

Identifisering van maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters

deur

LINDA SANTILLI

Voorgelê ter gedeeltelike vervulling van die vereistes vir die graad

MAGISTER DIACONIOLOGIAE

(Rigting: Speltherapie)

aan die

UNIVERSITEIT VAN SUID-AFRIKA

STUDIELEIER: Mev. Carlien van Wyk

NOVEMBER 2009

VERKLARING

Ek verklaar hiermee dat die **IDENTIFISERING VAN MAATSKAPLIKE WERKERS SE BEHOEFTE TEN OPSIGTE VAN DIE BEGELEIDINGSPROSES AAN SWANGER TIENERDOGTERS** my eie oorspronklike werk is en dat ek alle bronne wat ek gebruik en aanhaal deur middel van volledige verwysings aangedui en erken het.

Handtekening

Datum

DANKBETUIGINGS

- Spesiale dank aan my studieleier, mev Carlien van Wyk, vir al haar leiding, ondersteuning, motivering, vriendelikheid en ekstra hulp tydens die proses van hierdie verhandeling. Dit word opreg waardeer.
- Dankie ook aan mev Issie Jacobs, vir haar hulp en leiding met die aanvang van die navorsingsvoorstel.

Hiermee wil ek graag die volgende persone ook bedank vir hulle bydrae tot die voltooiing van hierdie studie:

- Die hospitale en nie-winsgewende organisasies se superintendente en supervisors wat toegestem het dat hulle personeel aan die studie kon deelneem.
- Al die deelnemers wat hulleself beskikbaar gestel het en hulle behoeftes tydens hulle werk met swanger tienerdogters, met my gedeel het.
- Aan mev Mari Grobler vir die puik taalversorging.
- My kollega, mev Esna Bruwer, vir haar aanmoediging en begrip wat my gemotiveer het om die studie te voltooi.
- My eksterne studieleiers, mev Mathilda Smit en mev Zanne Pienaar, vir hulle ondersteuning en belangstelling.
- My vriende vir hulle belangstelling, begrip en uithouvermoë met my deur die besige tydperk.

'n Besondere dankbetuiging aan my familie vir hulle volgehoue emosionele en finansiële ondersteuning gedurende my loopbaan tot dusver. Sonder julle motivering en geloof in my, sou ek nie hierdie drome kon bereik nie.

Ek dank U Here vir die voorreg, vermoë, vaardighede, geduld en krag wat U aan my toegeken het om hierdie doelwit te verwesenlik!

OPSOMMING

Identifisering van maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters

Tienerswangerskappe is tans 'n sosiale kwessie in Suid-Afrika, asook in die res van die wêreld. Maatskaplike werkers is betrokke by die begeleiding wat aan tienerdogters verskaf word tydens hulle swangerskappe en verskeie uitdagings word deur hulle ervaar in die vertolking van hierdie rol. Die doelstelling van die kwalitatiewe studie was om te verken en te beskryf wat maatskaplike werkers se behoeftes is tydens die begeleiding aan swanger tienerdogters. 'n Konseptuele raamwerk met die Gestaltbenadering as teoretiese raamwerk vir die studie is uiteengesit, waarna 'n empiriese ondersoek plaasgevind het. Daar is met nege maatskaplike werkers in-diepte onderhoude gevoer, waarna bevindings met 'n fokusgroepbespreking geverifieër is. Vanuit die empiriese data is temas en subtemas geïdentifiseer wat met literatuur gekontroleer is en vanuit die Gestaltbenadering geïnterpreteer is. Gevolgtrekkings en aanbevelings is daarna aan maatskaplike werkers en interdisiplinêre spanne gemaak, wat deel vorm van die netwerk wat betrokke is by swanger tienerdogters.

SLEUTELTEMRE

Maatskaplike werker; tienerdogters; tienerontwikkeling; tienerswangerskappe; swangerskapopsies; begeleiding; ondersteuning; behoeftes; ontlading; interdisiplinêre spanne.

ABSTRACT

Identification of social workers' need in their guidance process with pregnant teenage girls

Teenage pregnancies are currently a social problem in South Africa and in the rest of the world. Social workers are involved with teenage girls by providing guidance during their pregnancies and face many challenges by accepting this role. The objective of this qualitative study was to identify and describe the needs of social workers when guiding pregnant teenage girls. A conceptual framework with the Gestalt approach as the theoretical framework for the study was stated after which an empirical study took place. In-depth interviews took place with nine social workers. Results were then verified in a focus group discussion. From the empirical data themes and sub themes were identified and verified with relevant literature. These themes and sub themes were then interpreted through the Gestalt approach. Conclusions and recommendations were made to social workers and interdisciplinary teams, which form part of the network that are involved with pregnant teenage girls.

KEY TERMS

Social worker; teenage girls; teenage pregnancies; teenage development; options for pregnancy; guidance; support; needs; debriefing; interdisciplinary teams.

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1 INLEIDING TOT DIE STUDIE

	Bladsy
1.1 INLEIDING	1
1.2 RASIONAAL EN PROBLEEMSTELLING VIR STUDIE	3
1.3 DOELSTELLING EN DOELWITTE	7
1.4 TEORETIESE RAAMWERK	8
1.5 NAVORSINGSMETODOLOGIE	9
1.5.1 Navorsingsbenadering	10
1.5.2 Soort navorsing	11
1.5.3 Navorsingstrategie	12
1.5.4 Navorsingsproses	13
1.5.4.1 <i>Konseptuele raamwerk</i>	13
1.5.4.2 <i>Universum, steekproefneming en afbakening van steekproef</i>	14
1.5.4.3 <i>Data-insamelingsmetode</i>	15
1.5.4.4 <i>Data-analise</i>	17
1.6 ETIESE ASPEKTE	19
1.7 BEGRIPSOMSKRYWING	22
1.7.1 Maatskaplike werker	22
1.7.2 Tieners	23
1.7.3 Begeleidingsproses	24
1.8 HOOFSTUKINDELING	25
1.9 SAMEVATTING	26

HOOFSTUK 2

KONSEPTUELE RAAMWERK OOR DIE GESTALT BENADERING EN BEGELEIDING AAN SWANGER TIENERDOGTERS

	Bladsy
2.1 INLEIDING	27
2.2 GESTALT BENADERING	28
2.2.1 Veldteorie	29
2.2.2 Bewustheid	29
2.2.3 Paradoksale teorie van verandering	30
2.2.4 Kontak	31
2.2.5 Kontakgrensversteurings	31
2.2.6 Ondersteuning	32
2.2.7 Terapeutiese verhouding	32
2.2.8 Selfregulering en homeostase	33
2.2.9 Onvoltooidhede	34
2.3 DIE TIENERONTWIKKELINGSFASE	35
2.3.1 Omskrywing van tieners	35
2.3.2 Liggaamlike ontwikkeling	36
2.3.3 Kognitiewe ontwikkeling	37
2.3.4 Persoonlikheidsontwikkeling	38
2.3.5 Sosiale ontwikkeling	39
2.3.6 Morele ontwikkeling	39
2.4 SWANGERSKAP EN DIE VERSKEIE BEGELEIDINGSOPSIES	40
2.4.1 Kinderbaring en ouerskap	41
2.4.2 Kinderbaring en aanneming of pleegsorg	42
2.4.3 Terminering	43
2.5 DIE ROL VAN DIE MAATSKAPLIKE WERKER	44
2.5.1 Ondersteuning	45
2.5.2 Begeleiding deur maatskaplike werkers	48
2.6 SAMEVATTING	50

HOOFSTUK 3

EMPIRIESE ONDERSOEK EN BESPREKING VAN BEVINDINGS

	Bladsy
3.1 INLEIDING	51
3.2 NAVORSINGSMETODOLOGIE	51
3.2.1 Navorsingsprobleem	52
3.2.2 Navorsingsbenadering en -strategie	52
3.2.3 Navorsingsproses	53
3.2.4 Universum, steekproef en afbakening van steekproef	53
3.2.5 Data-insameling	54
3.2.6 Organisering en data-analise	55
3.3 BIOGRAFIESE INLIGTING	55
3.4 EMPIRIESE GEGEWENS EN NAVORSINGSBEVINDINGS	57
3.4.1 Tema 1: 'n Behoefte aan uitskakeling van rolkonflik en rolverwarring wanneer begeleiding aan swanger tienerdogters gebied word	58
3.4.2 Tema 2: 'n Behoefte aan bevredigende werksverdeling en werksomstandig- hede sodat maatskaplike werkers beter kontak met swanger tienerdogters kan maak	62
3.4.2.1 Subtema: Vermindering van werkslading sal werksdruk verlig	62
3.4.2.2 Subtema: Kultuurverskille wat houdings beïnvloed en samewerking bemoelijk	66
3.4.3 Tema 3: 'n Behoefte om ondersteuning vir die dogters te genereer	70
3.4.3.1 Subtema: Ondersteuning, ouerleiding en samewerking van swanger tienerdogters se belangrike persone, ouers of voogde in hulle lewens	70
3.4.3.2 Subtema: Ondersteuning, interaksie en begeleiding deur maatskaplike werkers aan swanger tienerdogters	75
3.4.4 Tema 4: 'n Behoefte aan professionele groei en welstand om sodoende swanger tienerdogters beter te kan ondersteun en begelei	79
3.4.4.1 Subtema: Professionele supervisie en manier van ontlading	79
3.4.4.2 Subtema: Professionele groei en opleiding	83

3.4.5	Tema 5: 'n Behoefte aan persoonlike groei en hantering van interne konflik om begeleiding aan swanger tienerdogters te verbeter	86
3.4.5.1	<i>Subtema: Geloofsoortuigings en persoonlike waardes</i>	86
3.4.5.2	<i>Subtema: Persoonlike frustrasies en gevoel van bevoegdheid</i>	89
3.4.6	Tema 6: 'n Behoefte aan samewerking tussen verskeie netwerke om tienerswangerskappe te voorkom en te hanteer	93
3.4.6.1	<i>Subtema: Departement van Onderwys</i>	94
3.4.6.2	<i>Subtema: Departement van Gesondheid</i>	95
3.4.6.3	<i>Subtema: Departement van Justisie</i>	97
3.4.6.4	<i>Subtema: Departement van Maatskaplike Ontwikkeling</i>	99
3.4.6.5	<i>Subtema: Die omgewingsfaktore van Suid-Afrika vir die toeganklikheid om met swanger tienerdogters te kan werk</i>	101
3.5	SAMEVATTING	104
TABEL: TABEL 3.1	GRAFIESE VOORSTELLING VAN BIOGRAFIESE INLIGTING VAN DEELNEMERS	56

HOOFSTUK 4

SAMEVATTING, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

	Bladsy
4.1 INLEIDING	105
4.2 'N OORSIG OOR DIE NAVORSINGSPROSES	105
4.2.1 Probleemstelling	105
4.2.2 Navorsingsvraag	106
4.3 EVALUERING VAN DOELSTELLING EN DOELWITTE	106
4.3.1 Doelstelling	107
4.3.2 Doelwit 1	107
4.3.3 Doelwit 2	108
4.3.4 Doelwit 3	108
4.3.5 Doelwit 4	109
4.4 GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS	110
4.4.1 Tema 1: 'n Behoefte aan uitskakeling van rolkonflik en rolverwarring wanneer begeleiding aan swanger tienerdogters gebied word	110
4.4.2 Tema 2: 'n Behoefte aan bevredigende werksverdeling en werksomstandig- hede sodat maatskaplike werkers beter kontak met swanger tienerdogters kan maak	111
4.4.3 Tema 3: 'n Behoefte om ondersteuning vir die dogters te genereer	114
4.4.4 Tema 4: 'n Behoefte aan professionele groei en welstand om sodoende swanger tienerdogters beter te kan ondersteun en begelei	115
4.4.5 Tema 5: 'n Behoefte aan persoonlike groei en hantering van interne konflik om begeleiding aan swanger tienerdogters te verbeter	117
4.4.6 Tema 6: 'n Behoefte aan samewerking tussen verskeie netwerke om tienerswangenskappe te voorkom en te hanteer	118
4.5 GELDIGHEID VAN DIE STUDIE	121
4.6 BEPERKINGS VAN DIE STUDIE	122

4.7 AANBEVELINGS VIR VERDERE NAVORSING	124
---	------------

4.8 SAMEVATTING	125
------------------------	------------

BRONNELYS

BYLAAG A: INLIGTINGSBRIEF AAN ORGANISASIE OF INSTANSIE

BYLAAG B: INGELIGTE TOESTEMMINGSBRIEF

BYLAAG C: SEMI-GESTRUKTUREERDE ONDERHOUDSVRAE

BYLAAG D: TRANSKRIBERING VAN 'N INDIVIDUELE ONDERHOUD

HOOFSTUK 1

INLEIDING TOT DIE STUDIE

1.1 INLEIDING

Volgens die Suid-Afrikaanse Kinderwet, Wet 38 van 2005 (Suid-Afrika, 2005), moet maatskaplike werkers swanger tienerdogters en hulle ouers, indien laasgenoemde betrokke is, begelei ten opsigte van die verskeie opsies rondom dié dogters se swangerskappe. Hierdie begeleidingproses behels spesifiek dat maatskaplike werkers swanger tienerdogters inlig oor die keuses wat hulle ten opsigte van hulle swangerskappe het, naamlik tienerouerskap, kinderbaring en aanneming, pleegsorg of die keuse op geïnduseerde terminering van die swangerskap (Bruwer, 2008; Sweetnam, 2008). Elke opsie vereis addisionele voor- en na-beradingskonsultasies en ondersteuning wat deur die maatskaplike werkers, in die verskeie gespesialiseerde rigtings, aan die tienerdogters verskaf word (Benson, 2004:449; Bruwer, 2008; Evangelisti, 2000:3; Olivier & Bloem, 2004:181; Sweetnam, 2008).

Wanneer tienerdogters besef dat hulle swanger is, raadpleeg vele van hulle maatskaplike werkers by publieke klinieke of hospitale om begeleiding in verband met hulle swangerskappe te ontvang. Hoewel begeleiding aan die hand van die bogenoemde keuses aan tienerdogters verskaf word, staaf kundiges (Sweetnam, 2008; Liebenberg, 2008) die feit dat die meeste tieners reeds die besluit geneem het om hulle swangerskap te termineer ten tyde van hulle besoek aan die maatskaplike werker.

Die navorser kon nie bestaande statistiek inwin oor die aantal tienerdogters wat begeleiding ontvang by maatskaplike werkers nie, maar kon wel navraag doen by verskeie provinsiale klinieke en hospitale* (2008) in die Wes-Kaap om uit te vind met hoeveel tienerswangerskapterminerings hierdie instansies op 'n daaglikse basis gekonfronteer word. Daar word bevind dat tussen 4 en 24 termineringsprosedures per dag by die onderskeie instansies waargeneem word.

Volgens Theron (2003:4) was daar in 2003 in die Wes-Kaap alleen ongeveer 39 diensverskaffende inrigtings soos provinsiale klinieke en hospitale wat swangerskapterminerings uitgevoer het. In die lig hiervan kan afgelei word dat maatskaplike werkers op 'n gereelde basis in hulle werkslading met swanger tienerdogters kontak het, hetsy hulle hul swangerskappe termineer al dan nie.

'n Onbeplande swangerskap is vir die meeste tieners 'n krisis (Evangelisti, 2000:4) en die opsie wat hulle in hierdie verband oorweeg kan vir hulle traumatiese gevolge inhou (Macleod, 1999:1). Theron (2003:54) haal navorsers aan wat van mening is dat elke konsultasie wat met die begeleidingsproses te make het, 'n belangrike rol in die tienerdogters se besluitnemingsproses speel, juis omdat dit die tieners se keuse beïnvloed en hulle ondersteuningsnetwerke verbreed. Intervensie deur maatskaplike werkers help swanger tienerdogters dus met die begeleiding van 'n keuse en bied ook hanteringsmeganismes om hulle by te staan (Evangelisti, 2000:5).

Die navorser het in hierdie studie die behoeftes van maatskaplike werkers wat tienerdogters begelei tydens hulle swangerskappe, verken en beskryf. Die rasionaal vir die keuse van hierdie navorsingsprobleem en probleemstelling word vervolgens bespreek.

* Groote Schuur Hospitaal, Helderberg Hospitaal, Karl Bremer Hospitaal, Mowbray Hospitaal, Paarl Hospitaal, Stellenbosch Hospitaal, Tygerberg Hospitaal en Worcester Hospitaal

1.2 RASIONAAL EN PROBLEEMSTELLING VIR STUDIE

Volgens Fouché (2005:115) spruit die rasionaal vir die studie dikwels uit samelewingsobservasies, dilemmas of navorsingsvrae voort. Vir die leser om sin te maak van die rasionaal vir die studie, moet dit volgens Mouton (2002:48, 65 & 66) sommige aspekte van die onderwerp reflekteer en as 'n bestaande komplekse situasie deur die navorser beskryf word.

Maatskaplike werkers, veral by provinsiale klinieke en hospitale, word dikwels met swanger tienerdogters gekonfronteer wat besluit om hulle swangerskappe te termineer, juis omdat dit 'n openbare sektor is wat grotendeels behoeftiges bedien (Smith, 2008). Tydens konsultasies met kundiges (Bruwer, 2008; Fourie, 2008; Liebenberg, 2008; Sweetnam, 2008) is bevestig dat die dogters se besluite soms in moeilike omstandighede geneem word waar tieners emosioneel oorweldig voel en maatskaplike werkers nie altyd tydens die begeleidingsproses tot die tienerdogters deurdring nie. Die redes wat deur die kundiges aangevoer word, is dat die tienerdogters jonk is, nie die realiteit van hulle swangerskappe besef nie en ook nie die implikasies van swangerskapterminerings as 'n probleem ag nie.

'n Verdere komplikasie vir die maatskaplike werkers volgens Liebenberg (2008) en Sweetnam (2008), is dat ouers van die swanger tienerdogters óf nie oor die swangerskappe ingelig word nie óf nie ondersteuning aan hulle dogters bied nie en sodoende die proses bemoeilik óf druk op maatskaplike werkers plaas om swangerskapterminerings te laat plaasvind. Geldenhuys en De Lange (2001:96) is van mening dat die ondersteuning wat die dogters van die belangrike persone in hulle lewe kry, 'n belangrike rol speel in die uiteindelijke besluit wat die dogters ten opsigte van die swangerskappe neem, asook 'n impak het op die dogters se emosionele welstand na afloop van die gebeure.

Vanuit bogenoemde inligting is dit duidelik dat maatskaplike werkers dikwels die ondersteunende en begeleidende rol inneem wat die swanger tienerdogters soms nie van hulle ouers ontvang nie. Die navorser is van mening dat ondersteuning hierdie dogters sal help met beter besluitneming. Hierdie onderwerp is reeds deur verskeie wetenskaplike artikels en navorsing wat in hierdie verband gedoen is, aangespreek (Benson, 2004; Cook, Erdman & Dickens, 2007; Evangelisti, 2000; Macleod, 1999; Mojapelo-Batka & Schoeman, 2003; Olivier & Bloem, 2004; Olukoya, Kaya, Ferguson & AbouZahr, 2001; Theron, 2003). Hierdie navorsers beklemtoon die noodsaaklikheid van die ondersteuning en berading wat deur maatskaplike werkers aan swanger tienerdogters in die begeleidingsproses verskaf moet word.

Tydens die begeleidingsproses van die swanger tienerdogter is daar ook verskeie wetlike aspekte volgens Bruwer (2008) waarvan die maatskaplike werker moet kennis dra omdat dit as riglyn dien vir korrekte dienslewering volgens die huidige raamwerk van die wetgewing. Die wetgewing is ook veronderstel om kwesbare groepe, in hierdie geval swanger tienerdogters, te beskerm. Die wette wat in ag geneem moet word behels die volgende: Die Suid-Afrikaanse Keuse op Terminering van Swangerskapwet, Wet 92 van 1996 (Suid-Afrika, 1996), Die Suid-Afrikaanse Handves van Menseregte wat in die Konstitusie van Suid-Afrika, Wet 200 van 1993 (Suid-Afrika, 1993) ingesluit is, asook die Verenigde Nasies se Konvensie van die Regte van die Kind.

Smith (2008) is van mening dat daar teenstrydighede binne die verskeie wette is wat 'n dilemma vir maatskaplike werkers veroorsaak, omdat hulle dikwels vasgevang voel in al hierdie wetgewing. Hy staaf dat vroue, volgens Die Handves van Menseregte, in hierdie verband, die reg het om hulle eie besluite te neem en sodoende bevorder dit die welstand van vroue. Die Suid-Afrikaanse Kinderwet, Wet 38 van 2005 (Suid-Afrika, 2005), staaf dat daar aan kinders onder 18, 'n veilige, beskermende omgewing voorsien moet word. Wanneer terminering van swangerskappe sonder die ouers se toestemming dus plaasvind,

is daar 'n teenstrydigheid omdat die een wet fokus op die regte van vroue, terwyl die ander wet die beste belang van kinders onder 18 jaar beklemtoon en die beste belang is volgens die bogenoemde kundiges nie altyd dat swanger tieners se ouers oningelig moet wees en sodoende nie ondersteuning kan bied nie. Maatskaplike werkers bevraagteken die terminering van swangerskappe sonder die medewete van die tienerdogters se ouers en of dit wel in die beste belang van hierdie dogters is.

Volgens Smith (2008) bied die Provinsiale Departement van Gesondheid opleiding ten opsigte van die terminering van swangerskappe aan hulle personeel sodat maatskaplike werkers dit in verskeie openbare klinieke en hospitale kan toepas. Ten spyte hiervan en met inagneming van die dinamiese wisselwerking tussen die swanger tienerdogters se ondersteuningsnetwerke, wetlike aspekte en literatuur wat riglyne probeer bied, voel maatskaplike werkers oorweldig en magteloos. Die implikasie is dat maatskaplike werkers soms begeleiding aan die swanger tienerdogters as moeilik ervaar en voel dat daar nie voldoende riglyne in plek is vir hulle om in sekere situasies die tienerdogters en hulle ouers te begelei nie. Olukoya, Kaya, Ferguson en AbouZahr (2001) noem dat gesondheidswerkers soms nie bewus is van die toepaslike prosedure in die begeleiding aan swanger tienerdogters nie. Hulle ondervind frustrasies in hulle beroep ten opsigte van hulle gevoel van onbevoegdheid en raak emosioneel afgestomp en ervaar selfs emosionele uitbranding (Liebenberg, 2008; Sweetnam, 2008). Dit is vir die navorser dus van belang dat maatskaplike werkers bemaagtig en opgelei moet word om swanger tienerdogters doeltreffend te kan begelei. Om dit te kan bewerkstellig, is dit nodig om maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van hierdie begeleidingsproses aan swanger tienerdogters te identifiseer.

Verskeie soektogte op databasisse soos dié van die Universiteit van Suid-Afrika, *Ebscohost*, *Google*-soektogte, die *Nexcus*-webwerf en Universiteit Stellenbosch se databasis, *PsychInfo*, is deur die navorser onderneem ten einde vas te stel of enige studies ten opsigte van maatskaplike werkers se behoeftes rakende begeleiding aan swanger tienerdogters en hulle gesinne voorheen onderneem is. Daar is bevind dat vele literatuur (soos Evangelisti, 2000; Geldenhuys & De Lange, 2001; Germann, 1999; Macleod, 1999; Mojapelo-Batka & Schoeman, 2003; Nkosi, 2006; Olivier & Bloem, 2004; Poggenpoel & Myburgh, 2002; Theron, 2003) reeds en nog voortdurend gepubliseer word oor die onderwerp van tienerswangerskappe, begeleiding en ondersteuning aan die tieners, die termineringsproses en implikasies daarvan in die Suid-Afrikaanse konteks. Daar is egter geen studie waarvan die navorser bewus is wat spesifiek die behoeftes van maatskaplike werkers ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters identifiseer of ondersoek nie. Inligting vanuit reeds bestaande navorsing is egter in die literatuurkontrole van hierdie studie benut ten einde die bevindings te bespreek.

Germann (1999:151) bespreek in haar verhandeling vroue se ervaring rondom die terminering van hulle swangerskappe in een Suid-Afrikaanse nedersetting en staaf in haar aanbevelings dat Suid-Afrika sal baatvind daarby om 'n studie te loods wat die houdings en behoeftes van mediese en gesondheidswerkers, wat met swanger vroue werk, assesseer. Volgens hierdie outeur sal die personeel op die langeduur bemagtig kan word om die swanger vroue met beter ondersteuning en aanvaarding te assisteer. Hierdie navorsingstudie sluit by bogenoemde aanbeveling wat deur Germann gemaak is, aan.

Indien die behoeftes in hierdie verband geïdentifiseer word, kan dit moontlik in verdere studies gebruik word om riglyne aan maatskaplike werkers te bied om leemtes in hulle begeleiding aan swanger tienerdogters aan te spreek, ten einde maatskaplike werkers te bemagtig om swanger tienerdogters suksesvol te begelei en voldoende ondersteuning te bied.

Na aanleiding van die bogenoemde bespreking, kan die probleem vir hierdie studie dus soos volg gestel word: Maatskaplike werkers voel moontlik onbevoeg tydens die begeleiding wat hulle aan swanger tienerdogters verskaf. Hierdie houdings en onbevredigde behoeftes veroorsaak dat maatskaplike werkers emosioneel uitgebrand voel en in die proses nie die noodsaaklike begeleiding en ondersteuning aan swanger tienerdogters kan bied nie. Dit veroorsaak op sy beurt vir die tieners verdere trauma, aangesien hulle nie ondersteuning van ander belangrike persone in hulle lewe ontvang nie en juis op maatskaplike werkers staatmaak vir leiding.

Ten einde hierdie probleem aan te spreek was dit nodig dat 'n navorsingsvraag gestel word. 'n Navorsingsvraag beantwoord volgens Fouché en De Vos (2005:100) die 'wat'-vraag – wat die navorser beoog om te eksploreer. Fouché en De Vos (2005:101) sluit hierby aan deur te noem dat 'n kwalitatiewe navorsingsvraag 'n meer buigbare en onvoorspelbare uitkoms kan dra. Die volgende navorsingsvraag word dus geformuleer:

Wat is maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van die begeleidingsproses wat aan swanger tienerdogters gebied word?

Ten einde die bogenoemde navorsingsvraag te verantwoord, is dit vervolgens nodig om 'n doelstelling en doelwitte vir die studie te stel.

1.3 DOELSTELLING EN DOELWITTE

Volgens Mouton (2002:101) is die doelstelling die verlangde uitkoms waarna die navorser streef. Dit is die abstrakte konsep van 'n "droom" wat die navorser wil bereik (Fouché & De Vos, 2005:104). Die doelstelling van die studie is soos volg:

Om maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters, te verken en beskryf.

Die doelwitte behels die konkrete, meetbare stappe wat gevolg word om by hierdie navorsingsdroom uit te kom (Fouché & De Vos, 2005:103 & 104). Die volgende doelwitte is geformuleer ten einde die doelstelling te bereik:

- Om 'n konseptuele raamwerk daar te stel deur die Gestaltbenadering en belangrike aspekte, soos tieners se ontwikkelingsfase, die effek van swangerskappe op tienerdogters, hulle ondersteuningsisteme en die rol van 'n maatskaplike werker in die begeleidingsproses, in die lig van hierdie studie te bespreek.
- Om deur middel van semi-gestruktureerde onderhoude, maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters te verken en hierdie data te verifieër deur gebruik te maak van 'n fokusgroepbespreking.
- Om die data van die empiriese bevindings te analiseer ten einde die resultate te beskryf en dit met bestaande literatuur te kontroleer.
- Om gevolgtrekkings en aanbevelings ten opsigte van die studie aan instansies en organisasies te maak wat betrokke is by die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters, ten einde maatskaplike werkers en hulle supervisors bewus te maak van die behoeftes in hierdie verband.

1.4 TEORETIESE RAAMWERK

Die teoretiese raamwerk wat deur die navorser gekies word, is veronderstel om die verwysingsraamwerk voor te stel waardeur die navorser na die realiteit van die studie kyk (Delpont & Fouché, 2005:261). Volgens Mouton (2002:109 & 110) word die teoretiese raamwerk daargestel om die navorsing te integreer in 'n liggaam van reeds bestaande teorieë en hierdeur word die rigting van die

navorsing aangedui. Die teoretiese raamwerk vir dié studie is die Gestaltbenadering en word vervolgens bespreek.

Dit is 'n goeie vertrekpunt om te staaf dat holisme as die kern van die Gestaltbenadering beskou word en kom voor wanneer die wêreld as 'n geïntegreerde en samewerkende geheel, waar alles in wisselwerking met mekaar is, ervaar word (Joyce & Sills, 2003:24). Tydens maatskaplike werkers se kontak met swanger tienerdogters, ervaar hulle 'n mate van onbevoegdheid wat deur middel van onbevredigde behoeftes na vore tree. Die sosiale problematiek word dus nie opgelos nie, omdat hulle oneffektiewe dienslewering aan swanger tienerdogters verskaf (Sweetnam, 2008). Op hulle beurt, ervaar swanger tienerdogters wat in die besluitnemingsproses staan, moontlik ook onbevredigde behoeftes omdat die maatskaplike werkers hulle nie volkome kan begelei nie.

'n Vlak van homeostase of selfregulering kan slegs bereik word as 'n individu se behoeftes aangespreek word, en slegs dan kan groei plaasvind (Corsini & Wedding, 2005:301). In hierdie studie word maatskaplike werkers se behoeftes, wat na vore kom tydens die begeleiding wat hulle aan swanger tienerdogters bied, verken. Wanneer hierdie behoeftes sodoende in die toekoms aangespreek word en daar moontlike riglyne aan maatskaplike werkers in 'n verdere studie uiteengesit word, kan dit 'n mate van homeostase by maatskaplike werkers, maar ook indirek by die tienerdogters, veroorsaak.

1.5 NAVORSINGMETODOLOGIE

Die bespreking rondom die navorsingsmetodologie toon aan hoe die navorser die inligting bekom het om die doelstelling van die studie te bereik (Mouton, 2002:35). Dit behels die navorsingsbenadering wat in die studie toegepas word (Strydom, 2005:252), die tegnieke en meetinstrumente wat gebruik word om die inligting te bekom, die steekproef vir die studie en die beperkings wat tydens die

navorsing na vore kom (Fouché, 2005:117 & 118). Vervolgens word daar aandag geskenk aan die navorsingsbenadering, soort navorsing, navorsingstrategie en navorsingsproses wat in hierdie studie gevolg is.

1.5.1 Navorsingsbenadering

Volgens Fouché en De Vos (2005:101 & 110) word daar onderskei tussen 'n kwalitatiewe, kwantitatiewe en 'n gekombineerde benadering. Die navorser moes evalueer watter benadering gepas sou wees vir die beoogde studie en dit was reeds in ag geneem toe die probleemstelling en navorsingsdoelwitte uiteen gesit is.

Hierdie studie behels 'n kwalitatiewe benadering. Volgens Fouché en De Vos (2005:103) is 'n kwalitatiewe studie 'n studie van individue in hulle natuurlike omgewing, dit vereis die versameling van vele bronne in data-insameling en analise oor 'n langer tydskese, en die navorser is self by die studie betrokke. McRoy (in Fouché & Delport, 2005:74) sluit by bogenoemde aan deur te meld dat kwalitatiewe navorsing oor die verstaan van die situasie gaan, eerder as die verduideliking daarvan, om natuurlike observasies te maak eerder as gekontroleerde metings, en dat kwalitatiewe navorsing die subjektiewe verkenning of die realiteit vanuit die perspektief van die deelnemers is. Hierdie studie sal

Sewell (in Greeff, 2005:287) haal Kvale aan wat staaf dat kwalitatiewe navorsing 'n poging van navorsers is om hulleself in die skoene van die deelnemer te plaas en die probleem vanuit die deelnemer se oogpunt te probeer verken. Kwalitatiewe studies lei die navorser tot interpretasies om die onvoorspelbare te ontdek en word as 'n interpreterende benadering beskou (Fouché & De Vos, 2005:102). Maatskaplike werkers se behoeftes is nog nie voorheen verken en uit die realiteit van die maatskaplike werker se perspektief beskryf nie. Die beoogde studie het dus 'n interpreterende, kwalitatiewe benadering aangeneem

deur maatskaplike werkers se behoeftes te verken en te beskryf ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters.

1.5.2 Soort navorsing

Hierdie studie behels toegepaste navorsing. Volgens Fouché en De Vos (2005:105) fokus toegepaste navorsing daarop om spesifieke beleidsprobleme te probeer oplos of om praktiserende persone in 'n spesifieke veld te help om hulle take ten beste te kan voltooi. Mouton (2002:105) brei hierop uit deur op te merk dat toegepaste navorsing 'n spesifieke probleem in die sosiale wêreld as aanvangspunt gebruik. Die hoofdoel is dan om die sosiale probleem op te los of 'n bydra tot lewenskewessies te maak. Tienerswangerskappe is 'n sosiale kwessie en hierdie studie wil poog om praktiserende persone in die veld van maatskaplike werk se behoeftes te bepaal, ten einde aanbevelings te maak om die begeleiding wat hulle aan swanger tienerdogters verskaf, meer suksesvol uit te voer.

Navorsing kan verskeie funksies aanneem wat of verkennend, beskrywend of verklarend van aard is. Hierdie studie het 'n verkennende en beskrywende aard aangeneem. Mouton (2002:102) is van mening dat daar in 'n verkennende studie relatief min voorafgaande navorsing afgeneem word. Nuwe data en nuwe hipoteses word ontwikkel om die data te verduidelik en is dus verkennend van aard. Die studie is dus 'n verkennende studie, omdat dit dieselfde funksie as bogenoemde beskrywing verrig wanneer dit nuwe data verskaf oor die onbekende terrein van maatskaplike werkers se behoeftes tydens die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters. Beskrywende navorsing is feitlike kennis wat onder andere empiriese veralgemenings, narratiewe en stories van die gevallestudies beskryf (Mouton, 2002:102; Fouché & De Vos, 2005:106). Die studie neem 'n beskrywende funksie aan, aangesien maatskaplike werkers se behoeftes na afloop van die data-insameling beskryf en met literatuur gekontroleer word.

1.5.3 Navorsingstrategie

Fouché (2005:268) verwys na die term strategie, wanneer 'n kwalitatiewe benadering gebruik word. Hierdie strategie behels 'n in-diepte proses van navorsing waartydens die navorser 'n sekere "formule" gebruik wat gepas is vir die spesifieke navorsingsdoel. Die "formule" is afhanklik van die doel van die studie, die aard van die navorsingsvraag, en die beskikbare bronne en vaardighede vir die studie (Fouché, 2005:268 & 267). Mouton (2002:36) is van mening dat die navorsingstrategie die wyse is waarop die navorser gaan poog om die navorsing te doen. Fouché (2005:268-272) bespreek vyf tipes strategieë en die keuse van strategie sal dus afhanklik wees van die doel van die studie.

Vir die doel van hierdie studie is daar van 'n gevallestudie as navorsingstrategie gebruik gemaak. Creswell (in Fouché, 2005:272) bespreek 'n gevallestudie as 'n verkenning of in-diepte analise van 'n geval of gevalle oor 'n sekere tydperk. 'n Instrumentele gevallestudie is volgens Mark (in Fouché, 2005:272) daarop gefokus om 'n beter begrip en insig oor 'n sosiale kwessie te verkry. In hierdie studie maak die navorser gebruik van 'n instrumentele gevallestudie aangesien die sosiale kwessie rondom maatskaplike werkers se behoeftes tydens die begeleidingproses aan swanger tienerdogters verken en beskryf word.

Volgens Fouché (2005:272) vind die verkenning en beskrywing van die gevalle plaas deur gedetailleerde metodes van data-insameling en sluit strategieë soos onderhoude, waarnemings en die bestudering van dokumente in. In-diepte onderhoude en 'n fokusgroep is as metodes vir die studie gebruik en word meer volledig onder 1.5.4.3 bespreek. Vervolgens word die navorsingsproses wat die navorser gevolg het, weergegee.

1.5.4 Navorsingsproses

In 'n navorsingsproses word verskeie navorsingstegnieke aangewend om die einddoel van die studie te bereik. Mouton (2002:36) verwys na die tegnieke as spesifieke stappe soos die keuse van 'n universum, meetinstrumente, data-insameling en analise wat gevolg word in die proses. Vervolgens sal die stappe wat in hierdie studie gevolg is bespreek word, naamlik die stel van 'n konseptuele raamwerk, steekproefneming, data-insamelingsmetodes en data-analise.

1.5.4.1 Konseptuele raamwerk

Die konseptuele raamwerk begin volgens Riley (in De Vos, 2005a:34), met 'n stel idees oor die aard van die fenomeen wat bestudeer wil word en word die konseptuele model genoem. Hierdie model bepaal watter vrae deur die navorser beantwoord moet word en watter empiriese prosedures gebruik gaan word in die soektog na antwoorde (De Vos, 2005a:35).

Die konseptuele raamwerk is ook veronderstel om die teoretiese raamwerk ten toon te stel sodat dit die moontlike aannames en waardes waarop die navorser die studie grond, kan beskryf (Delport & Fouché, 2005a:263). In die konseptuele raamwerk van hierdie studie, word relevante konsepte van die Gestaltbenadering as teoretiese raamwerk vir die studie bespreek. 'n Bespreking volg daarna oor die tienerontwikkelingsfase, die effek van swangerskappe op tienerdogters, hulle ondersteuningsisteme en die begeleidingsproses wat deur maatskaplike werkers aan swanger tienerdogters verskaf word. Hierdie literatuur verskaf inligting oor die noodsaaklikheid van die begeleidingsproses en die berading wat daarmee gepaard gaan, asook die implikasies van onvoldoende begeleiding en berading wat deur maatskaplike werkers aan dogters gebied word. Inligting is deur middel van boeke, internetbronne, databasis-soektogte, en onderhoude met kundiges bekom.

1.5.4.2 *Universum, steekproefneming en afbakening van steekproef*

Die universum verwys na alle individue wat oor die eienskappe beskik waaruit die populasie kan bestaan ten einde die einddoel te bereik (Mouton, 2002:134). Die universum van die studie is alle maatskaplike werkers wat werkzaam is by instansies of organisasies in die Wes-Kaap waar swanger tienerdogters begelei word.

Die populasie, in vergelyking met die universum, stel grense aan die studie-eenheid en verwys na individue wat oor spesifieke eienskappe beskik om deel van die steekproef te vorm (Strydom, 2005b:193). Vir die doel van die studie is alle maatskaplike werkers in die Boland of Kaapse metropool wat in organisasies of instansies met swanger tienerdogters werk, in die populasie ingesluit.

Arkava en Lane (in Strydom, 2005b:194) beskryf die bestudering van die steekproef as 'n poging om die groter populasie te verstaan, waaruit inligting verkry wil word. Volgens Gravetter en Forzano (in Strydom, 2005b:201) is die kans om 'n spesifieke individu in 'n nie-waarskynlikheidsteekproef te selekteer, onbekend en weet die navorser ook nie vooraf wat die steekproefgrootte gaan wees nie. Die steekproef van die studie het 'n nie-waarskynlikheidsteekproef behels, omdat die navorser nie vooraf kon vasstel hoeveel deelnemers daar vir onderhoude sou wees nie en daar is eerder gestreef na 'n versadigingspunt in die data. 'n Versadigingspunt is bereik na nege individuele onderhoude en een fokusgroepbespreking wat uit 'n verdere vier deelnemers bestaan het.

'n Doelgerigte steekproef word saamgestel uit elemente wat die mees verteenwoordigende eienskappe van die populasie voorstel (Strydom, 2005b:202). Vir die doel van die studie is 'n doelgerigte steekproeftegniek toegepas, omdat die deelnemers aan spesifieke kriteria moes voldoen. Kriteria vir insluiting in hierdie studie was dat deelnemers maatskaplike werkers moes wees werkzaam in die Boland of Kaapse metropool. Hulle moes ten tyde van die

studie in die veld met swanger tienerdogters werk en hierdie tieners begelei tydens hulle swangerskappe. Engels- of Afrikaansmagtige maatskaplike werkers is in ag geneem vir insluiting.

1.5.4.3 Data-insamelingsmetode

Volgens Schurink (1998:252) is die wyse waarvolgens die navorser die inligting bekom, die eerste vraag wat beantwoord moet word. Die navorser het van individuele in-diepte onderhoude en 'n fokusgroepbespreking gebruik gemaak om maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters, te verken. Greeff (2005:286) is van mening dat onderhoude die mees prominente metode van data-insameling in kwalitatiewe navorsing is. Volgens Greeff (2005:291) lê die kuns van onderhoude daarin dat die navorser tussen die lyne moet lees en die nie-verbale kommunikasie streng moet observeer. Hy is voorts ook van mening dat een-tot-een in-diepte onderhoude met 'n hoë betrokkenheid en intensiteit uitgevoer moet word sodat data-insameling voordelig sal wees. Volgens Greeff (2005:299) is een van die mees prominente kenmerke van een-tot-een onderhoude, omvattende data, en is dit 'n rede waarom die navorser besluit het om in-diepte een-tot-een onderhoude as een van die data-insamelingsmetodes toe te pas.

'n Semi-gestruktureerde onderhoudskedule (Bylaag C) met vooropgestelde vrae is vir die doel van die individuele onderhoude sowel as die fokusgroepbespreking opgestel om as riglyn te dien. Volgens Greeff (2005:296) lê die motivering vir die toepassing van 'n semi-gestruktureerde onderhoudskedule daarin dat die deelnemers tydens individuele onderhoude in die studie as kundiges op hulle gebied beskou word en deur gebruik te maak van die semi-gestruktureerde onderhoudskedule, kry hulle die geleentheid om hulle stories te vertel en behoeftes te deel.

Onderhoude is vir die studie gevoer totdat 'n versadigingspunt ná nege individuele onderhoude bereik is. Hierna het die navorser een fokusgroepbespreking gehad wat uit vier addisionele deelnemers bestaan het ten einde ingesamelde data te verifieër. Dit blyk dus dat die ingesamelde data 'n versadigingspunt bereik het. Greeff (2005:294) bespreek twee kriteria waaraan die versadigingspunt moet voldoen. Eerstens moet die steekproef oor 'n voldoende aantal deelnemers beskik wat die studie verteenwoordigend van die populasie kan maak en tweedens moet inligting ingesamel word totdat die inligting ditself begin herhaal. Indien genoegsame inligting nie na nege onderhoude en een fokusgroepbespreking ingewin is nie, sou die navorser addisionele onderhoude gevoer het.

Nieuwenhuis (2007b:113) staaf dat tydens dataverifikasies data akkuraat moet wees sodat die navorser kan seker maak dat sy alles korrek begryp, interpreteer en enige feitlike foute kan regstel. Dataverifikasie het na afloop van die individuele onderhoude plaasgevind, deur alle fokusgroepbesprekingbevindings met ander deelnemers te verifieër sodat daar gekontroleer kon word of alle data wel ooreenstem met wat die deelnemers aangevoer het tydens die individuele onderhoude.

Fokusgroepe word volgens Greeff (2005:286 & 300) beskryf as beplande besprekings om persepsies oor 'n spesifieke area van belangstelling te verkry aangesien deelnemers ander ervarings en onvoltooidhede by medegroeplede kan veroorsaak. Inligting kan in fokusgroepe meer effektief versamel word, omdat een deelnemer 'n idee of gedagte na die ander deelnemers se bewustheid herlei en elkeen dan sy eie mening daaroor kan lig. Die dinamika in 'n groep en tydens individuele onderhoude verskil omdat 'n fokusgroepbespreking meer data vir die navorsing verskaf.

Greeff (2005:296 & 300) is ook van mening dat fokusgroepe 'n dubbele funksie vervul, naamlik dat die metode eerstens voorrang geniet waar veelvuldige sienings of response verlang word oor 'n spesifieke onderwerp en tweedens in 'n korter tydsduur bekom kan word as in die geval van individuele onderhoude. Volgens die outeur kan 'n ryker inhoud deur die fokusgroepbespreking bekom word, deelnemers kan 'n gevoel van eenheid ontwikkel en ook bemagtig word deur 'n gevoel van eenvormigheid.

Data-insameling behels volgens Strydom (2005c:281) die wyse waarop data ingesamel gaan word en vind plaas deur observasies en die neem van veldnotas. 'n Videokamera is met die toestemming van die deelnemers gebruik om seker te maak dat daar van al die gesprekke en observasies tydens die individuele onderhoude en fokusgroepbespreking rekening gehou word. Addisionele waarnemings is in die vorm van veldnotas gemaak, soos voorgestel deur Strydom (2005c:281). Veldnotas behels die neerskryf van gedagtes wat die navorser tydens die onderhoude hoor, sien, ervaar en dink, wat nie direk deur die deelnemers genoem word nie, maar 'n idee of belangrike punt van inligting wat deur die navorser ervaar word (Greeff, 2005:298). Hoewel die videokamera die werk van addisionele waarnemings vergemaklik deurdat die navorser die materiaal herhaaldelik kan bestudeer en die navorser in staat stel om onvoorwaardelik aandag aan die deelnemers te gee, moet die neem van veldnotas nie uitgesluit word nie (Greeff, 2005:298).

1.5.4.4 Data-analise

Data-insameling en data-analise vorm saam 'n koherente interpretasie van data (De Vos, 2005b:335). Die veldnotas wat tydens data-insameling gemaak word, is reeds volgens Patton (in De Vos, 2005b:336) die begin van die kwalitatiewe analise. Die volgende stappe in die data-analiseringsproses word deur Creswell (in De Vos, 2005b:336-339) as 'n data-analise spiraal uiteengesit. Hoewel dit stapsgewys aangeteken word, is daar nie 'n vasgestelde liniêre volgorde waarin

hierdie stappe uitgevoer was nie en het dit selfs met tye oorvleuel. Die stappe wat in hierdie studie uitgevoer is, word vervolgens aan die hand van Creswell se spiraal, bespreek.

- Die organisering van data is die eerste fase. Die navorser het alle geskrewe inligting in lêers geliasseer. Data is vanuit die videos op die rekenaar getranskribeer en in die vorm van tekseenhede in afsonderlike lêers georganiseer. Deur self die organisering en transkribering te behartig, kon die navorser reeds vroeg 'n dieper insig oor die onderwerp verkry en het dit gehelp om 'n geheelbeeld te vorm.
- Die navorser het hierna verskillende kategorieë, temas of dimensies van die inligting uit die kwalitatiewe inligting geïdentifiseer en dit begin interpreteer.
- Kodering vind plaas nadat inligting herhaaldelik gelees word. Die navorser het spesifieke woorde, frases of temas in die getranskribeerde data uitgelig deur dit met selfgeskepte kodes te merk. Hierdie stap het die navorser gehelp om 'n beter begrip te ontwikkel oor die maatskaplike werkers se behoeftes en die bevindings van die studie.
- Na afloop van die kategorisering en kodering van die data, moes die navorser die studie evalueer vir relevante inligting wat bydra tot 'n beter begrip oor die navorsing. Die navorser het dus bestudeer watter inligting waardevol en sentraal tot die studie staan.
- Die navorser is gelei deur verbande tussen of patrone in die kategorieë en sodoende kon die betekenisvolheid en belangrikheid van die data geëvalueer word om die mees beduidende inligting te selekteer.

- In die finale stap was die navorser betrokke by die interpretasie van die rou data waartydens die bevindings op die mees verstaanbare wyse, in die vorm van 'n verslag, weergegee kon word. 'n Literatuurkontrole is in hierdie stap gebruik om bevindings van die navorsing met relevante literatuur te kontroleer. Toepaslike data is aan die hand van die Gestaltbenadering as teoretiese raamwerk vir die studie bespreek.

1.6 ETIESE ASPEKTE

Die navorser is bewus daarvan dat hierdie studie sensitiewe data bevat aangesien die deelnemers in organisasies en instansies werksaam is en moontlik angstig kan voel oor die vermelding van hulle behoeftes wat hulle werksomstandighede negatief kan beïnvloed. Die navorser het daarom gepoog om te alle tye eties op te tree met die uitvoer van die studie. Volgens Allan (2001:3) stel die etiese wette basiese doelwitte voor om gedrag te reguleer van kliënte of in hierdie geval navorsers, om die deelnemers, te beskerm. Etiese aspekte wat deur Strydom (2005a:58-67) geïdentifiseer word en deur Babbie (1989:480 & 481) bevestig is, is in ag geneem en word vervolgens bespreek:

- Vermyding van emosionele benadeling: Die deelnemers moet deur die navorser tydens die navorsingsproses beskerm word teen moontlike fisiese of emosionele benadeling. Volgens Dane (in Strydom, 2005a:58) is die kans op emosionele ongemak groter as fisiese ongemak, maar moeiliker om te voorspel. Deelnemers is vooraf deur die navorser ingelig oor wat die potensiële impak van die navorsing kan wees. Onderhoude kon byvoorbeeld voorafgaande onvoltooide ervarings na die voorgrond bring wat addisionele ondersteuning aan deelnemers noodsaak. Deelnemers is ook die geleentheid gebied om te onttrek van die navorsing indien hulle ongemak gedurende die insameling van data ervaar. Geen deelnemers het tydens die aflê van onderhoude onttrek nie.

- Ingeligte toestemming: In 'n ondertekende toestemmingsbrief is dit belangrik dat alle deelnemers weet wat die aard en doel van die studie is, die prosedure verstaan, bewus is van die voor- en nadele van die studie of gevare in ag neem waaraan die deelnemers moontlik blootgestel kan word asook die geloofwaardigheid van die navorser, en regsverteenvoerding sal kan eis indien konfidensialiteit nie behou is nie (Strydom, 2005a:59). Nog 'n belangrike aspek wat Strydom (2005a:59) en Babbie (1989:481) aanspreek is dat geen identifiserende besonderhede van die gevalle waarby die deelnemers betrokke is, tydens die bespreking bekend gemaak mag word nie. Vir die doel van hierdie studie is die deelnemers aan die studie goed ingelig oor bogenoemde aspekte en is hulle nie geforseer om aan die studie deel te neem nie. Ingeligte toestemming (Bylaag B) wat onderteken moes word was van elke deelnemer wat aan die onderhoude en fokusgroeppespreking deel geneem het, verlang. Elke deelnemer het ook hierdeur toestemming verleen vir die opneem van onderhoude op 'n videokamera.
- Misleiding van deelnemers: Loevenberg en Dolgoff (in Strydom, 2005a:60) en Babbie (1989:481) is van mening dat geen opsetlike misleidende feite aan deelnemers verskaf mag word om sodoende inligting in te win of hulle samewerking te verkry nie. Superintendente van hospitale, raadslede van organisasies en die werknemers in daardie instansies of organisasies wat daaglikse kwessies rondom tienerswangerskappe hanteer, is vooraf genader en ingelig oor die aard en doel van die studie (Bylaag A). Met die instansies en organisasies se toestemming tot hulle personeel se deelname aan die studie, is 'n tyd, plek en datum vasgestel wanneer die individuele onderhoude en fokusgroeponderhoud sou plaasvind. Voordat onderhoude plaasgevind het, is 'n ingeligte toestemmingsbrief (Bylaag B) deur elke deelnemer onderteken. Enige verdere vrae van organisasies en deelnemers of onsekerhede oor die studie is eerlik deur die navorser beantwoord.

- Konfidensialiteit, anonimiteit en inbraak op privaatheid: Babbie (1989:481) streef dit na dat alle inligting wat die deelnemers se bekendheid kan ontbloot, met uiterse konfidensialiteit hanteer sal word. Sieber (in Strydom, 2005a:61) meen dat private inligting tydens onderhoude deur deelnemers gedeel word en buitestaanders se toegang tot dié inligting behoort beperk te word. Konfidensialiteit en privaatheid is te alle tye tydens die studie beklemtoon en gehandhaaf sodat die deelnemers hulle kliënte en organisasies of instansies se privaatheid respekteer. Die navorser het hierdie verstandhouding bereik deur die handhawing van 'n eerlike en opregte verhouding met die deelnemers. Ook moes die maatskaplike werkers konfidensialiteit onderneem deur die ingeligte toestemmingsbrief te onderteken. Konfidensialiteit in een-tot-een onderhoude word as relevant beskou, maar tydens fokusgroepe word hierdie kwessie bevraagteken, omdat konfidensialiteit nie gewaarborg kan word nie. Volgens Greeff (2005:301) het fokusgroepe bewys dat deelnemers dit soms makliker vind om persoonlike ervarings en gevoelens in 'n groep te deel waar hulle bemagtig voel en ondersteuning ontvang van ander deelnemers wat hulle tot 'n sekere mate in dieselfde situasie bevind. Konfidensialiteit binne 'n fokusgroep is aan die begin van die onderhoud met die deelnemers bespreek waartydens elke deelnemer moes instem dat inligting konfidensieel hanteer sal word.
- Bevoegdheid van navorser: Volgens Strydom (2005a:63) Babbie (1989:480 & 481) moet die hele navorsingsprojek op 'n eties korrekte manier uitgevoer word. Die navorser het die studie onder die leiding van 'n studieleier waargeneem, sodat sy na die beste van haar vermoë geldige bevindings kon lewer.

- Verslaggewing oor bevindings: die bevindings moet aan die publiek beskikbaar gestel word deur middel van 'n akkurate en objektiewe verslag (Strydom, 2005a:65) wat die navorser ook na die beste van haar vermoë gedoen het.
- Ontlonting van deelnemers: 'n Belangrike aspek van ontlonting is om na afloop van die onderhoud, deelnemers by te staan in die proses om deur hulle ervarings tydens en ná die studie te werk en sodoende word wanpersepsies verhoed (Strydom, 2005a:67). Daar is vooraf met die verskeie organisasies reëlings getref dat indien hulle deelnemers ondersteuning verlang wanneer onvoltooidhede na vore tree tydens die onderhoud, hulle deur hulle onderskeie supervisors ondersteun sal word. Deelname bly vrywillig en deelnemers kon enige tyd van die studie onttrek. Onderhoude is op 'n sensitiewe wyse hanteer deur respek vir deelnemers se keuses te toon en ondersteuning te bied tydens ontlonting. Geen deelnemers het egter 'n behoefte aan ontlonting gehad ná afloop van die studie nie, of gevoel dat hulle van die studie wou onttrek nie.

1.7 BEGRIPSOMSKRYWING

Ten einde verwarring met betrekking tot die betekenis van konsepte uit te skakel, word die belangrikste konsepte in die studie vervolgens gedefinieer.

1.7.1 Maatskaplike werker

Volgens die *Nuwe Woordeboek vir Maatskaplike Werk* (Vaktaalkomitee van Maatskaplike Werk, 1995:40), is 'n maatskaplike werker 'n geregistreerde persoon wat aan die vereistes van die Suid-Afrikaanse Wet op Maatskaplike Werk, Wet 110 van 1978 (Suid-Afrika, 1978) voldoen en gemagtig is om 'n professionele diens van maatskaplike funksionering te lewer. Hierdie funksionering behels die bevordering van 'n persoon se rol in die interaksie met

ander individue, die persoon se familie, groepe en gemeenskappe of omstandighede waarin hulle hulself bevind (Vaktaalkomitee van Maatskaplike Werk, 1995:37).

Literatuur oor die mees toepaslike definisie en rol van 'n maatskaplike werker, word in Compton en Galaway (1989:7 & 8) bespreek. Sommige outeurs is van mening dat die maatskaplike werker 'n professioneel opgeleide persoon is wat in die gesondheidswetenskappe primêr fokus op individuele verandering, terwyl ander outeurs weer die mening ondersteun dat die primêre fokus op individuele omgewingsverandering val. Die ware fokus is op die interaksie tussen die twee polariteite naamlik, individuele veranderinge teenoor individuele omgewingsveranderinge en 'n verandering in die situasie oor die kwessie waarmee die persoon in interaksie is (Compton & Galaway, 1989:8).

Vir die doel van hierdie studie verwys die term, maatskaplike werker, spesifiek na maatskaplike werkers wat betrokke is by die begeleiding wat aan swanger tienerdogters en hul ondersteuningsnetwerke, soos die dogters se familie en gemeenskappe, verskaf word.

1.7.2 Tieners

Tieners is persone wat in hulle tienerjare is, tussen die ouderdom van 10 en 19 jaar. Daar is volgens McLachlan (2008) geen duidelike onderskeid tussen die term, tieners en adolessente, nie behalwe dat tieners 'n meer moderne en bruikbare term as adolessente is. Vir die doel van die studie word die term, tieners, gebruik.

Die tienerontwikkelingsfase se aanvang, soos aangedui deur Thom, Louw, Van Ede en Ferns (in Louw, van Ede & Louw, 2001:388), is tussen 11 en 13 jaar en vroeë volwassenheid word tussen 17 en 21 jaar bereik. Die tienerfase beklemtoon ontwikkelingsveranderinge en vind plaas wanneer kinders van

tieners tot jong volwassenes transformeer (Olivier, Myburgh & Poggenpoel, 2000:214; Thom, Louw, Van Ede & Ferns, 2001:389).

Die tienerontwikkelingsfase behels die bemeestering van 'n eie identiteit, beperkte rolverwarring, herdefiniëring van die self, die skep van 'n selfbeeld en ontdekking van 'n nuwe selfkonsep. Só 'n fase word gekenmerk deur 'n toekomsgerigtheid en 'n strewe om iemand in sy of haar eie reg te word (Poggenpoel & Myburgh, 2002:736; De Lange & Geldenhuys, 2001:247). Vir die navorsing was dit 'n vereiste dat maatskaplike werkers wat 'n begeleidingsproses verskaf, dit juis aan tieners verskaf, omdat die studie handel oor die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters en daar is volgens Nkosi (2006:12) 'n ander dinamika betrokke in die geval waar volwasse vroue tydens 'n onbeplande swangerskap opsies oorweeg as tydens tienerswangerskappe. In die konteks van hierdie studie word daar na tienerdogters verwys as persone wat deur maatskaplike werkers begeleiding ontvang tydens hulle swangerskap.

1.7.3 Begeleidingsproses

Die begeleidingsproses is 'n proses waartydens belangrike inligting oor die opsies en keuses rondom 'n ongewenste swangerskap, aan die vrou verskaf word (Theron, 2003:55). Volgens Evangelisti (2000:20) sukkel swanger tienerdogters om hierdie keuses te maak weens hulle ontwikkelingsfase, morele aspekte rondom swangerskap en ondersteuningsnetwerke. Die navorser is van mening dat tienerdogters dus deur die maatskaplike werker begelei word om 'n meer emosioneel stabiele besluit te neem rondom kinderbaring of terminering van die swangerskap. As daar op kinderbaring besluit word, is daar volgens Bruwer (2003:4) addisionele keuses waarvoor besluite geneem moet word soos byvoorbeeld, enkelouerskap, pleegsorg of aanneming. Tydens die termineringsproses word 'n ander benadering gevolg wat voor- en na-berading insluit en verskil van die begeleidingsproses wat tydens kinderbaring gevolg word (Evangelisti, 2000:20).

Vir die doel van hierdie studie behels die begeleidingsproses al hierdie verantwoordelikhede en meer, wat deur maatskaplike werkers aanvaar word wanneer hulle tienerdogters begelei deur hul swangerskappe. In sommige gevalle sal daar na die term, begeleiding, verwys word wat na die hele proses verwys.

1.8 HOOFSTUKINDELING

Hoofstuk een dien as 'n inleiding tot die studie en behels die uiteensetting van die navorsing, die rasionaal en probleemstelling, asook die formulering van 'n navorsingsvraag. Die doelstelling en doelwitte van die studie word in hierdie hoofstuk uiteengesit gevolg deur 'n kort oorsig van die teoretiese raamwerk. Die navorsingsmetodologie word bespreek en die etiese aspekte wat verband hou met die studie word genoem. Ten slotte volg 'n begripsomskrywing van die belangrikste konsepte wat in die studie gebruik word.

Hoofstuk twee behels die konseptuele raamwerk wat die volgende aspekte insluit: die relevante konsepte in die Gestaltbenadering; tieners se ontwikkelingsfase; swangerskap; verskeie begeleidingsopsies asook die rol van die maatskaplike werker.

In hoofstuk drie word die data-insameling en analise van empiriese bevindings afgehandel. 'n Volledige literatuurkontrole word aangewend om die empiriese bevindings te kontroleer en word verder geïnterpreteer deur die Gestaltbenadering.

Hoofstuk vier bied 'n oorsig oor die proses wat gevolg is om die navorsingbevindings te bereik. Gevolgtrekkings word weergegee sodat die behoeftes van maatskaplike werkers tydens hulle werk met swanger tienerdogters beklemtoon kan word en kan dien as riglyne vir verdere navorsing.

Aanbevelings word op grond van die gevolgtrekkings gemaak ten einde maatskaplike werkers en hulle interdisiplinêre spanne wat almal betrokke is by die welstand van swanger tienerdogters, te bemagtig in hulle werk met swanger tienerdogters.

1.9 SAMEVATTING

Hierdie hoofstuk dien as inleiding tot die studie in sy geheel. Die rasionaal en probleemformulering word eerstens bespreek ten einde die motivering vir die keuse van hierdie navorsingsprobleem te verduidelik en 'n navorsingsvraag te formuleer. Die doelstellings en doelwitte van die studie word uiteengesit. Dit was verder belangrik om die teoretiese raamwerk vir die studie kortliks te stel en op die onderwerp van toepassing te maak. Die navorsingsmetodologie wat daarna uiteengesit word, behels die navorsingsbenadering wat in die studie gevolg word, die soort navorsing, navorsingstrategie en die navorsingsproses. Die etiese aspekte vir die studie word bespreek en laastens word 'n begripsomskrywing verskaf ten einde verwarring van relevante konsepte te vermy.

Hoofstuk twee behels 'n bespreking van die teoretiese raamwerk wat vir hierdie studie gekies is. Die Gestaltbenadering en relevante Gestaltkonsepte word vervolgens bespreek. Aangesien hierdie studie op tienerswangerskappe fokus, word die tienerontwikkelingsfase vir 'n beter insig bespreek. 'n Kort beskrywing van die huidige begeleiding en die rol wat maatskaplike werkers tans in swanger tienerdogters se besluite speel, word ook ingesluit.

HOOFSTUK 2

KONSEPTUELE RAAMWERK OOR DIE GESTALT BENADERING EN BEGELEIDING AAN SWANGER TIENERDOGTERS

2.1 INLEIDING

In die sosiale of natuurwetenskappe word persone in hulle sosiale of natuurlike omgewing bestudeer (De Vos, Schulze & Patel, 2005:5; Mouton, 2002:184). Dit is moeilik om empiriese bevindings oor persone in hulle natuurlike milieu deur laboratorium-meetinstrumente te bekom (Neuman, 2003:6). Mouton (2002:184 & 186) sluit hierby aan deur te meld dat navorsers in die sosiale wetenskappe daarna streef om persone te verstaan in terme van hulle eie definisies of beskrywings van hulle omgewing. Die sosiale wetenskappe word dus deur konsepte beskryf.

In kwalitatiewe navorsing word die relevante konsepte in die sosiale veld wat verken word omskryf, en dan geïntegreer in die konstrakte van die wêreld van die wetenskap (Mouton, 2002:186). Die navorsingsproses kan as 'n kontinuum verduidelik word. Creswell (in Delport & Fouché, 2005a:264) verduidelik dat die raamwerk van wat bestudeer gaan word en die wyse waarop dit gedoen word, die beginpunt van die kontinuum is. Die data-insameling word ná die konseptuele raamwerk uitgevoer en daarna word 'n literatuurkontrole toegepas om die empiriese bevindings te kontroleer (Delport & Fouché, 2005a:264). Die navorser het in hierdie studie ook volgens hierdie kontinuum gewerk.

Hierdie hoofstuk dien as 'n konseptuele raamwerk waarin die teoretiese raamwerk vir die studie asook ander relevante konsepte bespreek word. Die teoretiese raamwerk waarmee die navorser na die inhoud van die studie kyk en waarvolgens die rigting van die studie aangedui word, is die Gestaltbenadering.

In hierdie hoofstuk is dit nodig om eerstens die hoofkonsepte van die Gestaltbenadering te omskryf ten einde 'n oorsig te verkry oor persone en hulle funksionering. Die tienerontwikkelingsfase word daarna bespreek vir 'n samevatting oor die normale vlak van tienerfunksionering. Die sosiale kwessie rondom tienerswangerskappe en die verskeie begeleidingsopsies word ook uiteengesit en laastens word daar aandag geskenk aan 'n omskrywing van maatskaplike werkers se rol tydens die begeleiding wat hulle aan swanger tienerdogters bied.

2.2 GESTALT BENADERING

Die Gestaltbenadering is die fokus op konkrete en spesifieke persone, situasies en gebeurtenisse wat in hulle omgewingskontekste gesien word (Crocker & Philippson, 2005:66). In Duits beteken die woord Gestalt, die hele of voltooide patroon of vorm, en persone skep dus patrone en geheelbeelde van hulle eie ervarings en beskik oor 'n spontane behoefte om iets te voltooi of insig te verkry oor 'n stimuli (Mackewn, 2007:15). Volgens Latner (2000:15 & 16) is dié benadering 'n teenwoordigheidsgesentreerde benadering wat fokus op die huidige oomblik, wat in die hier-en-nou plaasvind of waargeneem word, en word vanuit 'n holistiese perspektief beskou. Yontef en Fuhr (2005:84) sluit aan by Latner as hulle noem dat die Gestaltbenadering 'n teorie is waarin persone as deel van 'n organismiese omgewingsveld gesien word. Hierdie persone kan slegs in verhouding tot hulle omgewing bestudeer en verstaan word, dus steun die teorie 'n holistiese siening.

As die navorser kwessies rondom maatskaplike werkers se begeleiding aan swanger tienerdogters in hierdie studie aan die hand van die teoretiese raamwerk, die Gestaltbenadering, wil bespreek is die belangrikste konsepte in hierdie benadering 'n belangrike vertrekpunt. 'n Beter begrip oor die Gestaltkonsepte word vereis om menslike funksionering vanuit die Gestaltbenadering te kan bestudeer. Nadat tieners se menslike funksionering en

die impak van tienerswangerskappe op verdere onderafdelings bespreek word soos die tienerontwikkelingsfase, tienerswangerskappe en die begeleidingsproses, sal dit met hierdie Gestaltkonsepte geïntegreer word. Die Gestaltkonsepte word dus eerstens bespreek.

2.2.1 Veldteorie

Die bogenoemde siening dat persone deel vorm van hulle omgewing word volgens Joyce en Sills (2003:16 & 24) bespreek as die veldteorie waar die interne wêreld van persone, die eksterne wêreld of omgewing waarin die persone funksioneer en die ewigdurende verhouding tussen hierdie omgewings, deel uitmaak van die veld. Die veldteorie is 'n fenomenologiese benadering, en het die navorser verplig om in hierdie studie so na as moontlik aan die deelnemers se ervaring in hulle veld, in die hier-en-nou oomblik te bly om hulle sodoende by te staan om hulle wêreld te verstaan (Joyce & Sills, 2003:16 & 24).

2.2.2 Bewustheid

Mackewn (2007:15) staaf dat persone konstant besig is om hulle eie ervarings in 'n betekenisvolle geheel te plaas om hulle emosionele lewe te verstaan met die doel van gerustheid ("*closure*"). Volgens Latner (2000:13) kom dit wat op 'n spesifieke oomblik vir persone die meeste relevant is, tot hulle bewustheid en sluit aan by die konsep wat voorstel dat persone in die hier-en-nou moet funksioneer. Terwyl sommige teoretikuste in die verlede of in die onbekende delf, som Latner (2000:13) deels bewustheid volgens die Gestaltbenadering op as 'n benadering wat op die hier-en-nou fokus.

Joyce en Sills (2003:27) noem dat bewustheid soms negatief geïnterpreteer kan word deur selfbewus of té krities oor die self te wees, maar met die Gestaltbenadering is dit nie die geval nie. Joyce en Sills (2003:27) haal Yontef aan waar hy noem dat bewustheid in die Gestaltbenadering 'n vorm van ervaring

is en hy beskryf dit as *“The person who is aware knows what he does, how he does it, that he has alternatives and that he chooses to be as he is.”* Prochaska en Norcross (2003:186) beaam dat introjeksies gereeld voorkom wanneer persone inligting vanuit hulle omgewing hulle eie maak, sonder om self kritiek daarop te lewer of ’n bewustheid daaroor te hê. Introjeksies is volgens Clarkson (2004:61) al daardie idees en reëls wat persone vanuit hulle omgewing inneem sonder om enigiets daarvan te bevraagteken of die nadeel daarvan raak te sien vir die self en sodoende word selfregulering in terme van persone se eie behoeftes onderdruk.

Volgens Yontef en Fuhr (2005:83 & 87) is bewustheid die hart van die Gestaltbenadering en kom dit op ’n sensoriese, kognitiewe en emosionele vlak voor. Om elke oomblik bewus te wees van die kapasiteit van ’n eie bewustheid van die self, ondersteun natuurlike verandering en word vervolgens as die paradoksale teorie van verandering bespreek.

2.2.3 Paradoksale teorie van verandering

Wanneer persone met hulleself in totaliteit identifiseer en hulle disfunksionaliteit erken, aanvaar hulle die totale self en dit verskaf energie sodat persone kan verander in verhouding tot die veranderende toestande in hulle omgewing (Yontef & Fuhr, 2005:83). Voordat verandering plaasvind, moet persone eers ten volle bewus wees van hoe hulle voel, hoe hulle in die samelewing funksioneer, wat hulle ervaar en hoe hulle hul houding teenoor hulleself aanvaar. Hierna sal verandering vanself plaasvind deur middel van bewustheid, kontak en assimilasie (Joyce & Sills, 2003:37). Melnick, Nevis en Shub (2005:106) is van mening dat bewuswording in die hier-en-nou geleentheid skep om denke, gevoelens, gebare, waardes en herinnerings tot bewustheid te bring. Laasgenoemde is die essensie van die paradoksale teorie van verandering.

2.2.4 Kontak

Bewustheid vind plaas op 'n kontinuum wat strek van waar persone minimaal bewus is deur te slaap of bloot deur asemhaling, tot by die ander punt van die kontinuum waar persone ten volle bewus is van die self en die wyse waarop hulle kontak maak met hulle wêreld (Joyce & Sills, 2003:27). Kontak verwys na die aksie waarmee persone in aanraking kom of in interaksie is met hulle omgewingsveld, en die ware “ek” word dus gevorm by die kontakgrens waar persone kontak maak of onttrek van die organismiese omgewingsveld (Yontef & Fuhr 2005:84 & 87). Volgens Joyce en Sills (2003:112 & 114) moet die wyse waarop persone kontak maak, voortdurend in hulle veranderende wêreld aangepas word vir elkeen se unieke toestand. Die outeur is voorts van mening dat persone selde bewus is van die wyse waarop hulle hul kontak aanpas of dat hulle wel 'n keuse het van die manier waarop hulle kontak wil maak. Aangesien persone in verhouding staan met hulle omgewing, is enige manier waarop hulle 'n ontmoeting of selfs 'n dialoog vorm, deel van die wyse waarop hulle kontak maak (Latner, 2000:22).

2.2.5 Kontakgrensversteurings

Volgens Clarkson (2004:53 & 54) kan kontak ook disfunksioneel plaasvind en kom voor wanneer persone vasgevang bly in onvoltooidhede van die verlede, hulleself weerhou van die bevrediging van behoeftes of positiewe kontak met hulself, ander persone en ook met hulle omgewing verhoed. Hierdie outeur verwys na genoemde voorbeelde van kontak as kontakgrensversteurings en beïnvloed gesonde funksionering negatief. Clarkson en Mackewn (2006:52) is van mening dat persone konstant streef na 'n mate van balans en al word behoeftes op negatiewe maniere bevredig, is dit steeds 'n mate van balans vir daardie persone, op daardie spesifieke oomblik. Hierdie negatiewe behoeftebevrediging kan ook toegeskryf word aan kontakgrensversteurings.

2.2.6 Ondersteuning

In die toepas van die Gestaltbenadering word 'n individuele bewustheid gekweek waarin daar gepoog word dat persone opreg moet wees teenoor hulleself, harmonies moet wees in die balans van komplekse emosionele toestande en behoeftes, 'n gesonde selfbeeld moet nastreef, en die reaksie van ander as 'n spieëlbeeld sal sien van hoe hulle hulself ervaar (Yontef & Fuhr, 2005:95). Indien persone nie bewus is van hierdie reaksie van ander wat 'n spieëlbeeld vorm nie, kan hulle ander se reaksies as introjekte in hulle lewens integreer (Bestbier, 2005:40). 'n Aktiewe proses waartydens persone ander individue op 'n sekere manier behandel asof hulle 'n vooropgestelde idee van daardie individue het wat dan nie die ware individu voorstel nie, word oordrag genoem (Joyce & Sills, 2003:144). Volgens Joyce en Sills (2003:146) is teenoordrag terapeute se reaksie op die oordrag wat kliënte teenoor terapeute openbaar.

2.2.7 Terapeutiese verhouding

Terapeute moet bewus wees van die oordrag wat plaasvind wanneer hulle iets doen of sê, want oordrag hang af van wát gesê word asook die wyse waarop dit gesê word, en op 'n spesifieke manier deur kliënte opgeneem word (Joyce & Sills, 2003:146). Volgens Latner (2000:41) is die self teenwoordig waar daar kontak is en word die persoon beskou as 'n organisme wat deel van die natuur is, wat lewe in 'n natuurlike siklus van kontak maak en kontak onttrek uit die omgewing. Joyce en Sills (2003:83) is van mening dat ondersteuning, elke oomblik van kontak met die self, familie en ander is, en dat die ondersteuning belangrik is vir organismiese selfregulering.

Die terapeutiese verhouding in enige terapeutiese ondersteunende situasie is van belang en bepaal grotendeels die uitkoms. Terapeute moet bereid wees om kliënte onvoorwaardelik te aanvaar, beskikbaar te wees vir kliënte en om hulle met hul probleme te help (Joyce & Sills, 2003:42). Volgens Joyce en Sills

(2003:44, 45 & 46) bestaan die terapeutiese verhouding uit drie komponente en word kortliks bespreek.

Eerstens word teenwoordigheid deur terapeute by kliënte beklemtoon. Empatie is die tweede komponent en vind plaas wanneer terapeute 'n doelbewuste poging aanwend om die ervaring van kliënte in hulle wêreld te probeer verstaan. Yontef en Fuhr (2005:95) is van mening dat empatie plaasvind wanneer terapeute hulle binne die ervaring van die kliënt inleef, sonder om hulle sin vir die self te verloor, en nog steeds empaties teenoor kliënte se ervaring kan optree. Derdens word bekragtiging beklemtoon. Kliënte moet ervaar dat iemand uiteindelik luister en hulle ernstig opneem. Wanneer bekragtiging plaasvind, sal selferkenning en selfaanvaarding by kliënte voorkom en dit staan sentraal tot die paradoksale teorie van verandering (Yontef & Fuhr, 2005:96).

2.2.8 Selfregulering en homeostase

Elke persoon beskik oor 'n inherente neiging tot gesonde funksionering, ongeag of dit normale funksionering is of nie. Dit is daardie unieke persoon se manier om in 'n sekere situasie te funksioneer (Joyce & Sills, 2003:88). Persone het 'n natuurlike strewe daarna om hulleself te reguleer en hul behoeftes te bevredig. Wanneer dit wél gebeur, verdwyn die behoeftes na die agtergrond sodat persone 'n vlak van homeostase bereik (Mackewn, 2007:17). Volgens Mackewn (2007:17) word hierdie vlak van homeostase gehandhaaf tot 'n volgende behoefte, teenstrydige waarde of begeerte op die voorgrond tree en dan herhaal die siklus weer van vooraf. Crocker en Philippon (2005:77) is van mening dat polariteite oral in die menslike natuur gevind word en in persone se alledaagse lewe voorkom. Dit behels 'n interne konflik oor keuses of ambivalente gevoelens teenoor ander persone of situasies, en kan soms lei tot 'n onvermoë om optimaal te funksioneer (Crocker & Philippon, 2005:77).

Elke behoefte wat na vore tree by persone, word 'n formasie genoem wat uit die onderbewuste, 'n figuur of behoefte in bewustheid vorm (Mackewn, 2007:24). Wanneer persone dan nie hierdie behoeftes bevredig nie, word negatiewe boodskappe tot die self oorgedra dat hulle gefaal het en onsuksesvol is. In so 'n situasie kan die Gestaltformasie nie voltooi word nie en word hierdie negatiewe boodskappe gekoppel met introjeksies, 'n gevestigde Gestalt wat tot neurotiese gevolge kan lei (Mackewn, 2007:24).

2.2.9 Onvoltooidhede

Volgens Joyce en Sills (2003:130) is onvoltooidhede moeilike of traumatiese situasies in persone se verlede wat nie volkome bevredig of afgehandel is nie. As persone nie oor genoeg bronne of ondersteuning beskik om hulle probleme of behoeftes te hanteer nie, kan kontak nie plaasvind nie en belemmer dit positiewe groei (Joyce & Sills, 2003:130 en Mackewn, 2007:17). Yontef en Fuhr (2005:89) is van mening dat persone aandag skenk aan die konstante figuurgrondproses deur middel van bewuswording en behoeftebevrediging en sodoende vorm dit 'n voltooide Gestalt wat op sy beurt groei bevorder. Wanneer kontak egter verbreek word, veroorsaak dit 'n onvoltooide behoefte wat nie bevredig word nie en eerder konstante negatiewe energie vereis (Mackewn, 2007:24). Hierdie agtergrondbehoeftes of frustrasies kan in die vorm van liggaamlike spanning, emosies of kognitiewe blokkasies voorkom wat organismiese selfregulering en groei belemmer (Yontef & Fuhr, 2005:89).

Wanneer al die bogenoemde hoofkonsepte in ag geneem word, kan dit gebruik word as die benadering of raamwerk waardeur die sosiale kwessie rondom maatskaplike werkers en hulle begeleiding aan swanger tienerdogters bespreek word. Die Gestaltkonsepte sal in die volgende afdelings van die hoofstuk geïntegreer word met relevante aspekte rondom die fokus van die studie, naamlik die tienerontwikkelingsfase, tienerswangerskappe, die verskeie

begeleidingsopsies en die rol van maatskaplike werkers tydens die begeleiding wat hulle aan swanger tienerdogters bied.

2.3 DIE TIENERONTWIKKELINGSFASE

Die tienerfase is 'n gekompliseerde stadium van menslike ontwikkeling en word beskou as 'n aparte lewensfase tussen die kinderjare en volwassenheid (Thom *et al.*, 2001:388 en Africa, 2006:17). Dit is noodsaaklik om tienerontwikkeling in hierdie studie te verstaan vir 'n beter begrip oor hoe tieners hulleself in die samelewing aanbied wanneer hulle ontwikkeling in ag geneem word tydens begeleiding aan swanger tieners.

2.3.1 Omskrywing van tieners

Die tienerfase word beskryf as 'n stormagtige fase van konflik, hoë-risiko gedrag, seksuele promiskuiteit en emosionele onstabiliteit (Thom *et al.*, 2001:390). Saunders (2007:27) is van mening dat tieners emosies intens ervaar, maar dat dit beide negatiewe en positiewe emosies insluit soos jaloesie, haat en woede asook liefde, begeerte en omgee. Louw, Louw en Ferns (2007:282) noem dat die meeste sielkundiges vandag saamstem dat tieners beskou moet word as gebalanseerde persone omdat sommige tieners wel 'n stormagtige tydperk beleef wat interne konflik betref, maar tog die meeste van die tyd hierdie tydperk oorwin of selfs glad nie 'n spannende en ongemaklike ervaring van die tienerfase beleef nie. Tydens 'n bespreking in die afdeling oor selfregulering en homeostase, word polariteite bespreek (sien 2.2.8) en kan hierdie stormagtige fase dan gedeeltelik toegeskryf word aan die polariteite wat tieners tydens die fase ervaar. Hierdie polariteite kan moontlik toegeskryf word aan interne konflik rondom morele aspekte van reg of verkeerd soos om seksueel aktief te wees of nie, of wanneer hulle hul eie outoriteit moet gebruik in die plek van respek vir ander outoritêre figure soos ouers en eerder hulle eie idees te volg.

Die essensie van die Gestaltbenadering is persoonlike groei (Yontef & Fuhr, 2005:89). Aangesien hierdie fase in die tienerjare begin en die volwasse fase voorafgaan, moet tieners 'groei' tot volwassenheid en om dit te kan doen moet sekere ouderdomsgepaste ontwikkelingstake bemeester word (Thom *et al.*, 2001:392). Volgens die Gestaltbenadering kan tieners slegs groei deur middel van organismiese selfregulering. Die ontwikkelingstake vir hierdie fase word in vyf kategorieë verdeel, naamlik die liggaamlike, kognitiewe, sosiale, persoonlike en morele ontwikkelingstake. Wanneer die kategorieë vanuit die Gestaltbenadering beskou word, moet al hierdie fases waarin take bemeester moet word, gesien word as 'n holistiese geheel wat geïntegreerd saamwerk (Saunders, 2007:26; De Wet, 2006:25). Hierdie verskeie kategorieë en take word in die volgende afdeling bespreek.

2.3.2 Liggaamlike ontwikkeling

'n Fisieke groeiversnelling tydens die tienerfase word waargeneem en gaan gepaard met seksuele rypwording of puberteit wat as 'n dramatiese tydperk van menslike ontwikkeling voorgestel word (Geldenhuys & De Lange, 2001:92; Thom *et al.*, 2001:393). Nog 'n ontwikkelingstaak wat by bogenoemde aansluit is dat tieners hulle veranderende liggame op 'n sielkundige vlak moet aanvaar (Thom *et al.*, 2001:397). Met geslagsrypheid kom 'n gepaardgaande verhoogde belangstelling in seksualiteit, 'n seksuele oriëntasie, hetero- of homoseksuele verhoudings en die geleentheid om seksuele bevrediging en ontwikkeling van hulle identiteit op sosiaal aanvaarbare maniere uit te leef sodat dit bydra tot 'n positiewe identiteitsvorming (Evangelisti, 2000:12; Nkosi, 2006:31). Soos reeds genoem deur Yontef en Fuhr (2005:89) in die bespreking oor onvoltooidhede (sien 2.2.9) is bevrediging van behoeftes nodig vir positiewe groei en is dit dus noodsaaklik dat hierdie bogenoemde ontwikkelingstaak bemeester moet word.

2.3.3 Kognitiewe ontwikkeling

Aangesien die tienerfase tussen dié van kinders en volwassenes voorkom, staaf Louw *et al.* (2007:299) dat tieners se denkvermoë ook verander vanaf die konkrete denke van kinders, tot op 'n meer volwasse formeel-operasionele vlak en dit is die hoogste vlak van kognitiewe ontwikkeling wat bereik kan word. Evangelisti (2000:13) plaas klem op progressiewe ontwikkeling wat nog nie volkome bereik is nie en tieners kan dus nog dikwels impulsief reageer sonder om die gevolge van hulle aksies in ag te neem. Mackewn (2007:17) bevestig dat behoeftes bevredig moet word vir persone om homeostase te bereik. Die navorser is van mening dat tieners moontlik hulle onmiddellike seksuele behoeftes bevredig sonder om aan die gevolge te dink.

Volgens Rickel (in Nkosi, 2006:39) kan tieners in periodes van hoë stres- en angsvlakke neig om inligting van die omgewing op 'n meer konkrete vlak te proses en dit lei tot die ontstaan van egosentrisme. Nog 'n belangrike aspek is tieners se verhoogde introspeksie en dit behels die manier waarop hulle oor hulself dink (Thom *et al.*, 2001:428, 429). Hierdie siening kan gekoppel word aan persone se unieke fenomenologiese realiteit (Joyce & Sills, 2003:16), waar hulle dus nie volkome bewus is van hulle veld nie en dus nie gesonde kontak met hulleself en hul omgewing maak nie.

Toenemende sensitiwiteit en egosentrisme vind moontlik plaas as gevolg van sosialisering, ouerlike verwerping wat selfbewustheid verhoog, of 'n omgewing wat groter beskerming van die self vereis (Thom *et al.*, 2001:424). Tieners kan dus nooit in isolasie waargeneem word nie, omdat 'die self' voortdurend in kontak is met die omgewing volgens die veldteorie (sien 2.2.1) (Joyce & Sills, 2003:24).

2.3.4 Persoonlikheidsontwikkeling

Louw *et al.* (2007:308-320) identifiseer die volgende take as deel van persoonlikheidsontwikkeling, naamlik identiteitsvorming, ontwikkeling van 'n selfkonsep, emosionele veranderings en beroepskeuses. Bemeestering van identiteit behels die holistiese integrasie van fisieke, seksuele, sosiale, kognitiewe en morele ontwikkeling en tydens hierdie fase moet tieners definieer wie hulle is, wat hulle belangrik ag en watter toekomstige lewenspad hulle wil volg (Thom *et al.*, 2001:430 & 431). Volgens Erikson (in Thom *et al.*, 2001:431) is hierdie integrasie 'n identiteitskrisis en kom tieners die meeste van die tyd verward voor. Erikson bespreek hierdie taak van identiteitsvorming as 'n geïntegreerde geheelbeeld van die self wat 'n sosio-kulturele, geslagsrol-, 'n beroepsidentiteit en 'n eie waardestelsel insluit. Soos reeds genoem is tieners se ervarings 'n weerspieëling van die sosiale omgewing, die manier waarop die selfkonsep van tieners ontwikkel.

Deel van die persoonlikheidsontwikkelingstaak is vir tieners om bewus te word van hulle emosies en te leer om uiting te gee daaraan op 'n sosiaal aanvaarbare wyse (Africa, 2006:28; Nkosi, 2006:44). Dit wil voorkom asof tieners met 'n verskeidenheid polariteite tydens hulle identiteitsvorming te kampe het en op alternatiewe maniere begin kontak maak met hulle omgewing. Hierdie polariteite manifesteer moontlik in die onvoorspelbare gemoedskommeling of antisosiale gedrag wat deur tieners ervaar word. Sommige tieners pas positiewe selfregulering toe, terwyl ander met onbevredigende behoeftes worstel. Volgens Mackewn (2007:24) kan 'n vlak van homeostase nie met onvoltooidhede bereik word nie en sodoende kan hulle nie ontwikkelingstake suksesvol bemeester nie.

2.3.5 Sosiale ontwikkeling

Tydens die omskrywing van Gestaltkonsepte is genoem dat persone in interaksie is met hulle omgewing en dus moet die leser in ag neem dat tieners nie sonder hulle sosiale konteks waargeneem kan word nie. Volgens Thom *et al.* (2001:449) bestaan die sosiale konteks van tieners uit ander belangrike persone soos ouers en die portuurgroep. Die strewe na outonomie word grootliks gegrond op die verhouding wat tieners met hulle ouers het en dit bied 'n veilige basis van waar tieners hulle wêreld kan verken (Louw *et al.*, 2007:327). Ouers moet dus soos 'n spons tieners se slegte ervarings absorbeer en nog steeds liefde en aanvaarding aan hulle kan bied.

Portuurgroepverhoudings skep interpersoonlike kontak wat nie in gesinsverband plaasvind nie en 'n groot bydra tot tienerontwikkeling lewer (Louw *et al.*, 2007:330). Volgens Saunders (2007:41) vereenselwig tieners hulleself makliker met hul portuurgroep, omdat hulle voel dat vriende hulle beter verstaan. Die portuurgroep beïnvloed grotendeels die keuses wat deur tieners gemaak word en veroorsaak dat 'n té hoë vlak van konformiteit met die groep kan lei tot hoërisiko gedrag soos verhoogde seksuele aktiwiteite, gebruik van dwelmmiddels waaghalsigheid en antisosiale gedrag (Thom *et al.*, 2001:458).

Volgens Louw *et al.* (2007:333 & 334) is twee van die belangrikste verhoudings wat aangeknoop word tydens hierdie fase, vriendskapverhoudings en romantiese verhoudings. Ondersteuning- en hegte verhoudings waarin tieners hulleself as 'n spieëlbeeld van hulle kontak met hul omgewing ervaar, speel dus 'n belangrike rol in tienerontwikkeling en groei.

2.3.6 Morele ontwikkeling

'n Persoonlike waardestelsel maak 'n groot deel uit van identiteitsvorming en tieners se sosiale ontwikkeling aangesien hulle sosiaal blootgestel word en

kennis oor hulle omgewing assimileer oor hoe om sosiaal en moreel meer verantwoordelik op te tree (Thom *et al.*, 2001:464). Meyer (2005b:172) staaf dat 'n persoonlike waardestelsel na die voorgrond tree as tieners seks oorweeg omdat hulle dan met die polariteit sit of hulle seks voor die huwelik verwelkom of nie. De Wet (2006:33) meen dat hoe meer tieners waardes krities oorweeg en heroorweeg, hoe meer hierdie waardes oor 'n tydperk verander.

Volgens Kohlberg se ses stadia van morele ontwikkeling, blyk dit dat daar voortdurend polariteite ontstaan en dat tieners dan struwelinge in hulle waardestelsel ervaar vanweë die keuse van gedrag (Louw *et al.*, 2007:172-173 en Thom *et al.*, 2001:464-471). Aangesien keuses verwarrend kan wees, sluit morele ontwikkeling dus aan by die identiteitsverwarring wat tieners ervaar tydens hulle persoonlikheidsontwikkeling en moet die leser weereens besef hoe geïntegreerd die verskeie ontwikkelingsstake voorkom sodat kinders kan groei en verander tot volwassenes.

Soos reeds bespreek is die tienerontwikkelingsfase 'n komplekse fase en word dit soms as 'n krisistydperk voorgestel. Swanger tienerdogters word verder gekonfronteer omdat hulle die take van die tienerontwikkelingsfase moet bemeester asook die omstandigheidskrisis van 'n swangerskap, ouerskap, aanneming of terminering van die swangerskap heel moontlik moet hanteer (Evangelisti, 2000:3; Geldenhuys & De Lange, 2001:92). In die volgende afdeling word die verskeie opsies kortliks bespreek waarmee swanger tienerdogters gekonfronteer word.

2.4 SWANGERSKAP EN DIE VERSKEIE BEGELEIDINGSOPSIES

Richards en Larson (in Thom *et al.*, 2001:439) het bevind dat tieners meer negatiewe as positiewe emosies ervaar tydens die tienerontwikkelingsfase. Volgens Macleod (1999:1) fokus heelwat Suid-Afrikaanse literatuur op die verdere negatiewe gevolge van 'n swangerskap en word dit as 'n sosiale

probleem in die samelewing ervaar. Ehlers (2003:240) staaf dat die ideaal vir die samelewing sou wees dat tieners hulleself weerhou van seksuele aktiwiteit tot hulle totaal volwasse genoeg is om die gevolge daarvan te hanteer. Olivier (in Olivier & Bloem, 2004:177), Africa (2006:3) en Meyer (2005a:160) voer aan dat dit 'n welbekende feit is dat tieners deesdae vroeër sommige van hulle ontwikkelingstake bereik, meer seksueel aktief is en dat tienerswangerskappe dus ook meer gereeld voorkom. Maatskaplike werkers wat met swanger tienerdogters te make het, word daagliks met hierdie sosiale probleem gekonfronteer en die probleem van tienerswangerskappe neem nie af nie. Die volgende onderafdelings handel oor die verskeie opsies waarmee maatskaplike werkers swanger tienerdogters begelei en die gevolge van die verskeie opsies wat tienerdogters in die gesig staar wanneer hulle swanger is.

2.4.1 Kinderbaring en ouerskap

Om geboorte te skenk gedurende die tienerjare is 'n ingewikkelde keuse. Enkel-ouerskap beïnvloed grootliks tienerdogters se geleentheid vir verdere opleiding en indiensneming (Benson, 2004:444; Ehlers, 2003:231; Macleod, 1999:2; Spjeldnaes, Sam, Moland, & Pelzer. 2007:860). Aangesien verdere opleiding huidig deur die samelewing ondersteun en beklemtoon word, dien dit as 'n belangrike faktor waarom tienerdogters kinderbaring en 'n eie gesin eers wil uitstel. Desnieteenstaande eindig sommige tienerdogters met 'n swangerskap wat hulle geleentheid vir opleiding en indiensneming beperk (Spjeldnaes *et al.*, 2007:868).

Cunningham en Boulton (1996:694), Ehlers (2003:232) en Meyer (2005a:161) voer aan dat tienermoeders en hulle kinders meer geneig is om finansieel te ly, nie die aanbevole ouer-kind emosionele binding ervaar nie en tienermoeders en hulle kinders word soms deur hulle ouers geforseer om hulle ouerhuise te verlaat en moet dan alleen verantwoordelikhede met feitlik geen beskikbare bronne dra. Kontak tussen ouers en hulle swanger tienerdogters in bogenoemde gevalle is

dus nie positief nie en belemmer positiewe groei, aangesien daar aanhoudend onvoltooide behoeftes aan ouerlike liefde en ondersteuning ontstaan. Soos vroeër deur Joyce en Sills (2003:88) aangehaal in die afdeling oor ondersteuning in die konteks van die Gestaltbenadering, lei 'n gebrek aan hierdie ondersteuning van belangrike persone in die lewe van swanger tienerdogters tot 'n onvermoë om normaal te funksioneer.

2.4.2 Kinderbaring en aanneming of pleegsorg

Sommige swanger tienerdogters kies kinderbaring met die opsie om dan die baba vir aanneming op te gee. Volgens die Vaktaalkomitee vir Maatskaplike werk (1995:1) is aanneming 'n geregtelike reëling waarvolgens die permanente bevoegdheid en verantwoordelikheid van ouerskap ten opsigte van 'n minderjarige aan 'n meerderjarige toegeken word.

Bruwer (2003:24) noem dat maatskaplike werkers leiding aan die hof moet gee om die regte besluite te neem en om deur middel van onderhoude en 'n verslag, hierdie oortuigings uit te voer. Verder moet maatskaplike werkers die beste belang van die pasgeborene in ag neem en ook swanger tienerdogters beskerm en ondersteun tydens die aannemingsproses (Bruwer, 2008). Benson (2004:445 & 446) is van mening dat tienerdogters wat hulle pasgebore babas laat aanneem, meestal tieners is wat oor goeie ondersteuningsisteme beskik, hulleself in stabiele huishoudings bevind, hoër sosio-ekonomiese statusse beklee en hoër onderrigstrewes het.

Tienerdogters in uitgebreide gesinne kies soms die pleegsorgopsie vir hulle babas, waar hulle babas in pleegsorg geplaas word ná kinderbaring (Sweetnam, 2008). Pleegsorg vind plaas wanneer tienerdogters se eie huise 'n hoë risiko van gevaar inhou vir die babas en hierdie babas dan eerder in pleegsorg geplaas word in 'n area naby die tienerdogters se familie (Faller, 2000:270 & 271). Gesinshereniging tussen die tienerdogters en pleegsorgbabas kan volgens

Bruwer (2008) op 'n later stadium weer oorweeg word, maar hierdie opsie hou verdere voor- en nadele in vir beide partye.

2.4.3 Terminering

Terminering van swangerskappe verwys na die meer algemene term, aborsie, (Olivier *et al.*, 2000:214) en is afkomstig van die Latynse woord, *aboriri*, wat beteken die losmaak van 'n objek van sy plek. Terminering van swangerskappe vind volgens Lategan (1996:2) plaas voor die fetus buite die baarmoeder aangetref word. Hy tref ook 'n onderskeid tussen terminering wanneer die fetus 'n gesondheidsrisiko vir die moeder inhou of sêlf in gevaar is, en terminering wat op versoek plaasvind sonder geldige mediese redes. Laasgenoemde staan bekend as geïnduseerde terminerings, wat nie as gevolg van mediese of gesondheidsredes plaasvind nie (Theron, 2003:2).

Olukoya *et al.* (2001) is van mening dat swanger of moontlike swanger tienerdogters as 'n noodgeval beskou moet word wanneer hulle die terminering van hulle swangerskappe oorweeg, aangesien elke week van uitstel hulle risiko vir komplikasies verhoog. Volgens Olivier en Bloem (2004:179) is dit 'n feit dat die terminering van swangerskappe ook 'n emosionele effek op tienerdogters het, maar dat die impak van die ervarings uniek is en nie noodwendig dieselfde beleef word deur al die dogters nie.

Vanuit hierdie aannames, struikelblokke en voorwaardes vir gesonde funksionering, kan die navorser die afleiding maak dat 'n verskeidenheid van faktore in ag geneem moet word wanneer tienerdogters tydens hulle swangerskappe met bogenoemde opsies gekonfronteer word. Elke interaksie dra dus by tot die psigiese gevolge vir tieners tydens hulle besluitnemingsproses. In die volgende afdeling gaan twee belangrike rolle van maatskaplike werkers bespreek word wanneer hulle 'n diens aan swanger tienerdogters lewer.

2.5 DIE ROL VAN DIE MAATSKAPLIKE WERKER

Maatskaplike werkers ontvang 'n minimum van vier jaar se opleiding in berading en krisisintervensie tydens formele opleiding. Swangerskapbegeleiding word deur maatskaplike werkers aan swanger tienerdogters verskaf wat op soek is na leiding ten opsigte van keuses oor die uitkoms van hulle swangerskappe (Evangelisti, 2000:3). Evangelisti (2000:3) is van mening dat begeleiding aan swanger tienerdogters hulle help om ingeligte besluite te kan neem oor kinderbaring en enkelouerskap, aanneming of pleegsorg asook swangerskapterminering. Die outeur beweer ook dat vooraannemings- of termineringsberading aangebied moet word indien swanger tienerdogters sou besluit op die aanneming van hulle babas of op die terminering van hulle swangerskappe. Sweetnam (2008) en Germann (1999:88) staaf dat dit juis die graad van voorbereiding en begeleiding is wat tieners ontvang op bogenoemde opsie, wat as 'n bykomende risikofaktor dien tydens hulle emosionele toestand na die terminering van 'n swangerskap.

Volgens Ehlers (2003:240) is begeleiding só 'n kritieke proses dat slegs maatskaplike werkers wat nie tieners se seksuele aktiwiteit beoordeel nie, in diens geneem moet word om begeleiding aan swanger tienersdogters te verskaf. Evangelisti (2000:46) sluit hierby aan wanneer sy noem dat beraders (vir die doel van dié navorsing word spesifiek gefokus op maatskaplike werkers) se houding bydra tot tienerdogters se aanpassing nadat hulle 'n keuse oor hulle swangerskap geneem het. Die *World Health Organisation* (Olukoya *et al.*, 2001) staaf dat gesondheids- en maatskaplike werkers 'n ferm, maar tog simpatieke boodskap of gewilligheid om tieners by te staan, moet uitstraal sodat swanger tienerdogters 'n ingeligte besluit oor hulle swangerskap kan neem en nie ontmoedig of verward voel en verdwyn nie. Bruwer (2008) en Sweetnam (2008) plaas ook klem op die idee van 'n 'veilige omgewing' waarin die dogters hulle storie en besluite kan deel, juis omdat hulle dikwels vergesel word deur ouers

wat 'n terminering forseer of belangrike ander persone in hulle lewe vir wie hulle te skaam is om te sê wat hulle werklik voel.

Ondersteuning aan swanger tienerdogters tydens hulle besluite oor beskikbare opsies, is 'n belangrike aspek van die gesonde funksionering van swanger tienerdogters. So ook die begeleiding wat swanger tienerdogters van maatskaplike werkers ontvang. Vervolgens gaan daar op die belangrike diens gefokus word wat maatskaplike werkers aan swanger tienerdogters verskaf. Hierdie diens word vervolgens in twee rolle verdeel.

2.5.1 Ondersteuning

Literatuur (Joyce & Sills, 2003:83; Mackewn, 2007:183) bevestig dat ondersteuning as 'n belangrike funksie tydens normale funksionering beskou kan word. Africa (2006:17) sluit hierby aan en beaam dat die samelewing deesdae gekonfronteer word met 'n tiener-risikogedragepidemie en dat tienerondersteuning en tienerleiding huidig as 'n belangrike behoefte beskou word. Mackewn (2007:183) staaf dat ondersteuning die basis vorm waar bewustheid, kontak, groei en assimilasië plaasvind. Die kwessie rondom ander belangrike persone in swanger tienerdogters se lewe is 'n sensitiewe onderwerp en het 'n noemenswaardige invloed op tienerdogters se vermoë om die regte keuse te maak (Evangelisti, 2000:21, De Lange & Geldenhuys, 2001:249; Olukoya *et al.*, 2001; Theron, 2003:46).

Volgens die Suid-Afrikaanse Kinderwet, Wet 38 van 2005 (Suid-Afrika, 2005) en meer spesifiek die Suid-Afrikaanse Keuse op die Terminering van Swangerskapwet, Wet 92 van 1996 (Suid-Afrika, 1996), kan dogters vanaf die ouderdom van 12 jaar, alleenreg uitoefen oor die besluit en versoek op 'n terminering van hulle swangerskappe, mits hulle oor 'n toepaslike volwassenheid en verstandelike vermoë besit om die voordele, risiko's en sosiale implikasies van so 'n aksie te begryp. Maatskaplike werkers en ander professionele persone

wat betrokke is by die terminering van tienerdogters se swangerskappe, moet hulle inlig oor die kwessies en aanmoedig om familie, voogde, geselle of vriende in te lig oor hulle besluit, maar mag hulle nie terminering weier as die tienerdogters sou besluit om niemand daaroor in te lig nie (De Lange & Geldenhuys, 2001:247; Geldenhuys & de Lange, 2001:92).

Volgens Reber (in Germann, 1999:99) word ondersteuning gedefinieer as die kern van gemak, herkenning, goedkeuring en motivering deur 'n ander persoon. Joyce en Sills (2003:83) is van mening dat ondersteuning van die self, familie en ander persone, 'n basiese noodsaaklikheid is vir alle gesonde funksionering en as basis vir bevredigende kontak dien. Daar is verskeie ondersteuningsisteme waarvan portuurgroepverhoudings 'n beduidende rol in tienerontwikkeling kan speel en dit kan selfs tienergedrag positief of negatief beïnvloed. Trad (in Evangelisti, 2000:25) het ondervind dat alhoewel tieners groepafhanklik is in hulle portuurgroep, die keuse om hulle swangerskap te termineer, nie noemenswaardig deur hulle portuurgroep beïnvloed word nie.

Volgens Thom *et al.* (2001:436) speel ondersteuning deur ouers 'n baie belangrike rol in tieners se identiteitsvorming. Die regte ouerskapstyl is van kritieke belang, omdat dit onbewustelik kan bydra tot identiteitsverwarring by tieners (Thom *et al.*, 2001:436). Dit wil voorkom asof Olivier en Bloem (2004:182) vanuit hulle studie tot die gevolgtrekking gekom het dat onderwysers net so 'n belangrike rol speel in die verligting van tieners se las, maar dat daar kommer heers oor die feit of onderwysers bevoeg is om tieners effektief te hanteer.

Ouers en onderwysers is soms nie bereid om kwessies soos seksuele aktiwiteit met tieners te bespreek nie en dit veroorsaak dat tieners verleë voel om met volwassenes te praat oor voorbehoedmiddels of familiebeplanning (Olukoya *et al.*, 2001). Vanweë tienerdogters se vrese dat ouers nie positief sal reageer op swangerskappe nie, veroorsaak dit ook dat hulle nie ouers met hulle probleem

vertrou nie en lei tot 'n gebrekkige vertrouensverhouding, asook kommunikasieverhouding (De Lange & Geldenhuys, 2001:253; Geldenhuys & De Lange, 2001:94).

Dit blyk dus dat tienerdogters dikwels nie vir hulle ouers sê dat hulle swanger is en 'n terminering oorweeg nie en word terselfertyd met 'n interne konflik gekonfronteer oor die moraliteit van 'n terminering. Olukoya *et al.* (2001) ondersteun hierdie siening en meld dat die samelewing se houding teenoor hierdie onderwerp en die persepsie dat 'n terminering immoreel is, veroorsaak dat tienerdogters nie hulle swangerskappe aan hulle ouers of onderwysers wil bekend maak nie en word 'n terminering van hulle swangerskappe soms in uiterse konfidensialiteit en in 'n beperkte tydlimiet versoek. Indien hierdie skuldgevoelens en skaamte dan oorheers, word die opsie van kinderbaring en ouerskap of aanneming dus soms nie eers oorweeg nie. Evangelisti (2000:22) staaf dat alhoewel tienerdogters hulle ouers se reaksies vrees, hulle steeds 'n behoefte het aan hulle ouers se advies en leiding. Die navorser is van mening dat hierdie behoefte noodsaaklik is vir positiewe regulering en funksionele groei van elke persoon.

Benson (2004:439) noem dat ondersteunende ouer-kind verhoudings tot 'n beter selfbeeld en verhoogde lewenstevredenheid by swanger tienerdogters lei, afgesien van hulle keuse. Volgens die Gestaltbenadering dien ondersteuning as 'n kernkonsep in die holistiese siening van persone. Die navorser is van mening dat indien die tienerdogters se ondersteuningsisteme nie voldoende ondersteuning aan hulle bied nie, die maatskaplike werkers daardie rol moet vervul, juis omdat ondersteuning aan hierdie dogters so noodsaaklik is.

2.5.2 Begeleiding deur maatskaplike werkers

Die graad van psigiese gevolge van 'n swangerskap en die opsie wat oorweeg word, is grootliks afhanklik van die begeleiding en ondersteuning wat hierdie dogters van betekenisvolle persone in hulle lewe ontvang. Aangesien hulle soms nie die ondersteuning van ouers ontvang nie, staaf Germann (1999:38) dat begeleiding en ondersteuning deur betrokke gesondheids- en maatskaplike werkers as belangrik geag moet word tydens swanger tienerdogters se keuse. Olivier en Bloem (2004:179) is van mening dat tienerdogters 'n behoefte het vir professionele hulp en terapie, liefde en ondersteuning, lewensvaardighede, kennis en inligting om hulle swangerskappe meer positief te hanteer. Swanger tienerdogters benodig kennis van maatskaplike werkers om beter en ingeligte besluite te kan neem oor hulle swangerskappe (Ehlers, 2003:240). Volgens Evangelisti (2000:17 & 19) is die begin van die besluitnemingsproses en die gepaardgaande warboel van botsende emosies, die oomblik wat tienerdogters besef hulle is swanger.

Volgens Evangelisti (2000:47) is van die belangrikste take wat deur maatskaplike werkers uitgevoer moet word tydens die begeleidingsproses, die skep van 'n atmosfeer waarin swanger tienerdogters ondersteuning en leiding kan ontvang, die bied van ruimte aan tienerdogters om hulle eie keuses te maak en die bevordering van 'n gevoel van aanvaarding en kalm selfversekerdheid oor die toekoms by tienerdogters. Phikill en Walsh (in Evangelisti, 2000:48) bespreek die volgende ses basiese stappe in krisisintervensie waarvolgens maatskaplike werkers werk wanneer hulle met swanger tienerdogters gekonfronteer word: maak kontak, verminder angs, fokus op die probleem, evalueer hulpbronne, motiveer aksie en volg op. Laasgenoemde stap word as noodsaaklik beskou, omdat die tienerdogters moontlik emosionele en finansiële ondersteuning of hulpbronne benodig en hulle moet dus weet dat daar wel iemand is wat omgee en na wie hulle kan draai vir hulp.

Swanger tienerdogters benodig juis intensiewe begeleiding aangesien hulle 'n dubbele ontwikkelingskrisis moet bemeester en hanteer, die tienerontwikkelingsfase en 'n swangerskap (Geldenhuys & De Lange, 2001:92). 'n Maatskaplike werker word in baie gevalle eers by swanger tienerdogters betrokke wanneer hulle reeds besluit het op die terminering van hul swangerskappe (Benson, 2004:441). Nkosi (2006:50) is van mening dat tienerswangerskappe addisionele druk op familieledes, gemeenskappe en gesondheidswerkers plaas wat in die publieke sektor werk. Mojapelo-Batka en Schoeman (2003:151) staaf dat tienerdogters se negatiewe emosies slegs in terapie behandel kan word, maar dat publieke hulpbronne benodig word vir voor- en na-beradingskonsultasies om te kan plaasvind. Hierdie vereiste kan bydra tot 'n verhoogde streservaring van persone in die publieke sektor wat met swanger tienerdogters moet werk.

Dit is belangrik om in ag te neem dat die geheue van tieners 'n groot rol speel in hulle probleemoplossingsvaardighede en dat die episodiese geheue tieners in staat stel om meer onlangse persoonlike ervarings te onthou en dit vinniger te herroep as gebeure wat lank terug plaasgevind het (Thom *et al.*, 2001:426). Fitzgerald (in Thom *et al.*, 2001:426) is van mening dat hierdie situasie bydra tot die onstabiliteit en veranderde selfkonsep van tieners. 'n Onlangse gebeurtenis waar byvoorbeeld skuldgevoelens deur tieners ervaar word, kan dus moontlik hulle selfkonsep verander na 'n negatiewe siening oor hulleself. Hieruit kan afgelei word dat 'n negatiewe lewenservaring soos 'n tienerswangerskap, aanneming van die baba of die terminering van die swangerskap, sonder addisionele ondersteuning, tienerdogters kan bybly vir die res van hulle lewe. Dit is juis om bogenoemde rede dat die nodige begeleiding en ondersteuning deur maatskaplike werkers verskaf moet word.

2.6 SAMEVATTING

Uit bogenoemde literatuur wil dit voorkom asof dit uitdagend is om tieners te wees of om tieners te hanteer. Swanger tienerdogters het dus aandag, begeleiding, ondersteuning en empatie nodig. In hierdie hoofstuk is relevante Gestaltkonsepte bespreek en hieruit kan afgelei word dat indien hierdie tienerdogters se behoeftes nie tydens die besluitnemingsproses bevredig word nie, onvoldoende kontak plaasvind en kan swanger tienerdogters moontlik sukkel met interne konflik of polariteite waarvan hulle nie bewus is nie. Dit veroorsaak weer dat tienerdogters nie tydens die besluitnemingsproses of na afloop van hulle keuse, positiewe kontak met hulle omgewing kan maak nie en positiewe selfregulering vind nie plaas nie. Eers wanneer hulle van al hierdie faktore bewus word, kan swanger tienerdogters in kontak kom met hulle werklike ervaring van hoe hulle voel.

Wanneer hierdie siening oor tienerdogters se welstand in ag geneem word, is dit noodsaaklik om die persoon te bestudeer wat die tienerdogters moet lei tot hierdie vlak van homeostase. In die geval van die studie is dit maatskaplike werkers wat met swanger tienerdogters werk. Maatskaplike werkers, net soos tienerdogters, ervaar ook soms onbevredigde behoeftes en ontvang ook min ondersteuning. Dit veroorsaak onvoldoende kontak en hierdie bewustheid lei tot negatiewe selfregulering en 'n onvoltooide vlak van homeostase. Bewusmaking van die maatskaplike werkers se behoeftes kan dan vir hierdie professionele persone die geleentheid bied om hulle denke, gevoelens, gebare, waardes en herinnerings tot bewustheid te bring.

In Hoofstuk drie word die empiriese bevindings vanuit die semi-gestruktureerde onderhoude en 'n fokusgroep van maatskaplike werkers bespreek. Hierdie bevindings sal ook met relevante literatuur gekontroleer word.

HOOFSTUK 3

EMPIRIESE ONDERSOEK EN BESPREKING VAN BEVINDINGS

3.1 INLEIDING

Die konseptuele raamwerk wat in hoofstuk twee bespreek word, dien as basis vir die empiriese ondersoek. Die Gestaltbenadering, as teoretiese raamwerk vir die studie, is aanvanklik aan die hand van relevante konsepte bespreek. Daarna is die tienerontwikkelingsfase, tienerswangerskappe, die verskeie begeleidingsopsies en die rol van maatskaplike werkers aan die hand van literatuur bespreek.

In hierdie hoofstuk word die navorsingsmetodologie oorsigtelik bespreek voordat die empiriese bevindings bekend gemaak en in die vorm van temas weergegee word. Daarna word die bevindings aan die hand van 'n literatuurkontrole bespreek. Relevante aspekte van die Gestaltbenadering, wat as teoretiese raamwerk vir die studie dien, sal ook in die bespreking van die empiriese bevindings aandag geniet.

3.2 NAVORSINGSMETODOLOGIE

Vervolgens word 'n kort oorsig van die navorsingsprobleem gegee waarna die volgende aspekte bespreek sal word, naamlik die navorsingsbenadering en strategie wat in die studie gevolg word, steekproefneming, data-insameling en analisering van data.

3.2.1 Navorsingsprobleem

Maatskaplike werkers word dikwels met die problematiek rondom swanger tienerdogters gekonfronteer en moet dan die begeleidende en ondersteunende rol inneem wat hierdie dogters nie noodwendig van ander belangrike persone in hulle omgewing ontvang nie. Aan die hand van literatuur, soos bespreek in hoofstuk een, ervaar maatskaplike werkers hierdie begeleidingsproses aan swanger tienerdogters soms as uitdagend. Die navorser het 'n empiriese ondersoek geloods om maatskaplike werkers, wat begeleiding aan swanger tienerdogters verskaf oor hulle swangerskappe, se behoeftes te verken en te beskryf. Die navorsingsvraag lui dus as volg: Wat is maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters?

3.2.2 Navorsingsbenadering en -strategie

Die navorsingsbenadering is kwalitatief van aard. Sewell (in Greeff, 2005:287) haal Kvale aan wat staaf dat kwalitatiewe onderhoude gedefinieer word as 'n poging om die wêreld vanuit die deelnemers se belewenis te verstaan, die betekenis van deelnemers se ervarings te ontfel en hulle eie lewens bloot te stel voordat enige wetenskaplike verduideliking daarvoor gebied kan word. Met laasgenoemde in ag geneem is dit presies wat die navorser wou verken en beskryf. Toegepaste navorsing in hierdie studie behels die verkennende en beskrywende aard van die bepaling van maatskaplike werkers se behoeftes wanneer hulle begeleiding aan swanger tienerdogters verskaf.

In-diepte onderhoude is met nege maatskaplike werkers gevoer om data in te samel en daarna is 'n fokusgroepbespreking met 'n verdere vier deelnemers gevoer. Na afloop van die onderhoude, is data geverifieer. Die instrumentele gevallestudie is as navorsingstrategie in hierdie studie gevolg. Die doel hiermee is om 'n beter begrip van die sosiale kwessie rondom maatskaplike werkers se

behoefte tydens die begeleidingproses wat hulle aan swanger tienerdogters verskaf, te verkry.

3.2.3 Navorsingsproses

Aan die begin van die navorsingsproses moes die universum, steekproefneming en afbakening van die steekproef eers uiteengesit word, sodat die navorser weet wie die teikengroep is wat sy moes nader vir deelname. Die data wat tydens die onderhoude met die deelnemers ingesamel is en data-analise het in die finale deel van die proses plaasgevind. Vervolgens sal die universum, steekproefneming en die afbakening van die steekproef bespreek word.

3.2.4 Universum, steekproefneming en afbakening van steekproef

Voordat data ingesamel kon word, moes die universum beskryf word en die wyse waarop afbakening van die steekproef sou plaasvind is uiteengesit. Die universum behels alle maatskaplike werkers wat werksaam is by instansies of organisasies in die Wes-Kaap waar swanger tienerdogters begelei word in hulle besluitnemingsproses. Die populasie bestaan uit maatskaplike werkers wat werksaam is by instansies of organisasies in die Boland of Kaapse metropool waar swanger tienerdogters begelei word tydens hulle swangerskappe. 'n Doelgerigte nie-waarskynlikheidsteekproef is toegepas, aangesien die deelnemers aan hierdie spesifieke kriteria moes voldoen, asook Engels- of Afrikaansmagtig moes wees vir insluiting in die studie.

'n Lys met provinsiale klinieke en hospitale is saamgestel, waarna maatskaplike werkers van sommige van hierdie instansies en organisasies genader en bekend gestel is aan die beoogde navorsing deur middel van telefoniese oproepe en opvolg e-posse deur die navorser. Van hierdie maatskaplike werkers werk saam met buite-organisasies en die navorser het die geleentheid gehad om die buite-organisasies ook in haar navorsing te betrek. Superintendente of bestuurders

van die betrokke instansies en organisasies se toestemming is verkry (Bylaag B) alvorens onderhoude kon plaasvind.

3.2.5 Data-insameling

Maatskaplike werkers wat bereid was om deel te neem aan die studie, is gekontak en afsprake is gemaak om hulle in 'n privaat, stil omgewing by hulle instansies te ontmoet sodat onderhoude daar gevoer kon word. Nege individuele onderhoude is as metode van data-insameling aangewend waarna data met 'n fokusgroepbespreking geverifieër is. 'n Versadigingspunt is tydens die afloop van die fokusgroepbespreking bereik aangesien data vanuit die individuele onderhoude in die fokusgroepbespreking bevestig is. Die fokusgroepbespreking en individuele onderhoude is by agt verskillende instansies gehou wat ingestem het tot deelname aan die studie.

'n Semi-gestruktureerde onderhoudskedule (Bylaag C) met vooropgestelde vrae is vir die onderhoude opgestel en het as 'n riglyn daarvoor gedien. Onderhoude het gemiddeld tussen een en twee uur geduur. Die fokusgroepbespreking het twee uur lank geduur.

Met elke ontmoeting tussen die navorser en verskeie deelnemers is die aard en doel van die studie aan die maatskaplike werkers verduidelik, al die etiese aspekte wat in hoofstuk een uiteengesit word is aan hulle genoem, en elkeen het daarna 'n ingeligte toestemmingsbrief onderteken. Deelnemers was ook bewus van die videokamera wat hulle onderskeie onderhoude met die navorser opgeneem het en het toestemming daarvoor verleen. Data-organisering en data-analise word in die volgende afdeling bespreek.

3.2.6 Organisering en data-analise

Aangesien De Vos (2005b:333) aanbeveel dat die navorser self vanaf die bandopnames transkribeer om sodoende reeds met die aanvang van die analise 'n dieper insig oor die onderwerp te bekom, het die navorser elke band self getranskribeer en weer bestudeer vir verdere observasies. Die bandopnames is ná transkribering vernietig sodat die aspek van konfidensialiteit in die navorsing behoue kon bly. 'n Voorbeeld van 'n getranskribeerde onderhoud kan in Bylaag D gevind word.

Die data is eerstens in tekseenhede in afsonderlike lêers op die rekenaar georganiseer. Inligting is herhaaldelik gelees en daaruit kon verskillende kategorieë, temas of dimensies van die inligting uit die kwalitatiewe inligting geïdentifiseer word. Die volgende stap in die analise was die kleurkodering van relevante woorde, frases of temas in die getranskribeerde data. Die navorser het elke tema en subtema geëvalueer deur te kyk of die navorsingsvraag beantwoord word.

Temas, met subtemas waar van toepassing, word bespreek aan die hand van deelnemers se reaksie tydens die onderhoude en word gestaaf aan die hand van literatuur. Die Gestaltbenadering, as teoretiese raamwerk vir die studie, word hierby geïntegreer.

3.3 BIOGRAFIESE INLIGTING

As deel van die organisering van data, het die navorser dit belangrik geag om 'n biografiese voorstelling saam te stel oor die hoeveelheid deelnemers en verdere relevante inligting wat oor hulle bekend gemaak mag word sonder om hulle identiteit prys te gee. Vervolgens volg 'n tabel met die grafiese voorstelling van biografiese inligting van deelnemers.

Tabel 3.1 Grafiese voorstelling van biografiese inligting van deelnemers

Deelnemers	Geslag	Etnisiteit	Jare in diens	Tipe instansie
Deelnemer 1	Vroulik	Wit	5 jaar	Maatskaplike werker in hospitaal
Deelnemer 2	Vroulik	Kleurling	8 jaar	Maatskaplike werker in hospitaal
Deelnemer 3	Vroulik	Kleurling	24 jaar	Maatskaplike werker in hospitaal
Deelnemer 4	Vroulik	Swart	21 jaar	Maatskaplike werker in hospitaal
Deelnemer 5	Vroulik	Kleurling	8 jaar	Maatskaplike werker in nie-winsgewende organisasie
Deelnemer 6	Vroulik	Wit	3 jaar	Maatskaplike werker in nie-winsgewende organisasie
Deelnemer 7	Vroulik	Kleurling	4 jaar	Maatskaplike werker in nie-winsgewende organisasie
Deelnemer 8	Vroulik	Kleurling	1 jaar	Maatskaplike werker in nie-winsgewende organisasie
Deelnemer 9	Vroulik	Wit	20 jaar	Privaat Maatskaplike werker
Deelnemer 10	Vroulik	Wit	4 jaar	Maatskaplike werker in nie-winsgewende organisasie
Deelnemer 11	Vroulik	Wit	25 jaar	Maatskaplike werker in hospitaal
Deelnemer 12	Vroulik	Kleurling	4 jaar	Maatskaplike werker in nie-winsgewende organisasie
Deelnemer 13	Vroulik	Wit	42 jaar	Maatskaplike werker in hospitaal

Volgens bogenoemde biografiese inligting blyk dit dat onderhoude gevoer is met 13 vroulike deelnemers. 'n Verskeidenheid van etniese groepe is betrek deur onderhoude te voer met ses wit, ses kleurling en een swart deelnemers. Ses deelnemers is maatskaplike werkers wat werksaam is in hospitale, 'n verdere ses deelnemers is betrokke by Nie-winsgewende organisasies en een van die deelnemers in privaatpraktyk.

Vervolgens word die empiriese gegewens en navorsingsbevindings weergegee en bespreek.

3.4 EMPIRIESE GEGEWENS EN NAVORSINGSBEVINDINGS

Die empiriese bevindings word vervolgens aan die hand van die navorsingsvraag bespreek: Wat is maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters?

Die volgende temas en subtemas is geïdentifiseer met die analisering van data:

- Tema 1:** 'n Behoefte aan uitskakeling van rolkonflik en rolverwarring wanneer begeleiding aan swanger tienerdogters gebied word
- Tema 2:** 'n Behoefte aan bevredigende werksverdeling en werksomstandighede sodat maatskaplike werkers beter kontak met swanger tienerdogters kan maak
- Tema 3:** 'n Behoefte om ondersteuning vir die dogters te genereer
- Tema 4:** 'n Behoefte aan professionele groei en welstand om sodoende swanger tienerdogters beter te kan ondersteun en begelei
- Tema 5:** 'n Behoefte aan persoonlike groei en hantering van interne konflik om begeleiding aan swanger tienerdogters te verbeter
- Tema 6:** 'n Behoefte aan samewerking tussen verskeie netwerke om tienerswangerskappe te voorkom en te hanteer

'n Behoefte, soos in hoofstuk 2 in afdelings 2.2.9 en 2.6 bespreek, is 'n hiërargiese verskynsel of gevoel in 'n persoon se veld wat op 'n spesifieke tydstip onbevredig of onafgehandel is (Clarkson, 2004:6; Joyce & Sills, 2003:130; Perls, Hefferline & Goodman, 2006:275). Indien hierdie behoeftes nie bevredig word nie is dit onvoltooidhede en kan dit verskeie gevolge hê (Zeigarnik, 1997:306). Deur middel van die onderhoude is subtile beskrywings en verskeie persepsies van die deelnemers se subjektiewe ervarings deur die navorser versamel en is sy van mening dat hierdie data in die vorm van behoeftes uiteengesit kan word. Delport en Fouché (2005b:351) beskryf dié subjektiewe ervarings as die hoofdoel van kwalitatiewe navorsing.

Vervolgens word elke tema en indien van toepassing, subtemas, bespreek. Hierdie bespreking sal aan die hand van verwysings na deelnemers se response en 'n relevante literatuurkontrole plaasvind. Response en direkte aanhalings van deelnemers word weergegee vir 'n beter insig van die temas. Aangesien die Gestaltbenadering as teoretiese raamwerk vir die studie gebruik word, sal relevante Gestaltkonsepte in die bespreking geïntegreer word.

3.4.1 Tema 1: Behoefte aan uitskakeling van rolkonflik en rolverwarring wanneer begeleiding aan swanger tienerdogters gebied word

Volgens Jaskyte en Lee (2009:231-233) dui rolkonflik en rolverwarring op min organisatoriese samewerking. Maatskaplike werkers ervaar rolkonflik wanneer die realiteit van hulle beroep in die organisasie of instansie waar hulle werksaam is, eise stel wat in stryd is met persoonlike waardes. Persoonlike waardes word in tema 5 volledig bespreek. Rolverwarring, volgens Jaskyte en Lee (2009:231-233), word veroorsaak deur onduidelike rolverwagtings met betrekking tot werknemers se unieke werkswerrigtinge en prestasies en word vervolgens bespreek.

Al die deelnemers voel soms oorweldig deur die verskeidenheid van verantwoordelikhede wat op hulle tafels beland tydens die begeleiding en ondersteuning wat aan swanger tienerdogters verskaf word. Sommige deelnemers beklemtoon dat hulle werk met swanger tienerdogters slegs een aspek van hulle werkslading behels en dat verantwoordelike nie daar stop nie. Waller, Brown en Whittle (1999:468) ondersteun hierdie siening dat maatskaplike werkers met 'n wye verskeidenheid van situasies in gemeenskappe te doen het wat strek van armoede tot huishoudelike geweld met tienerswangerskappe as een van die simptome van sosiale en ekonomiese benadeling. Maatskaplike werkers word vasgevang in hierdie fenomenologiese veld van verantwoordelike wanneer hulle byvoorbeeld begeleiding aan swanger tienerdogters bied en hulle word nie noodwendig deur werkgewers, kollegas of kliënte in ag geneem nie.

Vanuit die onderhoude wat tydens die empiriese ondersoek met die deelnemers gevoer is, word daar vervolgens verskillende verantwoordelike gelys waaraan deelnemers moet aandag gee tydens hulle werk met swanger tienerdogters:

- Moet volgens wet al die opsies tydens tienerswangerskappe met tieners bespreek – sien hoofstuk 2.4.
- Verskaf termineringsberading op so 'n wyse dat terminering nie aangemoedig word nie en ook na-termineringsberading.
- Kyk na elke swanger tienerdogter se opsies en bespreek die voor- en nadele van elke opsie.
- Die opsie wat die tienerdogter kies moet goed gemotiveer kan word.
- Swanger tienerdogters se ondersteuningsnetwerk en toegang tot gesondheidsorg word ondersoek. Volgens Logsdon en Gennaro (2005:331, 334) verhoog hoë-risiko swangerskappe of die geboorte van hoë-risiko babas, die intensiteit van sosiale ondersteuning.

- Swanger tienerdogters se insig en vermoë om hulle eie kind op te voed word geëvalueer.
- 'n Realistiese prentjie van hulle toekoms word vir swanger tienerdogters geskets.
- 'n Oopdeur-beleid word toegepas sodat hierdie dogters met vrymoedigheid kan terugkom vir raad en leiding.
- Ernstige gevalle word na sielkundiges en beraders verwys en daar word gepoog om so ver as moontlik swanger tienerdogters op te volg. Die opvolg van hierdie dogters is nie altyd moontlik nie en daar word nie altyd gehoor gegee aan verwysings nie. Bradshaw, Mairs en Richards (2006:96) skryf dit toe aan die beperkte toegang tot gesondheidsdienste vir gemeenskappe in informele nedersettings. Daar is dus té min geestesgesondheidspersoneel om alle swanger tienerdogters op te volg wanneer hulle nie afsprake nakom nie.
- In geval van Statutêre verkragting, vervat in Wet 32 van 2007, moet die beweerde misdryf onder die dogters en hulle ouers se aandag gebring word indien van toepassing. Statutêre verkragting is wanneer iemand 'n handeling van seksuele penetrasie met 'n kind pleeg, waar selfs beide partye kinders kan wees onder die ouderdom van 18 jaar (Suid-Afrika, 2007).
- Die emosies van swanger dogters en hulle ouers oor die nuus van 'n tienerswangerskap moet hanteer en beheer word.
- Ondersteuning word aan swanger tienerdogters gebied as daar niemand anders in hulle ondersteuningsnetwerk is wat dit doen nie.
- Tienerdogters wat die keuse maak om hulle babas te behou, moet verdere leiding van maatskaplike werkers ontvang.
- Tienerdogters moet aangemoedig word om hulle skoolloopbaan te voltooi.

- Swanger tienerdogters moet bewus gemaak word van die gebruik van voorbehoedmiddels en die gevaar van MIV/VIGS en seksueel oordraagbare siektes.
- Krisisintervensie moet gelewer word en daar moet voorkomend opgetree word. Botha (2000:260) plaas klem op die rol van maatskaplike werkers om konstante krisisingryping te doen.
- Pasgebore babas moet verwyder word indien dit in hulle beste belang is.
- Daar moet vir swanger tienerdogters en hulle babas somtyds 'n alternatiewe veilige heenkome gesoek word.
- Aannemingsprosesse moet gefasiliteer word.

Die multidissiplinêre werksomstandighede waarmee maatskaplike werkers te kampe het funksioneer soms met vae en onduidelike doelwitte wat, veral vir nuwe maatskaplike werkers in die veld, verwarrend en uitdagend kan voorkom. Ook word daar van maatskaplike werkers verwag om interdissiplinêr te werk en dus moet kennis oor verskeie dissiplines ingewin word wat hulle werk meer stresvol en onduidelik maak, terwyl daar ook konstant aanpassings van hulle verwag word (Jaskyte, 2005:72; Jaskyte & Lee, 2009:229&231; Lloyd, King & Chenoweth, 2002:258).

Dit blyk dus dat hierdie maatskaplike werkers polariteite beleef wanneer hulle nie 'n geïntegreerdheid in hulle werksverantwoordelikhede ervaar nie weens persoonlike interne konflik. Volgens Blom (2006:41) kan polariteite soms verwarring veroorsaak en kan 'n dinamiese en gesonde lewensproses slegs plaasvind wanneer hierdie polariteite geïntegreer word.

Met al hierdie verantwoordelikhede voel maatskaplike werkers in die veld oorlaai en maak hulle dus geen positiewe aanpassings nie. Volgens Blom (2006:44) en Clarkson (2004:130) bevind maatskaplike werkers hulle dan in 'n fase van *impasse*. Perls (1992:145) is die klassieke voorganger van die

Gestaltbenadering en beskryf die *impasse* as 'n fase waarin persone nie hulle huidige situasie kan mobiliseer nie al wil hulle onvoltooidhede afhandel. Die outeur beweer dat slegs wanneer persone bewus is van die toestand van *impasse*, hulle 'n alternatiewe situasie kan hermobiliseer en verandering of aanpassings maak. Mackewn (2007:17) is van mening dat 'n vlak van homeostase bereik kan word wanneer hierdie mobilisasie suksesvol plaasvind. Maatskaplike werkers moet bewus wees van situasies waarin hulle oorweldig voel en 'n toestand van *impasse* veroorsaak, sodat hulle alternatiewe situasies kan skep en onvoltooidhede uit die weg ruim.

3.4.2 Tema 2: 'n Behoefte aan bevredigende werksverdeling en werksomstandighede sodat maatskaplike werkers beter kontak met swanger tienerdogters kan maak

3.4.2.1. Subtema: Vermindering van werkslading sal werksdruk verlig

Al die deelnemers noem tydens hulle onderhoude dat hulle geweldige druk ervaar ten opsigte van hulle werkslading. Bradshaw *et al.* (2006:96) is in hulle studie van mening dat Suid-Afrika 'n aantal probleme ervaar en daarom word gemeenskapsorgdoelwitte nie effektief bereik nie. Volgens die outeurs was geestesgesondheidsdienste in 2006 met 'n personeel- en pasiënteverhouding van 1:1135. In die Verenigde State van Amerika was hierdie verhouding op die genoemde datum 1:80 en in Engeland 1:190.

Maatskaplike werkers in Suid-Afrika werk dus met 'n baie groter verhouding pasiënte. Botha (2000:260) beklemtoon ook die uitermatige hoë gevalleladings in Suid-Afrika. Die professie het ontstaan as gevolg van 'n welsynsdaad teenoor mense in armoede (Francozo & Cassorla, 2004:216; Gray & Lombard, 2008:132). Suid-Afrika word gekenmerk as 'n derde wêreld land waarin armoede voorkom en dit is moontlik een van die redes waarom hierdie verhouding van 1:1135 voorkom. Francozo en Cassorla (2004:216) is verder van mening dat

kwessies soos hoë kliënteladings, swak prognose by swanger tienerdogters wat maatskaplike werkers gefrustreerd laat en geen keuse vir wie maatskaplike werkers 'n diens wil lewer nie, bydra tot stres wat weer 'n negatiewe impak op maatskaplike werkers kan hê.

Blom (2006:30) en Oaklander (2006:22) beaam dat dit vir persone noodsaaklik is om oor die vermoë te beskik om die vloei van kontak te reguleer. In die geval waar maatskaplike werkers oor hoë werksladings beskik, swak prognoses ervaar en nie noodwendig 'n keuse het in dienslewering nie, kan hulle moontlik nie 'n gebalanseerde kontak handhaaf nie. Die implikasie is dat hulle nie eg en empaties in hulle verhouding teenoor swanger tienerdogters optree nie, vooroordeelend kan wees en ongemotiveerd kan voorkom tydens die dogters se begeleidings- en besluitnemingsproses.

Spector (2001:260 & 261) verdeel werkstres in twee kategorieë, naamlik werkslading (maatskaplike werkers hanteer 'n hoë lading werk in die aantal werksure tot hulle beskikking) en die aard van die werk (of die maatskaplike werkers oor die vermoë beskik om die diens te kan lewer). Gouws (2006:60) bespreek ook werkstres met behulp van verskeie navorsers se bevindings en beweer dat 'n hoë werkslading sinoniem is met maatskaplike werkberoepe. Die outeur beweer ook dat hierdie verskynsel nie slegs in Suid-Afrika voorkom nie, maar ook in ander dele van die wêreld.

Marqued (2006:72) ondervind dat 'n hoë werkslading en té veel administratiewe werk in die werksomgewing, kan bydrae tot die verhoging van werkstres en kan lei tot uitbranding. Persone beskik oor 'n inherente neiging om te selfreguleer (Clarkson: 2004:36; Joyce & Sills, 2003:88), maar wanneer die selfregulering weens eksterne faktore nie kan plaasvind nie, kan dit moontlik lei tot die uitbranding van maatskaplike werkers. Behalwe vir al die administrasie wat maatskaplike werkers moet behartig, is daar in hierdie studie bevind dat die helfte van die deelnemers tussen sewe tot tien swanger tienerdogters per dag

sien en is daar by hulle instansies of organisasies nie genoeg ure beskikbaar om elke tienerdogter wat 'n swangerskap termineer, by te staan en te help om emosioneel te ontlaai nie aangesien daar soms tot 14 terminerings op 'n spesifieke dag van die week uitgevoer word. Deelnemer 1 gee haar misnoeë soos volg te kenne:

“... die hoeveelheid maatskaplike werkers is te min en jy kan nie 'n effektiewe diens lewer as jy nou met een meisie werk en weet jy het nog nege buitekant jou deur nie. Dit kan nie so werk nie, dit is menslik onmoontlik.”

Maatskaplike werkers se werk met swanger tienerdogters vereis kontak. Kontak in die konteks van die Gestaltbenadering vind plaas by die grens waar albei velde mekaar ontmoet (Perls *et al.*, 2006:228). Waar hierdie grens versteur word, in hierdie geval deur 'n hoë werkslading en werkstres, kan maatskaplike werkers dus nie voldoende kontak met swanger tienerdogters maak nie en is dit moontlik dat hierdie dogters nie die nodige ondersteuning ontvang wat hulle nodig het nie.

Twee van die deelnemers is ook bekommerd oor die hoeveelheid tieners wat net in die stelsel verlore raak en aan hulle eie genade oorgelaat word omdat die deelnemers nie genoeg tyd het om owerleiding aan die tienerdogters te gee wat by die hospitale kraam nie. Deelnemer 11 deel haar kommer op die volgende manier: *“... hulle kom alleen hier in en as hulle normaal geboorte geskenk het sonder komplikasies, gaan hulle sommer dieselfde dag hier uit met die kind op die arm in die taxi in.”*

Wanneer hierdie gevalle wel onder die hospitaal se maatskaplike werkers se aandag gebring word, vra hulle die buite-maatskaplike werkers om dit op te volg, maar laasgenoemde is ook oorlaai met gevalle. Dit is net nie moontlik om op hoogte van almal te bly nie. 'n Verdere aspek wat vir deelnemers 3, 4 en 13 tydrowend is, is die feit dat hulle met die tienerdogters se toestemming die

betrokke partye of ouers van die dogters soms sêlf moet opspoor en logistieke reëlins rondom konsultasiesessies moet tref. Dit kan selfs weke neem om dit gereël te kry. Die deelnemers deel hulle kommer dat 'n effektiewe diens, wat sorgbehoewende swanger tienerdogters nodig het, nie altyd gelewer kan word nie weens hoë gevalleladings.

Twee deelnemers het genoem dat hulle nie genoeg geld verdien vir die hoeveelheid ure wat hulle per dag aan werk spandeer nie, maar dit word geuiter met 'n houding wat sê: *"... ek weet dit is nie eers die moeite werd om daarvoor te vra nie ..."*. 'n Soortgelyke studie deur Francozo en Cassorla (2004:216) oor maatskaplike werkers se frustrasies in Brasilië, toon dat maatskaplike werkers daar ook ontevrede is oor karige salarisse en min geleenthede om hulle beroepsposisies te verbeter. In 'n Suid-Afrikaanse studie deur Gouws (2006:95) is bevind dat maatskaplike werkers van mening is dat hulle meer produktief 'n diens sal kan lewer en meer gemotiveerd sal wees om deur hul hoë werkslading te werk indien hulle salarisse verhoog word.

Wanneer persone se agtergrondbehoefte nie bevredig word nie, kan dit tot spanning, emosies of kognitiewe blokkasies lei wat organismiese selfregulering en groei belemmer (Yontef & Fuhr, 2005:89). Latner (1986:67) is van mening dat onbevredigde agtergrondbehoefte lei tot 'n gebrek aan gemak of afwesigheid van vrye funksionering. Maatskaplike werkers kan moontlik hierdie spanning, emosies en blokkasies ervaar indien hulle behoefte aan 'n vermindering in werkslading en verhoging in salarisse nie bevredig word nie en sodoende ontstaan daar negatiewe groei en beskik die maatskaplike werkers oor geen motivering om hulle werk met swanger tienerdogters na die beste van hulle vermoë te voltooi nie.

Die navorser het opgemerk dat tydens haar werwing van deelnemers, heelwat maatskaplike werkers só besig was dat hulle vergeet het om te reageer op haar e-posse of oproepe. Ander het net nie daarvoor kans gesien om nog tyd af te

staan aan onderhoude vir die studie nie. Hulle werkslading het dit nie toegelaat nie. Dit bevestig verder die inligting soos in hierdie tema bespreek.

3.4.2.2 Subtema: Kultuurverskille wat houdings beïnvloed en samewerking bemoedig

Wanneer persone oor kulturele vaardighede beskik, besit hulle die vermoë om meer dinamies en gevorderd is in die samelewing te funksioneer (Simmons, Diaz, Jackson & Takahashi, 2008:6). Die meeste van die deelnemers is bewus van ander kulture se tradisies en houdings teenoor tienerswangerskappe en die verskeie prosedures wat gevolg word. Die deelnemers is bewus van die impak van hierdie verskille op hulle beroepe. Vonk (2001:247) is van mening dat 'n belangrike kenmerk van kulturele vaardigheid die vermoë is om kennis en kulturele bewustheid te omskep in intervensie wat binne 'n gepaste kulturele konteks, 'n gesonde kliëntesisteem ondersteun en in stand hou. Blom (2006:57) noem dat die invloed van die verlede en verwagtings van die toekoms nie onderskat moet word nie, maar dat groei in verhoudings in die hier-en-nou plaasvind. Maatskaplike werkers wat dus met swanger tienerdogters werk waar daar kultuurverskille is, moet konstant bewus wees van die hier-en-nou omgewing, sodat hulle elke oomblik kan benut om kontak met hierdie dogters op te bou.

Deelnemer 9 het die navorser attent gemaak op die manier waarop tienerswangerskappe in verskeie kulture op verskillende maniere verwelkom of verwerp word en hoe baie dit van die deelnemers verg om elke kulturele proses te verstaan. Volgens deelnemer 2 glo een kultuur die volgende: *“... die kultuur glo hulle bloed moet by hulle bly anders moet dit eerder heeltemal weg, so aanneming is nie regtig 'n opsie nie. Selfde met sterilisasie, hulle glo nie daaraan nie.”*

Joyce en Sills (2003:112 & 114) motiveer dat kontak tussen persone voortdurend moet verander om aan te pas by elke persoon se unieke situasie. Dit is dus volgens die outeurs vir maatskaplike werkers van kardinale belang om hulle kontak met elke kultuur volgens daardie kultuur se omstandighede aan te pas. Indien maatskaplike werkers hierdie aanpassing regkry, kan positiewe kontak waarskynlik tussen hulle en die tienerdogters plaasvind.

Volgens 'n paar van die deelnemers is daar in sommige Afrikakulture gebruike wat nie met die konstitusionele wette van Suid-Afrika ooreenstem nie, soos byvoorbeeld 'n groep binne die Xhosakultuur waar seuns straf ontvang omdat hulle dogters swanger gemaak het. Hierdie straf stem nie noodwendig ooreen met Suid-Afrikaanse wette nie. Parekh en De la Rey (1997:225) en Delius en Glaser (2002:31-33) bespreek afsonderlik die Zulu- en Xhosagemeenskappe se strafmetodes en persepsies rondom tienerswangerskappe en seksualiteit. Daar bestaan 'n verband tussen hierdie literatuur en onderhoude met deelnemers oor kultuurverskille en persepsies rondom tienerswangerskappe en seksualiteit. Deelnemer 3 is van mening dat alle kulture steeds die wette van Suid-Afrika moet gehoorsaam en verduidelik dit gewoonlik as volg aan betrokke partye: *“... dis belangrik om respek te toon vir ander kulture, maar ons moet beklemtoon dat ons wel in 'n Westerse samelewing leef en dus in die grense van die wet moet werk. Wanneer ons dit vir hulle [die ouers en tieners] verduidelik, verstaan hulle ook beter.”*

Deelnemers is van mening dat die partye wat betrokke is by tienerswangerskappe, soms bure is of uit dieselfde gemeenskap kom. Statutêre gevalle word dus soms persoonlik deur hierdie partye hanteer, omdat hulle mekaar nie wil leed aandoen nie. Die gemeenskap help dus eerder vir mekaar soos in die geval waar die kêrel moontlik die enigste bron van inkomste vir die tienerdogter se gesin is. Maatskaplike werkers en swanger tienerdogters se velde verskil dan soms van mekaar en veroorsaak dat hulle nie dieselfde insig oor statutêre sake toon nie.

Die veldteorie beskryf 'n persoon se veld as die interne wêreld en die eksterne wêreld van die persoon en die dinamiese wisselwerking tussen die twee wêrelde (Joyce & Sills, 2003:24). Elke maatskaplike werker en elke persoon het hulle eie fenomenologiese veld en dit stem dus nie met mekaar ooreen nie. Kontak tussen die twee partye vind nie effektief plaas nie, omdat albei verskillende uitgangspunte het en dit belemmer positiewe kontak tussen maatskaplike werkers en swanger tienerdogters wat weer 'n direkte invloed het op die begeleidingsproses.

Volgens McPhatter (1997:275) ervaar maatskaplike werkers hulle kennis van en kulturele bekwaamheid ten opsigte van tienerswangerskappe méér as voldoende wat somtyds nié die geval is nie. Neukrug (2002:142) en Simmons *et al.* (2008:5) staaf dat wanneer maatskaplike werkers meer bevoeg en bewus is van kulturele diversiteite, hulle in praktyk 'n beter begrip toon in die uniekheid, verskille en ooreenkomste van hulle kliënte binne die groter sosiale konteks en gevolglik beter intervensies kan bewerkstellig. Hierdie ingesteldheid word nooit ten volle bereik nie, maar word volgens die *National Association of Social Workers* (in Simmons *et al.*, 2008:5) as 'n lewenslange proses beskou waartydens maatskaplike werkers konstant met diverse kliënte en nuwe situasies gekonfronteer word.

'n Verdere kultuurverskil word deur 'n deelnemer aangespreek wanneer sy noem dat hulle 90% van die tyd swart babatjies beskikbaar het vir aanneming, maar tans net oor twee swart aanneemouerpere beskik, wat dan internasionale aannemings noodsaak. Die probleem is egter dat die nuwe Suid-Afrikaanse Kinderwet, Wet 38 van 2005 (Suid-Afrika, 2005) vereis dat 'n kennisgewing oor babas vir 60 dae gesirkuleer moet word regoor die land om 'n plaaslike plasing te kry. Volgens die deelnemer is dit 'n groot bekommernis omdat dit nie ideaal vir die babas is nie. Van hierdie babas is alreeds ses maande oud wanneer hulle

aan buitelandse aanneemouers oorhandig word. Daar vind dus geen binding tussen ouers en baba plaas tydens hierdie kritieke ontwikkelingstydperk nie.

Volgens die deelnemer word die beste belang van aanneembabas dus nie op die hart gedra nie en dra die kultuurkwessie by tot sekondêre probleme. Schreve (2007:3) beklemtoon hierdie sekondêre probleme as trauma wat kinders in aannemings maar ook in pleegsorg ervaar, naamlik gevoelens van hulpeloosheid, weerloosheid en angs wanneer hulle van hul ouers verwyder word en in onbekende omgewings geplaas word.

'n Verdere kultuurkwessie wat beklemtoon word, is die frustrasie met taalgrense. Die deelnemers deel hulle frustrasie met taalgrense tussen hulle en kliënte, en noem dat hulle soms nie die regte tolke kry wat die boodskap empaties korrek aan swanger tienerdogters kan oordra nie. Volgens die *American Psychological Association* is dit uiters belangrik vir diensleweraars om tussen intra- en interpersoonlike kulturele dinamika, norme en waardes 'n balans te vind om sodoende die unieke behoeftes van kliënte te kan aanspreek (Delphin & Rowe, 2008:182). Neukrug (2002:144) beklemtoon die erns van maatskaplike werkers wat kliënte moet aanmoedig om in hulle eie taal te kommunikeer, maar daar word ook nie van maatskaplike werkers vereis om veeltalig te wees nie.

Wanneer persone hulle sintuie, bewustheid, die toepaslike gebruik van hulle eie liggame en hulle emosies toepaslik kan uitdruk, vind gesonde kontak met die omgewing plaas (Blom; 2006:29). Kontak is een van die belangrikste maniere waarop maatskaplike werkers met tienerdogters in verbinding tree. Hoe beter die kontak, hoe makliker kan positiewe groei en selfregulering vir hierdie dogters en maatskaplike werkers plaasvind.

Swartz (2002:36-38) wys verskeie rolle van tolke uit, naamlik die onsigbare tolk, die tussenpersoon-tolk, die tolk as junior kollega en die tolk as die kliëntkampvegter. Elkeen van hierdie rolle word belangrik geag tydens mediasie

met behulp van tolking en verdien 'n regmatige plek as 'n intervensievereiste. Deelnemer 3 voel egter dat dit steeds vir haar moeilik is om 'n tolk te vertrou en dat hulle haar nie altyd bystaan tydens haar interaksie met swanger tienerdogters en hulle ouers nie.

3.4.3 Tema 3: 'n Behoefte om ondersteuning vir die dogters te genereer

3.4.3.1 Subtema: Ondersteuning, ouerleiding en samewerking van swanger tienerdogters se belangrike persone, ouers of voogde in hulle lewens

Deelnemer 8 spreek haar kommer uit oor onvoldoende ouerondersteuning: *“Wanneer daar nie is nie [ondersteuning van ouers], verwag die tiener dat jy vir haar alternatiewe blyplek moet kry en dan nog vir die baba ook saam met haar.”* Deelnemer 9 se reaksie oor ondersteuning van sommige ouers aan hulle swanger tienerdogters wanneer hulle dogters na inrigtings gaan waar hulle veilig kan vertoef voordat hulle kraam, is as volg: *“... pateties, die families is soms so bly dat die dogters soms weggaan vir 'n tyd en hulle maak geen kontak met die tiener nie.”* Swanger tienerdogters word volgens Waller *et al.* (1999:470) deur die volwassenes in hulle lewe gefaal omdat hulle nie die nodige ondersteuning van laasgenoemde ontvang tydens die groot uitdagings van die lewe nie.

Ondersteuning behels elke oomblik van kontak wat persone met hulleself, families en ander persone het, en is noodsaaklik vir organismiese selfregulering (Joyce & Sills, 2003:83). Hierdie gebrek aan bronne en ondersteuning van ander om in die behoeftes van swanger tienerdogters te voorsien, lei tot negatiewe kontak en belemmer positiewe groei.

Vyf deelnemers noem dat ouers wel ten gunste daarvan is dat dogters hulle skoolloopbaan voltooi en Parekh en De la Rey (1997:225) het in hulle studie bevind dat ouers ook die meeste van die tyd hulle dogters motiveer om hulle skoolloopbaan te voltooi. Tog is daar van die deelnemers in hierdie studie wat

voel dat hoewel babas in gesinne verwelkom word, die ouers nie ingedagte hou wie na die babas gaan omsien wanneer die tienerdogters terugkeer skool toe nie. Die bewustheid van verantwoordelikhede staan parallel met die maak van verantwoordelike keuses en is 'n beginsel van positiewe groei (Blom, 2006:58). Swanger tienerdogters en hulle ouers is moontlik nie eens bewus van die gevolge van die keuses wat hulle maak nie. Hierdie keuses het 'n invloed op die tienerdogters, familie en ook die babas, wat moontlik nie op daardie oomblik in ag geneem word nie.

De Visser en Le Roux (1996:98) het dieselfde dilemma onder tienerdogters wat moes terugkeer skool toe, in hulle studie ondervind. Tienerdogters en hulle ouers oorweeg soms nie al die opsies nie en volgens die deelnemers is die ouers en tienerdogters nie altyd bewus van die realiteit en hulle afsonderlike verantwoordelikhede nie. Die volgende aanhalings van die deelnemers ondersteun bogenoemde bevindings:

Deelnemer 3: *“... en ook as die ouers nie goeie samewerking gee en verantwoordelikheid neem vir hul kinders nie, hoe kan mens van die meisie verwag om verantwoordelikheid te neem – haar ouers was dan haar rolmodel.”*

Deelnemer 5: *“... dis nie net die maatskaplike werker se verantwoordelikheid nie. En die ouers moet meer verantwoordelikheid kry, want jy moet by die huis ook vir jou kind sekere goed leer.”*

Ouerleiding en seksvoorligting word volgens die helfte van die deelnemers, weinig deur ouers of voogde aan tienerdogters verskaf wat swangerskapsbegeleiding of ondersteuning in hierdie proses nodig het. Deelnemers beweer dat daar nie voldoende kommunikasie in ouerhuise plaasvind nie en beskou dit as 'n groot leemte in die ouers se opvoedingstaak. Die noodsaaklikheid van ouers se kontak en kommunikasie met asook

belangstelling in tienerdogters word ook aangedui in ander literatuur (Delius & Glaser, 2002:27; De Visser & Le Roux, 1996:98; Sarri & Phillips, 2004:546).

Kontak deur middel van kommunikasie, toepaslike liggaamlike aanraking en emosionele belewenisse, soos reeds genoem in subtema 3.4.2.2, is uiters belangrik vir positiewe groei. Indien daar dus nie bevredigende kontak in die familiesisteem plaasvind nie, kan hierdie tienerdogters waarskynlik nie hulle eksterne wêreld met hulle interne wêreld integreer nie. Die dogters neig dus om verhoudings met persone van die teenoorgestelde geslag te oorweeg as primêre ondersteuning en binding wat nie noodwendig positiewe groei aanhelp nie.

Deelnemer 3 bespreek die gebrek aan insig van belangrike ander persone in die tienerdogters se lewe: *“... soms vra jy ook net jouself af, wat is die vlak van verstaan by die ouers. Ouers is soms so ongesofistikeerd dat jy nie tot hulle kan deurdring nie.”* Deelnemer 6 sluit hierby aan: *“... dis nie ’n geheim nie, die ouers doen dit [seksuele aktiwiteite] voor die kinders op Vrydae en Saterdag aande as hulle drink ...”.*

Volgens Logsdon en Gennaro (2005:328) sal effektiewe of gepaste ondersteuning die behoeftes en voorkeure van die ontvangers bevredig. Tog is dit volgens die outeurs ook so dat swanger tienerdogters nie genoeg sosiale ondersteuning ontvang soos wat verlang word nie. Tienerdogters verskil ten opsigte van die tipe ondersteuning wat vir hulle belangrik is en in watter mate hulle die ondersteuning benodig. Wanneer hierdie ondersteuning in oormaat deur ouers gegee word, kan dit meer stres in tienerdogters en haar swangerskap veroorsaak. Volgens die navorser kan hierdie dogters dan nie ’n vlak van homeostase bereik nie. Homeostase is die handhawing van balans in verskillende omstandighede. Die ondersteuning wat van belangrike ander persone deur tienerdogters ontvang word is ’n noodsaaklike komponent van selfregulering en homeostase. Dit is moontlik vir hierdie dogters moeilik om in ’n

vlak van homeostase te verkeer aangesien die dogters nie voorspelbare en konsekwente ondersteuning van hulle ouers ontvang nie.

Nog 'n verskil wat in ondersteuning opgemerk word deur Logsdon en Gennaro (2005:331), is die morele perspektief waaruit ouers hulle menings lig. Ouers se liberale of konserwatiewe uitgangspunte kan verskil van hulle swanger tienerdogters. Volgens die outeurs ontstaan daar konflik tussen die verskillende partye, soos byvoorbeeld tussen die ouers en die kêrel oor verskillende sienings wat hulle oor die swangerskap het. Hierdie partye wat in polariteit met mekaar funksioneer, verhoed positiewe kontak en die belange van tienerdogters en babas geniet nie voorkeur nie.

Ouers se reaksie op hulle dogters se swangerskappe of die opsie wat oorweeg word, word deur deelnemers beskryf as skok en woede. Hierdie reaksie van ouers word ondersteun deur 'n studie van Parekh en De la Rey (1997:225 & 226). Volgens die deelnemers verg dit eerstens baie logistieke organisering om al die betrokke partye bymekaar te kry vir 'n gesamentlike ontmoeting vir 'n bespreking oor die begeleiding van swanger tienerdogters. Tweedens verg dit baie geduld en empatiese begrip om hierdie ouers of voogde te kalmeer sodat hulle insig in die situasie kan verkry. Eers daarna gee die meeste ouers ondersteuning aan hulle dogters.

Die helfte van die deelnemers plaas klem op die manier waarop ouers swanger tienerdogters forseer om hulle swangerskappe te termineer, wat nie noodwendig die beste opsie vir tienerdogters is nie. In 'n studie deur Rosen, Benson en Stack (2001:272) is daar ook bevind dat ouers afsprake maak vir die terminering van hulle dogters se swangerskappe, sonder om die dogters se opinie of keuse in ag te neem. Maatskaplike werkers moet dus konstant bedag daarop wees wie die keuse maak, omdat afpersing deur ouers 'n groot rol speel. Dan is daar ook ander gevalle waar ouers, volgens deelnemer 11, die nuwe baba as 'n moontlike bron van inkomste beskou met verwysing na 'n kindertoelaag. Deelnemer 13

spreek ook haar kommer uit oor genoemde kindertoelae, omdat hierdie toelae nie noodwendig aangewend word vir die versorging van die babas nie.

'n Verdere implikasie wat deur deelnemers genoem word is dat tienerdogters hulle eie babas wil grootmaak, maar nie noodwendig oor die vaardighede beskik nie. Verantwoordelikheid word dan heen en weer geskuif tussen tienerdogters en hulle ouers en is gevolglik nie in die beste belang van die babas nie. Volgens Burke en Liston (in Logsdon & Gennaro, 2005:332) is die veronderstelling dat die primêre ondersteuner gewoonlik die tienerdogters se eie moeder of die baba se biologiese vader, of albei is. Dit is egter baie belangrik vir die tienerdogters se ontwikkeling om ondersteuning van volwassenes te ontvang, maar tog algemeen vir swanger tienerdogters om negatiewe kommentaar van ander in die gemeenskap te ontvang. Sarri en Phillips (2004:540) is ook van mening dat die media en kultuur van meerderheidsgroepe 'n sterk invloed het op die manier waarop tienerswangerskappe in die samelewing beskou word en dit dra by tot die las wat swanger tienerdogters dra.

Hierdie negatiewe kommentaar en kritiek word later deur die tienerdogters geïnternaliseer. Die Gestaltbenadering plaas klem op introjekte en beskryf dit as daardie negatiewe boodskappe van die self wat oor 'n tydperk gevorm word en daardeur word positiewe groei belemmer (Oaklander, 2006:43). Sommige dogters ontvang so min erkenning van hulle ondersteuningsisteme, dat intervensies deur maatskaplike werkers die enigste bron van ondersteuning is om 'n gevoel van selfwaarde by die dogters kan help ontwikkel.

Volgens Perls (1992:144) lei enige tekort aan ondersteuning tot 'n mate van angs. Sy noem verder dat ondersteuning die essensie is vir voortdurende assimilasie en integrasie deur 'n persoon en hierdie proses help met die verbetering van verhoudings en het ook 'n impak op die dinamika van die samelewing. Tienerswangerskappe is problematies in Suid-Afrika en een rede daarvoor kan moontlik wees omdat 'n gebrek aan ondersteuning deur belangrike

persone nie hierdie tienerdogters motiveer om optimaal te funksioneer nie. Maatskaplike werkers moet dan die rol van ondersteuner vir die tienerdogters inneem, ten einde haar die geleentheid te gee om haar potensiaal te bereik.

3.4.3.2 Subtema: Ondersteuning, interaksie en begeleiding deur maatskaplike werkers aan swanger tienerdogters

Deelnemers voel verantwoordelik vir ondersteuning aan swanger tienerdogters, omdat hulle nie ondersteuning van hulle ouers of ander belangrike persone ontvang nie. Sarri en Phillips (2004:538) bespreek die erns rondom ondersteuning aan swanger tienerdogters wanneer hulle noem dat hierdie dogters anders is as normale tieners wat wipplank ry deur 'n normale ontwikkelingstadium en juis daarom benodig swanger tienerdogters meer begeleiding en ondersteuning. Deelnemer 13 staaf bogenoemde stelling deur die volgende aanhaling: *“Baie van die meisies wat hier kom het geen sulke verhoudings met hul ouers nie en jy moet hulle help ...”*. Swanger tienerdogters moet sosio-ekonomiese, opvoedkundige en emosionele hindernisse oorbrug (Sarri & Phillips, 2004:539).

Swanger tienerdogters soek raad by maatskaplike werkers, omdat hulle, soos in 3.4.3.1 gestaaf, aanvanklik nie oor die moed beskik om hulle ouers te raadpleeg nie vanweë ouers se moontlike reaksies op die swangerskappe. Dit word bevestig deur Rosen *et al.* (2001:274). Aanvanklik ontvang hierdie dogters ook nie die nodige ondersteuning en leiding van ander belangrike persone nie, omdat daar in die eerste plek nooit 'n goeie verhouding tussen die persone en swanger tienerdogters was nie (Sarri & Phillips, 2004:456).

Sosiale ondersteuning van swanger tienerdogters asook tienermoeders is volgens Waller *et al.* (1999:471) een van die belangrikste faktore wat benodig word vir positiewe groei en welstand. Die Gestaltbenadering se hoofdoelwit is om persone te help om hulself te ondersteun, maar beklemtoon ook dat eksterne

ondersteuning vir alle organismes 'n belangrike behoefte is. Blom (2006:30) en Oaklander (2006:43) is van mening dat ondersteuning deur naasbestaendes uiters belangrik is vir alle persone, en nog soveel te meer wanneer daardie persone kinders is. Dit is dus noodsaaklik dat maatskaplike werkers in hierdie behoefte sal voorsien wanneer ouers nie ondersteuning aan hulle tienerdogters bied tydens die begeleidingsproses nie.

Van die deelnemers is van mening dat swanger tienerdogters meestal onseker, bang en emosioneel is as hulle na maatskaplike werkers gaan vir advies, maar stelselmatig hulle blootstel deur die maatskaplike werkers te vertrou. Ander deelnemers ervaar weer sommige swanger tienerdogters as uitdagend, koud en afgestomp. Hulle versoek gewoonlik dat die terminering so gou as moontlik uitgevoer moet word en is nie bereid om begeleiding te ontvang nie. Deelnemers doen egter nog steeds die moeite om aan hierdie tienerdogters al die opsies en implikasies te verduidelik, maar dring die meeste van die tyd nie tot die dogters deur nie. Deelnemer 13 noem wel dat wanneer die dogters vir 'n paar dae daaroor gaan dink, hulle soms met hulle ouers terugkom en 'n ander opsie as terminering oorweeg.

Volgens Buskens en Jaffe (2008:337) is die doel met begeleiding aan swanger tienerdogters, om aan hulle inligting te verskaf en ondersteuning te gee sodat die dogters 'n ingeligte besluit kan neem wat hulle kan deurvoer. Sarri en Phillips (2004:241) beklemtoon die belangrikheid van 'n begeleidingsdiens aan swanger tienerdogters deur hulle by te staan met stresshantering en krisis omdat hulle normaalweg nie toegang het tot ander hulpbronne nie. Nog 'n doel met begeleiding is om die dogters te oorreed om hulle ouers in te lig oor hulle swangerskap en die opsie wat hulle oorweeg, maar daar word van die maatskaplike werkers vereis om as kommunikasiefasiliteerder op te tree om ouers se begrip te verbeter sodat beter rasionele keuses deur die dogters gemaak kan word (Rosen *et al.*, 2001:279).

Nog een onvermydelike gevolg wat deelnemer 6 opper is dat swanger tienerdogters soms direk na die klinieke toe gaan en dat daar nie noodwendig altyd iemand is wat al die opsies met hulle kan bespreek nie. In so 'n geval gaan hulle net voort met die termineringsproses en word daar nie noodwendig 'n ingeligte besluit geneem nie. Deelnemer 1 verduidelik die noodsaaklikheid van blootstelling aan al die beskikbare opsies as sy die volgende stelling maak wat van toepassing is op alle maatskaplike werkers wat met swanger tienerdogters werk: *“... dit bly 'n wetlike opsie en as ons dit [die opsies] van haar weerhou, dan bly ons die skuldige party so ons is juis daar om haar in te lig oor al haar opsies. Sê nou hulle was nie bewus van aborsie nie en kom in die laaste trimester en wil dan regtig nie die kind hê nie en hierdie opsie is van haar weerhou vroeër...of sy verwyrt haarself na die tyd as sy vir 'n aborsie gegaan het, maar dan eintlik sien dat daar wel ander opsies is.”*

Die meeste van die deelnemers noem dat swanger tienerdogters min insig toon in die gevolg van hulle seksuele daad. Eerstens toon hulle min insig in die impak wat die terminering van 'n swangerskappe fisiek en emosioneel het. Tweedens fokus hulle slegs op die hier-en-nou en is soms bly vir 'n baba, omdat hulle iets van hulle eie wil hê. Tog is daar weinig beplanning en insig teenwoordig oor wat ouerskap behels. Derdens is die dogters glad nie bewus van wat statutêre verkragting behels nie. Hulle glo die persoon wat hulle swanger gemaak het was lief vir hulle. Maatskaplike werkers word dus oorlaai met 'n magdom verantwoordelikhede ten opsigte van swanger tienerdogters omdat hulle geen begeleiding van hulle ouers of voogde ontvang nie.

Die dogters is moontlik ook nie bewus van die hier-en-nou waarin hulle vasgevang word nie en bevind hulle op die kontakgrensversteuring. Hierdie kontakgrensversteuring verhoed dat die tienerdogters in kontak met die self is by die kontakgrens en beskik dus nie oor 'n goed ontwikkelde sin van die self nie (Blom, 2006:30). Indien hierdie versteuring in ag geneem word kan daar verstaan word waarom hierdie tienerdogters nie ten volle bewus is van die

omstandighede waarin hulle hulself bevind nie en neem hulle nie noodwendig die regte besluite nie.

In die studie van Buskens en Jaffe (2008:342) is die outeurs van mening dat moeders ook kundiges is wat hulle behoeftes en omstandigheid betref soos beraders weer kundiges is op die gebied van emosionele en toekomsgerigte kwessies. Deelnemers was egter van mening dat die tienerdogters glad nie oor genoeg insig beskik om verantwoordelike besluite te neem vir hulle of hulle babas nie en die ouers se mening is dus belangrik in die proses, maar dat ouers ook nie altyd die beste belange van almal betrokke in ag neem nie en maatskaplike werkers dus aanhoudend krisisintervensie moet doen. Gale, Hills, Moulds en Stacey, (1999:266) glo dat dit belangrik is dat maatskaplike werkers na jongmense se behoeftes luister en nie vinnig eie gevolgtrekkings maak nie, maar dat ook hulle nie noodwendig al die idees moet goedkeur nie en eerder alles in detail met die jongmense moet bespreek vir beter uitkomst.

Wanneer maatskaplike werkers dus swanger tienerdogters se behoeftes erken en nie veroordelend optree nie, dra dit reeds by tot die sukses van die verhouding tussen maatskaplike werkers en tienerdogters. Joyce en Sills (2003:44, 45 & 46) se aanname dat 'n verhouding uit drie belangrike dele bestaan, naamlik teenwoordigheid, insluiting en bekragtiging, word in afdeling 2.2.7 volledig bespreek. Dit is belangrik om kennis te neem dat hierdie tipe verhouding as die basis dien wanneer ondersteuning deur maatskaplike werkers aan swanger tienerdogters gebied word. Vir Marqued (2006:71) blyk dit asof kliënte se houdings, omstandighede en insig 'n invloed het op die professionele verhouding tussen maatskaplike werkers en kliënte en dus ook 'n invloed het op die uitkoms.

3.4.4 Tema 4: 'n Behoefte aan professionele groei en welstand om sodoende swanger tienerdogters beter te kan ondersteun en begelei

3.4.4.1 Subtema: *Professionele supervisie en manier van ontlading*

Volgens verskeie navorsers in Rothman en Malan (2003:43) word daar al hoe meer op die psigologiese gesondheid van die werknemers in die gedragswetenskaplike veld gefokus, omdat dit 'n impak op dienslewering aan kliënte het. Die meeste maatskaplike werkers ontvang op konsultasiebasis supervisie, wat dus beteken dat hulle nie op 'n gereelde en vasgestelde basis supervisie ontvang nie. Supervisie behels die integrering van opleiding, ondersteuning en administrering wat deur 'n supervisor verrig mag word om maatskaplike werkers se mate van dienslewering te verhoog (Botha, 2000:10 & 11). Van die deelnemers vind dat supervisie nie vir hulle op 'n bevredigende manier plaasvind nie.

Aangesien supervisie volgens die deelnemers soms 'n formele, tydrowende of frustrerende aktiwiteit is, ontlaai hulle meestal by hulle kollegas en glo dat 'n goeie ondersteuningsstelsel binne werksverband dit vir hulle moontlik maak om teenoor mekaar te ontlaai. In 'n studie van Marqued (2006:86) is bevind dat baie maatskaplike werkers ontlaai deur kommunikasie met kollegas. Buiten ontlading teenoor kollegas, voel die deelnemers dat meer gereelde groepontladingsessies bevredigend kan wees en die behoefte daarvoor is groot. In 'n studie deur Gouws (2006:96) is navorsers ook van mening dat maatskaplike werkers baat sal vind by meer gereelde individuele en groepsupervisiesessies.

Dit blyk asof maatskaplike werkers 'n groot behoefte het aan meer geleenthede vir ontlading. Indien 'n spesifieke behoefte nie bevredig word nie, kan dit 'n voortdurende voorgrondbehoefte vir daardie persoon wees. Hierdie voorgrondbehoefte bly 'n onvoltooide Gestalt en die toestand kan positiewe groei belemmer (Yontef & Fuhr, 2005:89). Die navorser is van mening dat

onbevredigende ontlading deur maatskaplike werkers moontlik bydra tot hulle onvermoë om 'n effektiewe diens aan swanger tienerdogters te lewer. Hierdie onvoltooide behoeftes kan manifesteer in die vorm van liggaamlike spanning, emosionele of kognitiewe blokkasies (Yontef & Furh, 2005:89) en belemmer dus maatskaplike werkers se optimale werksfunksionering.

Een deelnemer som die meeste deelnemers se gevoelens op oor onvoldoende supervisie deur bekwame supervisors deur te staaf: *"... dit voel half gevaarlik en jy is aan jou eie genade oorgelaat."* Deelnemer 9 beaam: *"... as jy nie hoop het nie, moet dit nie vir ander probeer gee nie. Ek neem eerder twee dae af en ontspan net eers dan is ek weer reg."*

Volgens 'n studie van Thomas, Jina, Tint en Fonn (2007:43) in Suid-Afrika, is daar bevind dat 33% van gesondheidswerkers waarmee onderhoude gevoer is, 'n eenmalige supervisiebesoek in daardie jaar ontvang het (onbekend deur wie), waarvan 59% in verband met swangerskapsorg was. 68% van die gesondheidswerkers het die besoek nuttig beskou, 63% is bedank vir hulle goeie werk en 74% is gekritiseer vir die foute wat hulle begaan het. Die gevolgtrekking wat die navorser uit hierdie genoemde inligting asook inligting wat deur die deelnemers verstrekkend kan maak, is dat supervisie verlang word, maar dat dit selde plaasvind. Tydens die deelnemers se supervisie was daar nie noodwendig besprekings oor swangerskapsorg nie en al is van die maatskaplike werkers vir hulle bydrae bedank, moes hulle ook kritiek tydens die supervisie aanhoor. Die navorser is van mening dat supervisie nie bevredigend vir maatskaplike werkers plaasvind nie.

Daar is 'n algemene siening dat die lewer van maatskaplikewerkdienste stresvol is en emosionele uitbranding tot gevolg kan hê (Lloyd *et al.*, 2002:255 en Rothman & Malan, 2003:43 & 44). Rothman en Malan (2003:44) verwys na verskeie ander outeurs soos Freudenberg, Maslach, Schaufeli en Enzmann wat van mening is dat uitbranding gekenmerk word deur 'n konsekwente

negatiewe toestand by normale persone wat veroorsaak word deur werksverwante kwessies. Hierdie toestand behels uitputting, spanning, oneffektiwiteit, demotivering en disfunksionele houdings of gedrag in werksomstandighede. Emosionele uitbranding in die hulpprofessies vind plaas omdat werkers emosioneel oorgestimuleer of gedreineer word en dit veroorsaak dat maatskaplike werkers negatiewe, kliniese en onsensitiewe houdings het of kontak met kliënte of kollegas maak (Rothman & Malan, 2003:48). Kontak is 'n geïntegreerde deel van alle ervarings vind plaas wanneer persone in verbinding is met die hier-en-nou in spesifieke oomblikke (Blom, 2006:29). Maatskaplike werkers benut moontlik in sulke gevalle nie elke hier-en-nou oomblik nie, omdat hulle nie voldoende kontak kan maak nie.

Botha (2000:209) is van mening dat onvoldoende of minimale supervisie by maatskaplike werkers tot verhoogde vlakke van stres kan lei en dra by tot die hoë verskynsel van personeelomset. Die personeelomset is die hoeveelheid maatskaplike werkers wat in 'n kort tydperk by dieselfde instansie aangestel word. Die nuwe aangestelde persoon neem dus konstant die lading van die voormalige maatskaplike werker oor. Die implikasie hiervan word deur deelnemer 6 beklemtoon, naamlik dat tienerdogters en hulle ouers nie elke keer die nuwe area-maatskaplike werker skielik kan vertrou nie, wat vrymoedigheid en kommunikasie verswak en dus ook die voorkomingsproses belemmer. Volgens Jaskyte en Lee (2009:228) word bogenoemde faktore verbind met personeelomset en werksbevrediging, wat weer 'n impak het op die welstand van werknemers, die dienskwaliteit en laastens die welstand van kliënte. Die outeurs noem verder dat die personeelomset in die maatskaplike werkveld 'n ernstige kwessie is en aangespreek moet word in belang van werknemers, die organisasie, kliënte en die gemeenskap.

Die navorser is van mening dat hierdie werkstres, maatskaplike werkers se kontak met kliënte beïnvloed indien hulle nie van strategieë gebruik maak om van die stres ontslae te raak nie. Volgens Marqued (2006:49 & 86) kan persone

self strategieë toepas om hulle werkstres te verminder of hanteer. Hierdie strategieë sluit in identifisering van werkstres, ontspanning, oefening, positiewe selfspraak, selfbewustheid, effektiewe tydsbestuur en geestelike oortuigings. Soos reeds genoem vind ontlading ook tydens interaksie tussen kollegas plaas en al die deelnemers gebruik hulle ondersteuningsisteme wat uit gesinne, families en vriende bestaan, vir die herlaai en genereer van energie. In Marqued (2006:86) se studie word bevind dat maatskaplike werkers ontlaai deur met vriende te kommunikeer, ontspanningsoefeninge te doen of probeer berus in hulle omstandighede. Sowat 'n derde van die deelnemers bestee baie tyd aan persoonlike welstand deur gereelde oefening en 'n gesondheidsprogram vir ontspanning. Sodoende vind interne en eksterne regulering moontlik positief plaas.

Aangesien die deelnemers daaglik met intense gevalle te doen kry, het hulle oor die algemeen 'n behoefte om die gevalle waarmee hulle die dag gekonfronteer is, met hulle gesinslede, familie en vriende te bespreek. Die volgende stellings deur verskeie deelnemers staaf laasgenoemde bevindings:

“Ek is 'n babbelbek en my man hoor als wat aangaan, maar ek dink hy sny soms af en hoor my nie eers nie.”

“... ja ek kan nie met my man praat nie, hy sal nie verstaan nie ...”

“... en 'n mens wil praat oor goed wat gebeur het, maar jy weet jy mag nie regtig nie, want jy moet die kliënt beskerm.”

“... ag hulle [die gesin] is ook soms my uitlaatklep, want ek sal vir my man en kinders 'n geval vertel.”

Persone het 'n inherente strewe na 'n vlak van homeostase en dit vind plaas deur middel van selfregulering (Blom, 2006:24; Mackewn, 2007:17). Maatskaplike werkers het nodig om te reguleer nadat hulle so intens met ander sorgbehoewende persone gewerk het en is veronderstel om dit te kan doen deur middel van supervisie, persoonlike ontlading of eie generering van energie – juis omdat maatskaplike werkers in die geestesgesondheidsprofessie werk en hierdie beroep 'n hoë emosionele tol eis. Selfregulering is die aksie wat plaasvind waartydens persone hulle behoeftes bevredig (Blom, 2006:24) en deur die toepassing van bogenoemde aksies, kan maatskaplike werkers tot 'n mate hulleself reguleer.

Volgens Blom (2006:24) kan selfregulering op twee verskillende maniere plaasvind, naamlik deur interne selfregulering en eksterne selfregulering. Interne selfregulering is 'n inherente eienskap van 'n persoon en vind spontaan plaas en word gerig op die bevrediging van 'n behoefte. Eksterne regulering is persone of aspekte van die omgewing wat indring op die spontane proses en fragmentering of onvoltooide Gestalte by persone agterlaat. Invloede van die omgewing kan waarskynlik 'n negatiewe impak hê op maatskaplike werkers se selfregulering indien daardie invloede nie maatskaplike werkers se behoeftes bevredig nie.

3.4.4.2 Subtema: Professionele groei en opleiding

Die helfte van die deelnemers ervaar 'n behoefte aan konstante ontlading, 'n behoefte aan positiewe stimulerings en verdere relevante opleiding. Een deelnemer is van mening dat indien hulle hierdie behoeftes wil bevredig, hulle self werkswinkels moet soek wat hulle graag wil bywoon of self navorsing moet doen oor relevante onderwerpe. Hulle werkslading laat egter glad nie ruimte hiervoor nie en deelnemers beskik nie oor genoeg krag of energie om ná ure addisionele werk te verrig nie.

'n Ander deelnemer is van mening dat tienerswangerskappe baie aktueel in die veld geword het, en dat hulle nie tydens hulle opleiding aan tersiêre instansies voldoende opleiding hieroor ontvang het nie. Behalwe vir tersiêre opleiding wat nie na wense was nie, deel deelnemer 13 haar misnoeë oor indiensopleiding: *"Toe die nuwe wet in werking getree het, het hulle ons op 'n opleidingskursus gestuur. Ek voel hulle kan 'n bietjie dit opvolg van hoofkantoor van Departement Gesondheid af en meer sulke geleenthede bied."* As gevolg van onvoldoende tersiêre of indiensopleiding, voel die deelnemers dat hulle met hulle gevalleladings 'n stadium bereik waar hulle magteloos begin voel en glo dat addisionele opleiding hulle moontlik meer kan bemagtig.

Marqued (2006:37) is van mening dat maatskaplike werkers nie die voortdurende probleme en uitdagings waarmee hulle gekonfronteer word, kan hanteer nie. In 'n studie deur Gouws (2006:96) het navorsers ook bevind dat maatskaplike werkers 'n behoefte het na meer opleidingsgeleenthede. Bevrediging van behoeftes lei tot 'n vlak van homeostase (Crocker & Philippon, 2005:77). Vanuit die empiriese ondersoek blyk dit dat maatskaplike werkers 'n groot behoefte aan verdere opleiding ervaar en eers wanneer opleiding suksesvol plaasvind en meer kennis oor sekere verlangde onderwerpe ingewin word, sal maatskaplike werkers 'n vlak van homeostase bereik wat hulle sal bemagtig om swanger tienerdogters meer effektief te begelei.

Morgan, Cullinane en Pye (2008:234) gebruik die term CPD (*Continuing Professional Development*) en in Afrikaans, Voortgesette Professionele Ontwikkeling. Dit behels eerstens die strewe van 'n organisasie of instansie om mededingend te wees, tweedens vir persone in die veld om vaardighede te leer vir vooruitgang en derdens vir die handhawing van professionele bekwaamheid. In Suid-Afrika sal *The South African Counsel for Social Services Professionals* (SACSSP), waar alle maatskaplike werkers geregistreer moet wees, vanaf April 2010 vereis dat maatskaplike werkers 'n minimum aantal CPD-punte moet verwerf deur middel van opleiding in kursusse relevant tot hulle professie

(Mhlanga, 2009). Volgens Morgan *et al.* (2008:235) se studie wat in die Verenigde Koningryk uitgevoer is, is CPD-punte nie noodwendig sinoniem met bekwaamheid van professionele persone se werksfunksionering nie en gaan dit meer oor die versameling van punte en teenwoordigheid by opleidingsessies en nie noodwendig oor die versameling van inligting vir die bevordering van kennis in die praktyk nie.

Maatskaplike werkers kry dus nie noodwendig toegang tot voldoende of relevante inligting oor 'n verlangde onderwerp nie. Vroeër in die subtema is bespreek hoe maatskaplike werkers 'n behoefte het vir verdere relevante opleiding. Indien huidige opleiding nie relevant is nie word die behoefte moontlik nog steeds nie bevredig nie en beïnvloed heel waarskynlik ander aspekte van maatskaplike werkers se funksionering tydens hulle werk met swanger tienerdogters.

In subtema 3.4.2.2 word kulturele kwessies bespreek. Delphin en Rowe (2008:183,188) bespreek kulturele kwessies en beskou dit as belangrik en plaas klem op die beginsel om kulturele vaardigheid aan studente in die geestesgesondheidsektor te leer. Die outeurs noem dat voortgesette opleidingsgeleenthede vir professionele persone in die veld 'n noodsaaklikheid is en is van mening dat kulturele vaardigheid 'n professionele groeiproses is en nie 'n doelwit wat bereik word nie. Die Gestaltbenadering plaas klem op groei en verandering (Yontef & Fuhr, 2005:83). Sonder professionele opleiding kan professionele groei nie by maatskaplike werkers plaasvind nie en kan dit moontlik weereens lei tot 'n gevoel van *impasse* soos reeds vroeër bespreek. Wanneer maatskaplike werkers hierdie gevoel ervaar kan daar geen mobilisasie in kontak met hulle kliënte plaasvind nie.

3.4.5 Tema 5: 'n Behoefte aan persoonlike groei en hantering van interne konflik om begeleiding aan swanger tienerdogters te verbeter

3.4.5.1 Subtema: Geloofsoortuigings en persoonlike waardes

Da Costa en Donald (2003:10) tref 'n onderskeid tussen professionele persone in die veld wat met swanger tienerdogters werk en hulle begelei met wettige nie-mediese terminerings om die fetus se lewe te wil beskerm, teenoor hul eksterne rol om die moeder se wetlike regte te respekteer en beskerm. Deelnemers wat hulle ervarings in die studie gedeel het, beleef dieselfde konflikterende rolle tydens hulle werk met swanger tienerdogters. Vervolgens word sommige reaksies rakende deelnemers se geloofsoortuigings en waardes aangehaal:

“Dit hang mos nou maar af wat jou eie oortuiging daarvan is ook ... maar dit begin jou regtig emosioneel uitput.”

“Vir my persoonlik is dit baie konflik in jouself en jou opinie oor die wet en aborsie ...”

“... asook oor persoonlike gevoelens rondom voorhuwelikse seks ...”

“... maar daar kan jy niks sê nie, want jy moet nie vooropgestelde idees hê nie. En jy moet respek hê vir iemand wat gereeld rondslaap, maar jy moet respek hê want daardie persoon is uniek en het regte volgens die grondwet.”

“... want kom ons sê uit 'n Christelike oogpunt uit is die koestering van lewe die regte ding, so enigiemand wat aborteer sou mens sê is dan nie reg nie. Maar dit het niks met my te doen nie, want as hulle hier instap kies hulle ...”

“... jy moet jou emosioneel kan distansieer en is jy objektief ...”

Een van die meeste vrae wat swanger tienerdogters vir die deelnemers vra, is of hulle dink dat die terminering van hulle swangerskappe sonde is en of hulle die babas gaan doodmaak. Die deelnemers worstel met hierdie vraag, omdat hulle nie bevooroordeeld mag voorkom nie. Maatskaplike werkers se ondersteuning aan tienerdogters sluit in die bystaan van hierdie dogters sodat hulle kan uiting gee aan hierdie gevoelens, 'n ingeligte besluit kan neem en om vrede te maak met hulle keuse (Cain, 1979:55). Die deelnemers noem dat hulle bewus moet wees van hulle reaksie op sekere aspekte van tienergedrag. Deelnemers staaf dat hulle, ongeag van hulle geloofsoortuiging en persoonlike waardes, nie swanger tienerdogters mag lei na 'n spesifieke keuse nie en dit affekteer hulle emosioneel.

Zinker (1977:200) bespreek interpersoonlike konflik as die wrywing tussen persone se donker en ligte polariteite. Die donker polariteit behels die bewuste of superego wat graag wil oorheers, terwyl die ligte polariteit die sagte, harmonieuse kant van persone is. Zinker (1977:207) is voorts ook van mening dat wanneer die persoonlike waardes van persone verskil, dit tot subjektiwiteit kan lei in die persoon wat die interne konflik ervaar. Dit kan dus gebeur dat maatskaplike werkers nie hulle werk so objektief moontlik kan uitvoer nie, omdat hulle subjektief oor 'n betrokke geval voel. Sodoende word kliënte se behoeftes nie optimaal bevredig nie.

Volgens Drower (1996:143) begin studente wat maatskaplike werk studeer reeds hulle opleiding met vooropgestelde waardes en is dit soms onbewustelik altyd teenwoordig. Hierdie waardes dien dan ongesiens as riglyne waarop die maatskaplike werkers hulle interne en eksterne gedrag skoei. Volgens Drower (1996:144) is hierdie waardes baie persoonlik en afkomstig van vorige lewenservarings wat familie, religieuse, opvoedkundige en politieke blootstelling insluit. Die praktiese lewering van 'n diens word dus soms primêr deur die

verwysingsraamwerk van maatskaplike werkers se persoonlike en professionele ervarings gedryf. Clarkson (2004:9) is van mening dat die interaksionele veld altyd deel vorm van die maatskaplike werkers. Maatskaplike werkers se interaksionele veld is dus onontwykbaar deel van hulle en kan in 'n mate die proses tussen terapeute en kliënte beïnvloed.

Delphin en Rowe (2008:183) klassifiseer kultuurvaardige beraders as persone wat bewus is van hulle eie aannames, waardes, geloofsoortuigings, houdings en partydighede teenoor ander. Neukrug (2002:144) meld dat maatskaplike werkers hulle eie vooroordele moet ondersoek om 'n negatiewe invloed op die intervensie wat hulle kies, te verhoed. Dit is vir persone noodsaaklik om 'n bewustheid van die self in die hier-en-nou te kweek vir gesonde groei (Oaklander, 2006:62). Dit is dus uiters belangrik dat maatskaplike werkers bewus moet wees van hulle eie waardes, oortuigings en houdings, om oordrag te voorkom.

Volgens Crocker en Philippon (2005:77) het persone interne konflik en ambivalente gevoelens teenoor ander se waardes of situasies wat kan lei tot negatiewe kontak. Oaklander (2006:21) bespreek oordrag as daardie verwagtings wat persone op ander plaas of stimuli wat emosionele reaksies in 'n kontekstuele situasie uitlok. Die navorser is van mening dat indien maatskaplike werkers oordrag teenoor swanger tienerdogters beleef, dit die dogters se keuse kan beïnvloed, wat weer eksterne regulering by die dogters veroorsaak en 'n vlak van homeostase word beperk. Hierdie probleem manifesteer waar maatskaplike werkers moontlik vooropgestelde idees oor swanger tienerdogters se gedrag of houdings het. Die gedrag en houdings is teenstrydig met hul eie houdings en idees, en het 'n impak op die manier waarop hulle met ander kontak maak.

Behalwe dat maatskaplike werkers interne konflik ervaar wat oordrag kan veroorsaak, het hierdie konflik ook 'n invloed op hulle privaatlewe. Een deelnemer deel haar kommer soos volg: *"Nou moet jy optree nie net teenoor jou*

area mense nie, maar ook teen enigiemand wat jy weet van [dus persone wat deelnemers persoonlik ken].” ’n Ander deelnemer skryf haar oorbeskermende houding teenoor haar kinders toe aan sekondêre trauma wat sy by haar werk beleef en noem dat sy aanhoudend bekommerd is oor haar kinders en hulle selfs soms verbied om sosiale geleenthede by te woon, omdat sy paranoïes is oor wat alles moontlik met hulle kan gebeur. Drower (1996:145) is in hierdie verband van mening dat daar tydens maatskaplikewerkopleiding, groot klem op selfbewustheid geplaas moet word en dat praktyksupervisie veronderstel is om die effek van die persoonlike op die professionele en andersom te erken.

3.4.5.2 Subtema: Persoonlike frustrasies en gevoel van bevoegdheid

Al die deelnemers beleef frustrasie in vele aspekte van hulle werk wat in hierdie subtema bespreek gaan word. Deelnemers voel dat die eenmalige ondersteuning wat hulle aan swanger tienerdogters bied, veral in die geval van terminering, nie voldoende is nie, maar dat tienerdogters ook nie terugkom vir berading nie. Dieselfde ervaring word ondervind in ‘n studie deur Cain (1979:52) wat jare gelede in Amerika gedoen is en dit blyk of hierdie tendens nog geensins verander het nie. Daar is volgens die deelnemers ook nie as gevolg van hulle werkslading tyd beskikbaar om tienerdogters op te volg en seker te maak dat hulle emosioneel stabiel is nie. Die deelnemers illustreer hulle frustrasie as volg:

“Die meisies het so ’n ontbloting teenoor jou gemaak, maar hulle gaan by jou deur uit en jy sien hulle miskien wanneer hulle voor die teater se deur lê die volgende week en wag om in te gaan. Min van hulle kom terug, maar mens wil graag weet wat word van hulle, veral die emosionele kinders.”

“... later sukkel hulle dus met gedragsprobleme. Dis maar moeilik om hulle te ‘counsel’, hulle is nie gereed om die goed te ‘face’ nie.”

Die onvermoë om kliënte op te volg vir addisionele konsultasies en die tendens dat tienerdogters nie terugkom vir opvolgessies nie, skep 'n groot mate van onvoltooidhede by die deelnemers. Clarkson (2004:51) beskryf onvoltooidhede as onafgehandelde besigheid of onbeweeglike Gestalt en dit is letterlik hoe hierdie opvolgessies wat nie plaasvind nie, vir maatskaplike werkers voel. In hulle beroep is dit hulle werk om swanger tienerdogters na die beste van hulle vermoë te ondersteun en intervensie te help maak, maar indien die tienerdogters nie terugkom vir opvolgessies nie, is daar niks meer wat maatskaplike werkers kan doen nie. Hierdie gevoel van onvoltooidheid veroorsaak 'n Gestalt wat op die voorgrond van die maatskaplike werkers bly en hulle verhoed om 'n vlak van homeostase te bereik (Clarkson, 2004:51). Die maatskaplike werkers se gevoel van bevoegdheid kan dus moontlik problematies wees.

Vier van die deelnemers het nie gekroom om hulle emosionele uitlatings tydens die onderhoud teenoor swanger tienerdogters te verbaliseer nie, en hulle noem dat dit soms baie verg om nie hierdie emosies vir die dogters te wys nie en steeds te fokus om 'n empatiese, onveroordelende beeld voor te hou. Hulle sê tydens die onderhoud dat wanneer hulle woede teenoor die tienerdogters ervaar hulle die dogters “skud” of “klap”, by wyse van spreke. Tog is daar by die deelnemers ook terselfdertyd 'n gevoel van jammerte soos deelnemer 10 beskryf: *“My eerste gevoel is 'n ongelooflike jammerte dat die dogters hierdeur moet gaan, en dan is ek kwaad vir hulle ... ek is jammer vir hulle dat hulle so 'stupid' was.”* Ander voel net afgestomp teenoor hulle werk met swanger tienerdogters.

Daar heers 'n groot magteloosheid by sommige deelnemers in terme van tienerdogters wat soms terugkom vir 'n tweede of daaropvolgende terminering van swangerskappe en dit as voorbehoedmiddel gebruik. Deelnemer 2 staaf haar kommer in die volgende aanhaling: *“Die wet sê net jy kan hulle nie weier nie. Hulle kan so veel keer kom as wat hulle wil.”*

Dit blyk of van die deelnemers voel dat hulle glad nie bydra tot die afname in tienerswangerskappe en swangerskapterminerings nie. Rothman en Malan (2003:48) is van mening dat wanneer maatskaplike werkers nie 'n mate van sukses ervaar nie, hulle nie hulle professionele selfbeeld kan verbeter nie. Wanneer maatskaplike werkers glo dat hulle nie 'n merkwaardige verskil maak in die afname in tienerswangerskappe nie, kan dit moontlik bydra tot addisionele introjekte en sodoende 'n swakker selfbeeld. Perls *et al.* (2006:189) verduidelik introjekte as 'n manier waarop gereageer word, of 'n gevoel of evaluering wat persone aanneem sonder om oor die waarde of relevansie daarvan na te dink vir persone se unieke situasie. Oaklander (2006:43) sluit hierby aan en beskryf introjekte as foutiewe boodskappe wat deur persone aanvaar word sonder om daaraan te twyfel. Dit kan moontlik wees dat maatskaplike werkers 'n aantal introjekte beleef soos dat die sukses van afname in tienerswangerskappe nie aan hulle te danke is nie, kritiek van die gemeenskap of ander professionele persone ontvang wat ook met swanger tienerdogters werk of voel dat hulle gefaal het met hulle kliënte wanneer die tienerdogters nie vir opvolgessies terugkom nie.

Tog noem die meerderheid deelnemers dat hulle daarby berus dat hulle met elke kliënt hulle uiterse bes probeer. Hulle smaak sukses wanneer hulle ouers se samewerking kon verkry deur verdere ondersteuning aan swanger tienerdogters, wanneer tienerdogters die beste opsie vir hulle spesifieke omstandigheid oorweeg of terugkom vir berading. Hierdie suksesse kan toegeskryf word aan eksterne regulering, omdat die maatskaplike werkers se behoeftes positief vanuit die omgewing bevredig word.

Deelnemer 3, 4 en 11 se afsonderlike aanmerkings som die deelnemers se gevoel van onbevoegdheid op:

“Sekerlik moet daar tog teen hierdie tyd 'n afname gewees het in die nommer van tieners...maar ek vra nie myself af wat ek verkeerd gedoen het nie, want

ek glo vas dat as 'n maatskaplike werker, doen ek my uiterse bes met hierdie dogters.”

“... en ons moet die ‘magic wand’ swaai vir alles om reg te kom ... maar almal probeer.”

“Jy doen wat jy kan, maar dis soos 'n bodemlose pit, want jy maak nie 'n druppel in die emmer nie, want elke dag kom kraam hulle net nog en die res sit die bankies vol vir terminasies.”

Maatskaplike werkers wat begeleiding aan swanger tienerdogters bied, moet volgens Buskens en Jaffe (2008:343) weet dat hulle sukses nie afhang van die uitkoms nie. Die outeurs meen dat tienerdogters se keuse nie afhanklik is van maatskaplike werkers se invloed nie. Hierdie keuse word deur die tienerdogters se persoonlike konteks, psige of identiteit bepaal. Indien maatskaplike werkers dit nie só insien nie word hulle aan mislukkings by die werk blootgestel. Die outeurs is verder van mening dat indien maatskaplike werkers nie die dinamika verstaan nie, hulle slegs tienerdogters se gedrag, hetsy beskermende onttrekking of passiewe weerstand gaan ervaar. Volgens Rothman en Malan (2003:44) is uitbranding 'n stresreaksie wat maatskaplike werkers ervaar wanneer die uitkoms van hulle diens verskil van hulle verwagting.

Kontak word volgens Clarkson en Mackewn (2006:55) beskryf as alles wat “ek” is, in vergelyking met alles wat “ek” nie is nie. Wanneer hierdie verhouding bewustelik plaasvind, kan 'n persoon die “ek” onderskei van die omgewing en sodoende word die goeie geassimileer. Assimilasie behels 'n proses waar nuwe inkomende inligting deur die kognitiewe strukture van 'n individue aangepas word (Meyer & Van Ede, 2001:43 & 44). Wanneer maatskaplike werkers dus bewus is daarvan dat hulle kontak met swanger tienerdogters die dogters kan bemagtig, al ervaar maatskaplike werkers nie hulle verlangde uitkoms nie, het hulle steeds

sukcesvol opgetree. Dit kan wees dat maatskaplike werkers nog nie hierdie aspek geassimileer het nie.

Maatskaplike werkers het 'n groot verskeidenheid rolle om te vervul en sosiale beleide en ekonomiese omstandighede werk soms teen die pogings wat maatskaplike werkers aanwend. Francozo en Cassorla (2004:211 & 217) is dus van mening dat maatskaplike werkers se innerlike behoefte om swanger tienerdogters te help, nie noodwendig bevredig word nie. In hierdie studie word die tendens ondervind dat die meeste maatskaplike werkers hulle daarby berus dat hulle hul beste gegee het in omstandighede en situasies.

3.4.6. Tema 6: 'n Behoefte aan samewerking tussen verskeie netwerke om tienerswangerskappe te voorkom en te hanteer

Hierdie tema is volgens die navorser 'n noodkreet van die deelnemers dat hulle nie meer alleen verantwoordelik gehou wil word en met hierdie skuldgevoelens wil saamleef dat tienerswangerskappe nie beheer kan word nie. Deelnemers voel dat die toename in tienerswangerskappe hulle professie se skuld is. Die deelnemers stel voor dat die Onderwysdepartement, die Departement van Gesondheid, die Departement van Justisie en die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling as Suid-Afrikaanse netwerke moet saamwerk om voldoende intervensie vir die vermindering en afname van tienerswangerskappe te probeer handhaaf.

'n Verskeidenheid literatuur oor hierdie genoemde netwerke is beskikbaar waarin elke departement hulle verdediging ten opsigte van die toename in tienerswangerskappe bied. Tog is skuldgevoelens en die gevoel dat almal van maatskaplike werkers afhanklik is, die subjektiewe belewenis van die deelnemers en nie noodwendig die realiteit nie. Sukses sal beslis toeneem indien maatskaplike werkers samewerking vanaf die verskillende netwerke verkry.

Francozo en Cassorla (2004:218) het in hulle studie ook bevind dat 'n gebrek aan sosiale en professionele erkenning en die belangrikheid van maatskaplike werkers se bydrae tot die samelewing, kan bydra tot die demotivering van maatskaplike werkers. Die genoemde netwerke word afsonderlik kortliks in subtemas bespreek.

3.4.6.1 Subtema: Departement van Onderwys

Die meeste van die deelnemers is van mening dat onderwysers nie noodwendig die nodige inligting oor en realiteit van tienerswangerskappe en voorligting daaroor aan leerders in skole korrek oordra nie, en hulle dus die Departement van Gesondheid moet vra om gespesialiseerde persone, wat daaglik met swanger tienerdogters werk, uit te stuur om inligting korrek oor te dra. Die deelnemers is verder van mening dat hierdie voorligting en bewusmaking reeds op laerskool kan begin en jaarliks aan leerders oorgedra moet word. Deelnemer 5 beaam: *"... as daar beter samewerking tussen die maatskaplike werker en die skool ensovoorts was...want die kind is nie net die maatskaplike werker se verantwoordelikheid nie."*

Perls (in Clarkson & Mackewn, 2006:44 & 45) is van mening dat bewustheid die mens se vermoë is om in kontak te wees met hulle hele perseptuele veld, om in verbinding te wees met hulle omgewing en bewus te wees van hulleself in ooreenstemming met die omgewing. Die navorser is van mening dat leerders bewus gemaak moet word van seksualiteit op 'n ouderdomstoepaslike wyse, dit sal leerders help om seksualiteit toepaslik te hanteer wanneer hulle op 'n later stadium van hulle lewe daarmee gekonfronteer word. Sodoende kan 'n afname in tienerswangerskappe moontlik bereik word.

Volgens Aaro, Flisher, Kaaya, Onya, Fuglesang, Klepp en Schaalma (2006:151) se studie wat in Suid-Afrika en Tanzanië geloods is, is skole die mees gereelde en suksesvolste gekose ligging vir die administrering van intervensie wat

verband hou met seksualiteit en reprodktiewe gesondheid. Alhoewel deelnemers staaf dat daar wel voorligting aan leerders by skole gebied word, voel hulle dat dit nie voldoende is nie en beweer die outeurs van bogenoemde studie ook dat daar steeds 'n tekort is aan navorsing en bewyse van intervensie wat tieners in hierdie ontwikkelende lande teiken. Parekh en De la Rey (1997:228) is ook van mening dat skoolgebaseerde programme potensieël baie kan beteken vir tieners om seksuele voorligting te ontvang en gevolge soos swangerskappe te verhoed.

3.4.6.2 Subtema: Departement van Gesondheid

Baie van die deelnemers deel hulle kommer oor sommige mediese personeel wat nie vriendelik, sensitief en empaties teenoor jong swanger tienerdogters optree wanneer hulle vra vir voorbehoedmiddels of vir die terminering van hulle swangerskappe nie en met baie vooroordele optree. Hierdie kommer word deur 'n literatuurstudie deur Da Costa en Donald (2003:11) bevestig. Deelnemer 4 noem ook dat mediese personeel uit onkunde 'n sekere opsie vir tienerdogters aanbeveel omdat hulle dink dat dit die beste moontlike opsie vir kliënte is. Oorweging van opsies en besluitneming is volgens die deelnemers die verantwoordelikheid van kliënte en maatskaplike werkers.

In die toepas van die Gestaltbenadering is die verhouding tussen kliënte en terapeute van kardinale belang sodat onvoltooide Gestalte voltooi kan word en persone tot positiewe groei en homeostase gelei kan word (Clarkson & Mackewn, 2006:115). Enige verhouding is dus belangrik vir persoonlike groei en regulering en sluit personeel van hospitale en instansies in waar tienerdogters begeleiding en mediese hulp ontvang. Tienerdogters het reeds skuldgevoelens en trauma waardeur hulle moet werk. Mediese personeel kan dit soms vir hulle nog moeiliker maak om vrede te maak met die keuse wat hulle gemaak het. Indien tienerdogters se ervaring van hulle besoek aan die hospitaal positief is, sal dit moontlik kan bydrae tot selfregulering en 'n vlak van homeostase.

In 'n studie deur Bradshaw *et al.* (2006:98) oor die ontwikkeling van geestesgesondheidsopvoeding vir vrywillige gesondheidswerkers in informele nedersettings, word aangedui dat psigiatriese verpleegsters 'n gevallelading van 1000 pasiënte moet hanteer, terwyl kliniekverpleegsters totaal oorweldig word deur die hoeveelheid pasiëntafsprake.

Sommige van die deelnemers is van mening dat daar by hospitale 'n beter stelsel en omstandighede geïmplementeer moet word sodat swanger tienerdogters beter begeleiding en ondersteuning kan ontvang en minder blootgestel word. In kleiner gemeenskappe word tienerdogters baie angstig oor wie hulle by die Ginekologie Afdeling gaan sien sit. Deelnemers 11 en 12 is ook van mening dat die Departement van Gesondheid eerder meer aandag moet bestee aan Vigsprogramme as aan swanger tienerdogters, maar dat sukses met hierdie programme minimaal is en die Departement kan dan eerder fokus op beter omstandighede in die hospitale self.

Deelnemer 9 se wens vir swanger tienerdogters word vervolgens aangehaal: *“My droom is dat daar in elke hospitaal in die kraamafdeling, 'n afdeling moet wees net vir tieners. Waar personeel opgelei is en tieners is erg getraumatiseer (byvoorbeeld na 'n verkragting) en waar personeel 'n beter mediese plek in plek kan stel om sagter en mooier met die tieners te werk. Vir 'n tienerma wat 'n kind hou, moet daar verseker meer inligting gebied word. Ek weet daar is nie geld nie, maar dis by die mediese departement.”*

Maatskaplike werkers is dus van mening dat die sosiale behoefte aan 'n afname in tienerswangerskappe nie deur geld aan vigsprogramme bevredig gaan word nie en dat die Departement eerder moet fokus op programme vir potensiële hoë-risiko tieners wat kan swanger word of wat reeds swanger is. Volgens Thomas *et al.* (2007:44) maak Suid-Afrika gebruik van 'n distrikgebaseerde primêre sorgmodel om diens te organiseer, maar dit is 'n feit dat die fundamentele

distrikgesondheidsstelsel nie funksioneel opgestel is nie. Thomas *et al.* (2007:39) noem dat Sub-Sahara Afrika toenemend oor swak funksionerende gesondheidsstelsels beskik. 'n Bykomende dilemma is dat gesondheidsdiens nie altyd vir swanger tienerdogters bereikbaar is nie, en sodoende ontvang die tienerdogters nie die nodige mediese sorg wat hulle benodig nie (Sarri & Phillips, 2004:555). Ondersteuning vanaf personeel by die Departement van Gesondheid is dus nie oral op standaard soos maatskaplike werkers dit graag sou wou hê nie.

3.4.6.3 Subtema: Departement van Justisie

Al die deelnemers ervaar verwarring en frustrasie oor die nuwe kinderswet. Hulle noem dat die wetgewing oor statutêre verkragting misleidend is, omdat deelnemers in hulle kapasiteit as maatskaplike werkers 'n saak kan maak, maar tienerdogters hoef slegs voor die magistraat te noem dat sy vir die kêrel lief is, dan word die saak van die rol geskrp. Verder het hierdie deelnemers ook bevind dat die kêrel soms die enigste broodwinner in die huis is, of as 'n vaderfiguur beskou word. Deelnemer 11 noem 'n verdere bekommernis oor die aankla van die beweerde oortreder: *“... die polisie wil die pa arresteer en sy ‘gang’ gaan brand die meisietjie se huis af, so daar is baie dinge om in ag te neem – daar is baie viktimisasie.”*

Uit bogenoemde aanmerkings kan afgelei word dat kulture en gemeenskappe wel verskil en dat wetgewing volgens die deelnemers nie alle aspekte in ag neem nie. Kulturele blindheid lei tot die aanname dat alle persone dieselfde is, dus moet aspekte wat vir een kultuur geld, ook vir al die ander kulture geld (Simmons *et al.*, 2008:6). Macleod en Durrheim (2002:797) maak in hulle studie melding van die verskillende departemente wat sukkel om 'n gemeenskaplike basis te ontwikkel en dat hulle in die proses is om 'n paradigmaskuif te maak van die eens “wit” populasiegebaseerde diens tot 'n meer distrikgebaseerde

gesondheidsstelselmodel. Deelnemers ervaar nog nie dat hierdie paradigmaters in werking is nie.

Clarkson en Mackewn (2006:182) bespreek die voorganger van Gestalt, Fritz Perls, se siening oor die veldteorie en noem dat wanneer persone bestudeer word, hulle hele veld in ag geneem moet word sodat die observeerder 'n holistiese geheelbeeld van daardie persone kan vorm. Verder noem die outeurs dat daar 'n interafhanklikheid tussen persone en hulle omgewing is (Clarkson & Mackewn, 2006:182). Volgens die navorser moet swanger tienerdogters dan na aanleiding van Clarkson en Mackewn (2006:182) se bevindings in hulle familiesisteme opgeneem word en daar moet op grond van hulle agtergrond 'n holistiese beeld gevorm word. Wetgewing maak egter nie voldoende daarvoor voorsiening sodat persone met verskillende kulture en gelowe in hulle eie unieke veld bestudeer kan word nie. Hierdie dilemma veroorsaak die ontstaan van polariteite wanneer statutêre verkragting ter sake is, omdat maatskaplike werkers verplig word volgens wet om sake van verkragting aan te meld, maar dat die betrokke partye 'n ander persepsie handhaaf oor verkragting.

Deelnemers is ook van mening dat die nuwe Kinderwet maatskaplike werkers faal, omdat dit in 'n sekere mate 12-jariges aanmoedig om seksueel te verkeer omdat hulle geregtig is op voorbehoedmiddels en nie hulle ouers hoef in te lig oor hulle seksuele verhoudings nie. Terselfertyd staaf deelnemer 5 dat die Wet so saamgestel is dat sou 12- tot 18-jariges besluit om hulle babas te behou, dit steeds met die ouers se toesig geskied en ouers dus ondersteuning moet bied in so 'n geval. Vervolgens word sommige van die deelnemers se stellings oor hierdie kwessie aangehaal:

“... met die veranderinge [in die nuwe wetgewing] is dit baie verwarrend nou en ons soek helderheid.”

“... dat die departement ons miskien kan betrek wanneer hulle weer die wet

verander. Ons is die mense wat werk met hierdie tienerdogters.”

“Ek as maatskaplike werker is veronderstel om beperk te wees tot die wetlike en emosionele proses, so ons kan nie net ons een deel doen nie, want dit is ‘overlapping’ ...ek is dus nie mal oor die nuwe kinderwet wat dit aanbetref nie.”

“Ek voel nogal dat hoe kan iemand van veertien besluit op ’n aborsie, maar as jy veertien is, kan hy nie besluit op sy eie mangeloperasie nie. Dis nogal vir my ’n teenstrydigheid.”

Deelnemers ervaar ’n polariteit ten opsigte van die wetgewing oor swanger tienerdogters en wat hulle in realiteit ervaar tydens hulle begeleiding aan swanger tienerdogters. Latner (2000:55) bespreek polariteit as daardie verandering in die omgewing waarvan persone bewus word, maar nie in hulle veld kan integreer nie. Maatskaplike werkers weet moontlik nie hoe hulle die nuwe verandering in wetgewing moet hanteer nie, omdat die inhoud verskil van die vorige wetgewing. Hulle vind dit moeilik om polariteitintegrasie te laat plaasvind en hierdie gebrek aan integrasie veroorsaak moontlik interne konflik wanneer maatskaplike werkers met gevalle van tienerswangerskappe in kontak kom. Hierdie interne konflik kan weer ’n impak hê op die verhouding tussen swanger tienerdogters en maatskaplike werkers wat onbevredigende diens tot gevolg kan hê.

3.4.6.4 Subtema: Departement van Maatskaplike Ontwikkeling

’n Bevinding van die navorser is dat baie van die deelnemers nou saam met mekaar werk deur verwysings en dat hulle goed bekend is met mekaar se prosesse. Hulle ervaar egter nie dieselfde nabyheid en kameraadskap met ander afdelings van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling nie en hierdie leemte word vervolgens bespreek.

Deelnemers voel dat daar riglyne in plek gestel moet word sodat die opvolg van tienerdogters makliker en spoedig kan plaasvind. Botha (2000:260) ondersteun die mening in dié opsig dat maatskaplike werkers sukkel om uitgebreide geografiese areas wat hulle bedien, te bereik en die opvolg van verwysings is dus problematies. Sommige van die deelnemers is gefrustreerd en ontevrede met die wyse waarop aansoeke vir kindertoelae goedgekeur word, omdat die Departement aansoeke gereeld verloor en dit die proses vertraag. Deelnemer 13 staaf: *“Ek dink die kommer lê buite. As ons met artikel 42 verslae sit ensovoorts na buite – daar is ’n groot leemte dat ons nie terugvoer kry en weet of hierdie goed opgevolg is nie.”*

Deelnemers benodig ondersteuning van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, omdat van die maatskaplike diens buite hulle kennisveld strek en die Departement moet dus leiding verskaf. Deelnemers voel egter dat gevalle nie effektief deur die Departement hanteer word nie. Hierdie ervaring skep ’n onvoltooidheid. Blom (2006:29) bespreek die impak van ’n onvoltooidheid op persone as volg: al kan individue ’n mate van onvoltooidheid hanteer, kan hierdie oorweldigende en konstante onvoltooidde ervarings, ’n negatiewe funksionering van persone tot gevolg hê. Maatskaplike werkers het heel waarskynlik al moet verloor oor samewerking tussen afdelings van die Departement en dit beïnvloed die mate waartoe diens aan kliënte gelewer word.

Deelnemers het die navorser ingelig dat hulle verplig word om volgens die volgende riglyne te werk, naamlik *“... ons werk ook maar soos die departement van ons verwag... en die eerste vlak is voorkomend, ‘vroee intervensies’, statutêr en dan herintegrasie of ‘after care’.”* Dit wil dus voorkom asof die maatskaplike werkers oor ’n stel riglyne beskik wat binne hulle veld van toepassing is en verplig word om die res van die gevalle te verwys. Hulle raak gefrustreerd, omdat hulle nie ná verwysings samewerking van die Departement ontvang nie.

Bestuurders moet volgens Jaskyte en Lee (2009:236), meer daarop fokus om maatskaplike werkers te ondersteun en te laat voel dat hulle insette, vaardighede en vermoë baie belangrik vir die instansie of organisasie is wanneer daar kommunikasie plaasvind. Wanneer maatskaplike werkers erkenning ontvang vir hulle insette, kan 'n gevoel van bevoegdheid geassimileer word wat positiewe groei tot gevolg het.

3.4.6.5 Subtema: Die omgewingsfaktore van Suid-Afrika vir die toeganklikheid om met swanger tienerdogters te kan werk

Vir die doel van hierdie studie word die term, infrastruktuur, gebruik om te verwys na verskeie omgewingsfakore in Suid-Afrika soos, ligging, behuising, gemeenskapsveiligheid, werksomstandighede, publieke vervoer, finansiële welstand en vele ander hulpbronne. Deelnemers het op geleentheid oor baie van hierdie hulpbronne gepraat en dit word saamgegroepeer onder infrastruktuur.

Vier deelnemers is van mening dat finansies 'n groot beperking is in die hulp wat maatskaplike werkers aan swanger tienerdogters kan bied. Tienerdogters word soms van een instansie in die skiereiland na 'n ander instansie in die Boland verwys, maar weens aspekte soos geld, vervoer en ander verpligtinge, is dit byna onmoontlik vir hierdie dogters om afsprake na te kom. Deelnemer 13 noem ook dat groepwerk op 'n stadium baie relevant was by hulle instansie, maar dat dit nie meer kon plaasvind nie as gevolg van die infrastruktuur wat dit vir tienerdogters moeilik maak om die instansie te bereik.

Bogenoemde probleme word deur Logsdon en Genarro (2005:334) ondersteun en hulle noem dat daar wel struikelblokke is wat toegang tot gesondheidsorg beperk soos 'n gebrek aan vervoer, konfidensialiteit, finansies en emosionele stremmings. Rothman en Malan (2003:48) noem dat 'n tekort aan fondse, behuising en werksgeleenthede, ook bydraende faktore is tot probleme wat

maatskaplike werkers met 'n gevoel van magteloosheid laat in hulle beroep. Daar kan dus gestaaf word dat maatskaplike werkers nie net frustrasies beleef in hulle direkte werk met swanger tienerdogters nie, maar ook omdat kontak met hierdie dogters bemoeilik word weens 'n beperkte infrastruktuur. Hierdie verlies aan beheer kan moontlik bydrae tot maatskaplike werkers se gevoel dat hulle nie suksesvol is in hulle begeleiding aan swanger tienerdogters nie.

Volgens Bradshaw *et al.* (2006:96) het groot areas van Suid-Afrika, veral informele nedersettings, nie toegang tot gemeenskapsgesondheidsdienste nie en boonop word pasiënte nie altyd opgevolg nie. Waller *et al.* (1999:469) is van mening dat tienerdogters wat ook die rol van moeders moet vertolk, word sosiale en materiële bronne geweier in die tydperk van hulle lewe wanneer ondersteuning vanaf die gemeenskap lewensbelangrik is.

Latner (1986:30) gee 'n klassieke beskrywing van hoe organismes hulle omgewing rangskik en gebruik om hulle behoeftes te bevredig om 'n vlak van selfregulering te bereik. In die geval van tienerdogters wat hulpbronne vanuit die omgewing benodig, kan ongelukkig nie dieselfde van gesê word nie. Die tienerdogters, meer as volwassenes, benodig ondersteuning van ander en beskik nie oor die vermoë om hulle eie omgewing so te rangskik vir die bevrediging van behoeftes nie. In sulke gevalle kan die dogters nie 'n vlak van homeostase bereik nie en beïnvloed dit hulle alledaagse funksionering, asook die ondersteuning wat hulle aan hul eie babas kan bied. Hierdie siklus word herhaal indien intervensie nie plaasvind nie.

Wanneer maatskaplike werkers nie oor genoeg bronne beskik of ondersteuning in hulle werk ervaar nie, dra dit by tot onbevredigde behoeftes en kan hulle dus nie voldoende kontak maak met hulle omgewing en hulle kliënte in hulle omgewingveld nie. 'n Verdere implikasie behels samewerking met die polisie. Een van die deelnemers se slegte ervaring met die polisiesisteem sluit ook by

hierdie gebrek aan ondersteuning vir maatskaplike werkers aan en word vervolgens genoem:

“... die polisie is gewoonlik die skakel wat nie lekker saam werk nie ... die polisie het glad nie goed saam gewerk nie, want die een ou was ’n vriend van die oortreder.”

“Weet jy en selfs die polisie, as hulle ‘stats’ te hoog is gaan hulle aangevat word, so hulle maak nie eens van alle gevalle sake nie ...”

Die deelnemer is van mening dat die polisie haar te hulp moet snel wanneer omstandighede buite haar beheer is. Volgens haar kan sy glad nie op die polisie staatmaak nie en hulle ook glad nie vertrou nie.

Thomas *et al.* (2007:47) beklemtoon die behoefte dat opleiding nie slegs moet fokus op tegniese programspesifiekheid nie, maar eerder op intervensie moet fokus waar verskeie spanne interdisiplinêr saamwerk en gesamentlik op ’n verskeidenheid programme moet konsentreer. Thomas *et al.* (2007:47) word soos volg aangehaal: “Training’ should promote the ability to work as a problem-solving team.” Bevredigende kontak lei tot ’n dieper organisatoriese bevrediging en positiewe groei (Clarkson, 2004:42). Indien daar voldoende kontak tussen die verskeie departemente en omgewingsbronne plaasvind, sal beter samewerking geskied en sodoende kan groei in die dinamiese wisselwerking tussen die departemente en omgewingsbronne plaasvind, asook beter funksionering en dienslewering deur maatskaplike werkers en positiewe groei by swanger tienerdogters.

3.5 SAMEVATTING

In hierdie empiriese studie is komplekse data vanaf al die deelnemers ingewin oor hulle behoeftes wanneer hulle begeleiding aan swanger tienerdogters verskaf. 'n Nadere ondersoek oor elke deelnemer se persoonlike situasie sou hierdie studie nog meer diepte kon gee, maar dit sou vereis dat die navorser 'n studie oor slegs een deelnemer ondersoek. Hierdie bevindings bied die navorser die geleentheid om die mees algemene behoeftes van die deelnemers, wat as maatskaplike werkers met swanger tienerdogters werk, saam te vat.

Die maatskaplike werkers wat aan die studie deelgeneem het is verward in hulle rolle en ervaar rolkonflik, hulle sukkel met 'n hoë werkslading en werk nie altyd in goeie omstandighede nie. Ondersteuning aan maatskaplike werkers tydens begeleiding aan swanger tienerdogters is 'n belangrike aspek. Maatskaplike werkers voel meer bemagtig wanneer hulle voldoende supervisie ontvang, professionele en persoonlike groei ervaar, en dit het 'n groot impak op hulle werk met swanger tienerdogters. Die deelnemers toon ook 'n groot behoefte aan samewerking tussen netwerke vir meer doeltreffende uitreiking na tienerdogters. Dit wil vir die navorser voorkom asof die bewustheid van behoeftes reeds by maatskaplike werkers teenwoordig is, soveel so dat hierdie behoeftes met die navorser gedeel kon word. Tog voel hierdie maatskaplike werkers dat hulle in 'n vlak van *impasse* bereik het, omdat hulle eerstens nie interne selfregulering optimaal kan laat plaasvind nie en tweedens omdat daar nie genoeg ondersteuning vir hulle gebied word nie. Hulle kan dus nie hulle begeleiding aan swanger tienerdogters suksesvol uitvoer nie.

In Hoofstuk 4 sal die navorser die totale omvang van die studie bestudeer en gevolgtrekkings daarvolgens maak. Algemene aanbevelings sal gemaak word wat spesifiek fokus op die aanspreek van maatskaplike werkers se behoeftes. Daar sal ook op die geldigheid van die studie, besprekings wat in die studie na vore gekom het en aanbevelings vir verdere navorsing gefokus word.

HOOFSTUK 4

SAMEVATTING, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

4.1 INLEIDING

In hoofstuk drie is inligting bespreek vanuit individuele onderhoude en 'n fokusgroepbespreking met verskeie maatskaplike werkers wat begeleiding aan swanger tienerdogters verskaf. Die onderhoude is gevoer ten einde maatskaplike werkers se behoeftes te verken en beskryf. Hierdie behoeftes is onder verskillende temas en subtemas gekategoriseer om ooreenstemmings in behoeftes van die verskeie maatskaplike werkers te kon groepeer. Die doel van hoofstuk vier is om aan die leser 'n oorsig te bied van die navorsingsproses wat die navorser in die studie gevolg het en vanuit die empiriese data dan sekere gevolgtrekkings en aanbevelings te maak. Daar sal ook aandag gegee word aan die geldigheid van die studie en beperkings wat tydens die uitvoer van die studie na vore gekom het. Laastens word daar aanbevelings vir verdere navorsing gemaak.

4.2 'N OORSIG OOR DIE NAVORSINGSPROSES

Vervolgens word 'n oorsig van die navorsingsproses uiteengesit.

4.2.1 Probleemstelling

Die rasionaal en probleemstelling van die studie is in hoofstuk een deeglik bespreek en beredeneer. Die maatskaplike werkers in hierdie studie bied weeklikse begeleiding en ondersteuning aan swanger tienerdogters. Die implikasie is kortliks dat maatskaplike werkers soms begeleiding aan swanger tienerdogters as moeilik ervaar en hulle voel dat daar nie voldoende riglyne in

plek is vir hulle om te volg in sekere situasies waar die tienerdogters en hulle ouers begeleiding nodig het nie. Daar is dus 'n leemte in die maatskaplikewerk-professie ten opsigte van begeleiding aan swanger tienerdogters wat nie aangespreek word nie en die navorser het dit gaan eksploreer in haar studie.

4.2.2 Navorsingsvraag

Die navorsingvraag vloei vanuit die probleemstelling van die studie en is voor die empiriese ondersoek geïdentifiseer sodat die navorser elke tema en subtema met die oorspronklike navorsingsvraag kon evalueer. Aangesien die navorser tienerswangerskappe as 'n sosiale probleem identifiseer en bewus is daarvan dat maatskaplike werkers in 'n noue verband saam met hierdie tienerdogters werk, wou die navorser verken en beskryf wat maatskaplike werkers se behoeftes is tydens die begeleiding wat hulle aan swanger tienerdogters bied. Die uiteensetting van die probleem het tot die volgende navorsingsvraag gelei:

Wat is maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters?

4.3 EVALUERING VAN DOELSTELLING EN DOELWITTE

In hoofstuk een word 'n oorsig van die studie verskaf, wat die rasionaal, probleemstelling en die navorsingvraag insluit. 'n Duidelike doelstelling en verskeie doelwitte is geformuleer, die navorsingsproses wat gevolg word, is bespreek asook die doelstelling en doelwitte wat bereik moes word. Ten einde die sukses van die studie te bepaal, word die doelstelling eerstens kortliks bespreek en aan die hand van die verskeie doelwitte geëvalueer.

4.3.1 Doelstelling

Die doelstelling van die studie, naamlik om maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters, te verken en beskryf, word tydens hierdie studie bereik deurdat die navorsingsvraag beantwoord word. Die doelstelling word deur middel van die afsonderlike doelwitte bereik en word vervolgens bespreek.

4.3.2 Doelwit 1

Om 'n konseptuele raamwerk daar te stel deur die Gestaltbenadering en om belangrike aspekte, soos die tieners se ontwikkelingsfase, die effek van swangerskappe op tienerdogters, hulle ondersteuningsisteme en die rol van 'n maatskaplike werker in die begeleidingsproses, in die lig van hierdie studie te bespreek.

Hierdie doelwit word in hoofstuk twee bereik deur middel van 'n konseptuele raamwerk wat die relevante konsepte van die studie bespreek.

Hoofstuk 2 het as 'n konseptuele raamwerk gedien waarin die teoretiese raamwerk vir die studie asook ander relevante konsepte bespreek word. Die teoretiese raamwerk waardeur die navorser na die inhoud van die studie kyk en waarvolgens die rigting van die studie aangedui word, is die Gestaltbenadering. Dit was nodig om eerstens die hoofkonsepte van die Gestaltbenadering te omskryf, ten einde 'n oorsig te verkry van persone en hulle funksionering. Die tienerontwikkelingsfase is daarna bespreek om 'n oorsig te verkry van die normale vlak van tienerfunksionering. Die sosiale kwessie, tienerswangerskappe, en die verskeie begeleidingsopsies word daarna uiteengesit asook 'n omskrywing van maatskaplike werkers se rol tydens die begeleiding wat hulle aan swanger tienerdogters bied. Hierdie raamwerk het as

’n basis gedien vir die empiriese ondersoek wat in die volgende doelwit bespreek word.

4.3.3 Doelwit 2

Om deur middel van semi-gestruktureerde onderhoude, maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters, te verken en hierdie data te verifieër deur gebruik te maak van ’n fokusgroepbespreking.

In-diepte onderhoude is met nege maatskaplike werkers gevoer om data in te samel. Die ingesamelde data is na afloop van die onderhoude geverifieër deur die toepassing van ’n fokusgroepbespreking wat die geloofwaardigheid van die studie verhoog het. Vervolgens word die doelwit rondom die bevindings van die onderhoude geëvalueer.

4.3.4 Doelwit 3

Om die data van die empiriese bevindings te analiseer ten einde die resultate te beskryf en dit met bestaande literatuur te kontroleer.

Die intieme ervarings van maatskaplike werkers se behoeftes word in hoofstuk drie ingesamel, geanaliseer, geïnterpreteer en met literatuur gekontroleer. Waar van toepassing, word die Gestaltbenadering by hierdie inligting geïntegreer. Vanuit verskeie bestaande literatuur is daar onderwerpe geïdentifiseer wat ooreenstem of gekoppel kan word met die behoeftes wat maatskaplike werkers tydens hulle werk met swanger tienerdogters beleef. Hierdie doelwit word dus suksesvol bereik en die temas en subtemas wat geïdentifiseer is, word as volg uiteen gesit:

- Tema 1:** 'n Behoefte aan uitwissing van rolkonflik en rolverwarring wanneer begeleiding aan swanger tienerdogters gebied word
- Tema 2:** 'n Behoefte aan bevredigende werksverdeling en werksomstandighede sodat maatskaplike werkers beter kontak met swanger tienerdogters kan maak
- Tema 3:** 'n Behoefte om ondersteuning vir die dogters te genereer
- Tema 4:** 'n Behoefte aan professionele groei en welstand om sodoende swanger tienerdogters beter te kan ondersteun en begelei
- Tema 5:** 'n Behoefte aan persoonlike groei en hantering van interne konflik om begeleiding aan swanger tienerdogters te verbeter
- Tema 6:** 'n Behoefte aan samewerking tussen verskeie netwerke om tienerswangerskappe te voorkom en te hanteer

Doelwit 4 volg na die empiriese bevindings wat in hoofstuk drie verkry word.

4.3.5 Doelwit 4

Om gevolgtrekkings en aanbevelings ten opsigte van die studie aan instansies en organisasies te maak wat betrokke is by die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters, ten einde maatskaplike werkers en hulle supervisors bewus te maak van die behoeftes in hierdie verband.

In hoofstuk vier word 'n samevatting van die studie verskaf, gevolgtrekkings word vanuit die empiriese ondersoek gemaak, aanbevelings aan die hand van die empiriese resultate word voorgestel, die geldigheid van die studie word bevestig en die beperkings van die studie word bespreek. Dié doelwit word in hierdie hoofstuk (hoofstuk 4) bereik.

Die doelstelling en alle doelwitte word tydens die navorsingstudie bereik. Vervolgens word die gevolgtrekkings en aanbevelings wat uit die studie voortvloei, bespreek.

4.4 GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

Die volgende gevolgtrekkings met betrekking tot maatskaplike werkers se behoeftes tydens hulle begeleiding van swanger tienerdogters, word gebaseer op die bevindings van die empiriese ondersoek en die literatuurkontrole. Elke tema vanuit die empiriese ondersoek, word afsonderlik bespreek met 'n spesifieke fokus op die gevolgtrekkings wat uit hierdie tema gemaak kan word. Die gevolgtrekkings wat in hierdie studie bespreek word, is slegs van toepassing op die maatskaplike werkers wat aan hierdie studie deel geneem het en kan nie na die groter populasie van maatskaplike werkers veralgemeen word nie. Aan die hand van elke gevolgtrekking, gaan die navorser sekere aanbevelings aan maatskaplike werkers maak, of waar van toepassing, aanbevelings aan verskeie departemente maak om die begeleidingsproses wat maatskaplike werkers aan swanger tienerdogters verskaf, te verbeter.

4.4.1 Tema 1: Behoefte aan uitskakeling van rolkonflik en rolverwarring wanneer begeleiding aan swanger tienerdogters gebied word

Al die deelnemers voel oorweldig deur 'n magdom verantwoordelikhede tydens die begeleiding wat hulle aan swanger tienerdogters moet verskaf en hulle noem dat dit nie slegs ondersteuning en begeleiding van die verskeie opsies aan swanger tienerdogters behels nie, maar veel meer. Hulle het ook verskeie ander verantwoordelikhede as maatskaplike werkers in hulle organisasies en instansies wat oor ander aspekte as tienerswangenskappe handel, wat hulle ook moet nakom.

Maatskaplike werkers moet verantwoordelikheid aanvaar om met die aanvang van hulle professie, hulle werksverwagtings uiteen te sit. Hierdie voorspelbaarheid voorkom later gevoelens van oorweldiging ten opsigte van verantwoordelikhede.

Aangesien maatskaplike werkers interdisiplinêr moet werk, moet hulle oor kennis beskik van verskeie ander dissiplines en dit veroorsaak rolverwarring ten opsigte van verwagtings. Aan die hand van hierdie gevolgtrekking kan die aanbeveling gemaak word dat opleiding aan maatskaplike werkers moontlik meer klem kan plaas op hierdie aspek en hulle bewus moet maak van die verskille en hoe hulle rolverwarring kan hanteer of bekamp.

4.4.2 Tema 2: 'n Behoefte aan bevredigende werksverdeling en werksomstandighede sodat maatskaplike werkers beter kontak met swanger tienerdogters kan maak

Vanuit die empiriese ondersoek blyk dit dat die verhouding maatskaplike werkers teenoor sorgbehoewende pasiënte of kliënte uit verband is. Maatskaplike werkers kan nie voorbly met die aantal swanger tienerdogters wat begeleiding moet ontvang nie. Hierdie hoë gevallelading veroorsaak dat oneffektiewe ondersteuning deur die maatskaplike werkers aan tienerdogters verskaf word, en dat die opvolg van elkeen van hierdie dogters onmoontlik is.

Aangesien die verhouding van maatskaplike werkers nie korreleer met die nood in Suid-Afrika nie en hulle nie kan voorbly met hulle kliënteladings nie, maak die navorser 'n aanbeveling dat dit noodsaaklik is om bekwame persone op te lei as deeltydse beraders wat maatskaplike werkers kan bystaan en van die minder belangrike verantwoordelikhede waarmee maatskaplike werkers gekonfronteer word, kan oorneem. Dit het 'n tweeledige funksie omdat maatskaplike werkers se werkslading daardeur ligter gemaak word en 'n vinniger en meer effektiewe ondersteuningsdiens aan swanger tienerdogters gebied kan word. Hierdie deeltydse beraders kan onder supervisie van maatskaplike werkers verantwoordelikhede oorneem.

Die hoë spoed waarteen maatskaplike werkers moet werk en die uitermatige werkkapasiteit veroorsaak konstante werkstres by die deelnemers. Dit veroorsaak weer addisionele werkstres by maatskaplike werkers omdat hulle nie behoorlik kan kontak maak met kliënte nie en dus onvoldoende diens aan die gemeenskap lewer.

Die navorser beveel aan dat maatskaplike werkers daarop let om aandag te gee aan persoonlike ontspanningsaktiwiteite en supervisie sal aanvra indien hulle werkstres te veel raak. Verder is die navorser ook van mening dat maatskaplike werkers persoonlike grense moet stel sodat hulle nie meer aanpak as wat hulle kan hanteer nie.

'n Verdere gevolgtrekking is dat Suid-Afrika oor 11 amptelike landstale beskik wat beteken dat kultuurdiversiteit baie hoog is. Elke kultuur huldig hulle eie houdings en persepsies oor tienerswangerskappe wat deur maatskaplike werkers in ag geneem moet word wanneer hulle met persone van 'n spesifieke kultuur werk.

'n Aanbeveling in verband met die kulturele kwessies is dat daar gereeld indiensopleiding aangebied moet word met behulp van nuwe intervensieprogramme sodat maatskaplike werkers kulturele vaardighede kan aanleer. Die navorser is voorts ook van mening dat hierdie vaardighede deur ervaring in die veld aangeleer kan word.

Kliënte word volgens maatskaplike werkbeginsels aangemoedig om in hulle eie taal te kommunikeer. Dit kan egter kommunikasieprobleme veroorsaak omdat Suid-Afrika oor 11 amptelike landstale beskik. Maatskaplike werkers dra nie noodwendig kennis oor al die tale en kulture nie.

Die ideaal sou wees dat elke instansie of organisasie statistiek versamel oor die hoeveelheid verskillende etniese groepe wat hulle instansie of organisasie op 'n gereelde basis besoek sodat die kulture en tale gemonitor kan word. Die

instansie of organisasie kan dan betroubare en vaardige tolke aanstel om kommunikasie tussen die maatskaplike werkers en tienerdogters te fasiliteer wanneer taal 'n kommunikasieprobleem word.

Volgens die inligting vervat in tema 1 is daar baie logistieke reëlins rondom begeleiding aan swanger tienerdogters. Dit dra by tot té min werksure in 'n dag om die hoeveelheid werk af te handel. Vanuit hierdie gevolgtrekking spruit die aanbeveling dat die verskeie instansies of organisasies 'n persoon aanstel wat slegs verantwoordelik is vir die opvolging van kliënte en die tref van logistieke reëlins sodat maatskaplike werkers hulle kan toespits op meer kritieke werk soos begeleiding aan tienerdogters en emosionele ondersteuning ná 'n termineringsproses, gesinsvergaderings te fasiliteer tydens die bespreking van begeleidingsopsies en laastens om agterstallige administrasie af te handel.

Deelnemers voel verantwoordelik vir swanger tienerdogters wat nie deur hulle gekonsulteer word nie, omdat hulle deur die sisteem glip en nie hulle probleem as ernstig beskou nie. Aan die hand van bogenoemde gevolgtrekking word aanbeveel dat maatskaplike werkers hulle verantwoordelikhede herevalueer. Die gesondheidspersoneel is verantwoordelik daarvoor om gevalle na maatskaplike werkers te verwys om sodoende te verseker dat hierdie tienerdogters nie êrens in die sisteem verlore raak nie.

Deelnemers is ook van mening dat die hoeveelheid energie wat na werksverrigtinge gekanaliseer word nie geregverdig word in hulle salarisse nie en hulle beskik dus nie oor genoeg motivering om nog meer werk te verrig nie. Die ideaal sou wees dat daar aandag gegee word aan maatskaplike werkers se salarisse en dat dit hersien en aangepas word. Dit sal maatskaplike werkers motiveer om harder te werk met meer werklus.

Indien persone geen erkenning of motivering ontvang vir die hoeveelheid werk wat vermag word nie, kan dit moontlik lei tot 'n afname in positiewe groei en

ontwikkeling in persone. Die navorser beveel aan dat maatskaplike werkers se diens voortdurend gemonitor word deur hulle supervisors en dat hulle erkenning ontvang vir die moeilike take waarmee hulle gekonfronteer word en suksesvol afhandel.

4.4.3 Tema 3: 'n Behoeftte om ondersteuning vir die dogters te genereer

Volgens die deelnemers het meeste ouers en swanger tienerdogters aanvanklik nie goeie verhoudings nie. Ouers bied gevolglik nie ondersteuning aan die dogters nie soos reeds aangedui in 5.2.1. Dit blyk ook dat die dogters dikwels nie hulle swangerskappe met hulle ouers bespreek nie. Wanneer hulle dit wel doen, word hulle soms deur hulle ouers geforseer om 'n opsie vir die swangerskap te aanvaar wat nie ooreenstem met hulle eie keuse nie. Die deelnemers meen dat hul bedag moet wees hierop.

Aangesien maatskaplike werkers ook voorkomend werk, kan 'n aanbeveling gemaak word dat maatskaplike werkers jaarliks studente oplei om projekte te loods in sorgbehoewende areas waar ouers opgelei kan word in ouerskapvaardighede en waar inligting rondom statutêre wetgewing deurgegee kan word. Sodoende kan ouers reeds vanaf die grondslagfase met hulle kinders openlik kommunikeer, ondersteuning bied, voorligting verskaf en grense neerlê.

Seksvoorligting en aspekte rondom verhoudings wat tienerdogters aanknoop of selfs oerleiding oor die manier waarop tienerdogters na hulle babas moet omsien, word tot maatskaplike werkers se spyt nie deur ouers aan tieners verskaf nie en dra by tot die hoë gevallelading waarmee maatskaplike werkers gekonfronteer word. Wanneer tienerdogters besluit om hulle babas te hou, moet maatskaplike werkers ook soms krisisingryping doen weens onvoldoende ouerskapstyle van jong tienerdogters.

'n Aanbeveling aan die hand van bogenoemde gevolgtrekking is dat student-maatskaplike werkers as mentors optree in die gemeenskappe waarin hulle geplaas word vir 'n internskap sodat addisionele aandag en voorligting aan hoë risikogevalle tienerdogters verskaf kan word wanneer volkome ondersteuning nie deur ouers gebied word nie. Voorkomingsprogramme kan ook deur maatskaplike werkers aan tienerdogters gebied word tydens intervensie by skole.

Maatskaplike werkers moet die rol van ondersteuner inneem wanneer ouers nie ondersteuning en begeleiding aan swanger tienerdogters verskaf nie. Ondersteuning bied aan tienerdogters die geleentheid om gehelp te word om die krisis van 'n swangerskap te verwerk. Maatskaplike werkers moet telkemale as fasiliteerders tussen tienerdogters en ouers optree, sodat ouers meer betrokke word. Maatskaplike werkers kan dan met verloop van tyd die verantwoordelikheid van ondersteuning aan die ouers oorgee en onttrek van die situasie sodat hulle weer kan aandag gee aan nuwe kliënte.

Die navorser beveel aan dat maatskaplike werkers hulle grense moet stel met elke tienerdogter en nie subjektief betrokke raak nie en sal voortgaan met fasilitering tussen tienerdogters en hulle ouers omdat daar nie ander professionele persone beskikbaar is wat 'n beter diens kan lewer nie. Deur hierdie aksie bemagtig maatskaplike werkers die tienerdogters om met ouers te kommunikeer en kan maatskaplike werkers hulle later onttrek en aanbeweeg na die volgende kliënt.

4.4.4 Tema 4: 'n Behoefte aan professionele groei en welstand om sodoende swanger tienerdogters beter te kan ondersteun en begelei

Die psigologiese welstand van maatskaplike werkers het 'n impak op hulle dienslewering aan kliënte. Begeleiding aan swanger tienerdogters veroorsaak dat maatskaplike werkers soms oorweldig voel deur al die gevalle en benodig dus veel meer ontlasting as werknemers in ander velde.

Daar word aanbeveel dat maatskaplike werkers verantwoordelikheid moet aanvaar om op 'n meer gereelde basis supervisie van hulle supervisors aan te vra – al moet maatskaplike werkers 'n ekstra uur uit hulle besige dag daaraan afstaan. Die bemagtiging wat tydens supervisie ontvang word, verseker effektiewe dienslewering.

Maatskaplike werkers ontvang normaalweg op 'n konsultasiebasis supervisie. Die navorser het tot die gevolgtrekking gekom dat hulle werkslading so hoog is en die gevalle daaglik so intens, dat hulle teenoor kollegas ontlaai. Die probleem is egter dat kollegas ook hierdie intensiteit ervaar en dat ontlading teenoor mekaar dus nie voldoende is vir ontlading en goeie funksionering nie.

Maatskaplike werkers het meer gereelde ontlading nodig om uiting te gee aan die dag se gebeure. Van die deelnemers ontlaai teenoor gesinslede, wat nie noodwendig bevredigend plaasvind nie. Indien ontlading nie suksesvol plaasvind nie, kan dit skadelik wees vir maatskaplike werkers en hulle kliënte.

Die navorser beveel weereens aan dat maatskaplike werker eerder van supervisie gebruik maak vir ontlading en dat hulle bewus moet wees van die negatiewe impak van ontlading op hulle gesinne en vriende. Maatskaplike werkers moet eerder deelneem aan gesinsaktiwiteite wat lewenslus aanwakker. Gesinsaktiwiteit kan ook gebruik word as 'n vorm van ontspanning. Die neem van verantwoordelikheid om selfondersteuning toe te pas soos 'n oefenprogram of stokperdjies word ook deur die navorser aanbeveel sodat energie op 'n bevrydende en genotvolle manier verkry kan word.

'n Gevoel van isolasie heers onder die maatskaplike werkers, omdat daar nie meer groepwerkswinkels, ondersteuningsgroepe of kursusse beskikbaar is nie. Maatskaplike werkers het groei en stimulering in die veld van hulle werk nodig sodat hulle swanger tienerdogters beter kan help. Tog noem hulle dat daar nie

noodwendig altyd tyd is om geleenthede by te woon weens hulle hoë werkslading nie.

Die navorser beveel aan dat die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling verpligte groepsaktiwiteite, ondersteuningsgroepe of kursusse oor die nuutste verwikkelings in die veld beskikbaar stel aan maatskaplike werkers wat met swanger tienerdogters werk ten einde isolasie in die veld te bekamp. Dit kan verder ook bydrae tot ontlading van maatskaplike werkers wat begeleiding aan swanger tienerdogters verskaf, juis omdat daar gedeelde houdings en gevoelens in die groepe kan wees en dit 'n mate van ontlading en verligting sal verskaf. Alhoewel sulke aktiwiteite, ondersteuning en opleiding tydwendend kan wees met maatskaplike werkers se veeleisende werksladings, kan hierdie geleenthede 'n bydra lewer tot meer effektiewe en produktiewe dienslewering in die langtermyn. Hierdie kursusse kan gekoppel word aan die CPD-puntestelsel waarby alle maatskaplike werkers geregistreer moet wees vanaf April 2010 (Mhlanga, 2009).

4.4.5 Tema 5: 'n Behoeftte aan persoonlike groei en hantering van interne konflik om begeleiding aan swanger tienerdogters te verbeter

Deelnemers ervaar rolkonflik wanneer hulle geloofsoortuigings, persepsies en houdings verskil van dié van hulle kliënte. In die maatskaplikewerk-professie moet swanger tienerdogters se houdings en keuses respekteer word en bemoedlik dit somtyds die begeleiding wat maatskaplike werkers aan swanger tienerdogters verskaf. Die navorser beveel aan dat maatskaplike werkers hulle rolkonflik en persoonlike frustrasies deur middel van professionele hulp ontlont.

Dit verg baie energie van deelnemers om konstant bewus te wees van hulle eie aannames, waardes, geloofsoortuigings en houdings teenoor kliënte. Aan die een kant stem die navorser saam met beskikbare literatuur dat die bewustheid daarvan voordelig is om vooroordele teenoor swanger tienerdogters te beperk, maar maatskaplike werkers kan ook vinnig oorweldig word deur aanhoudende

rolkonflik. Die navorser beveel weereens aan dat maatskaplike werkers van professionele hulp gebruik maak om integrasie rondom hulle konflikte te verseker.

Rolkonflik en werksomstandighede waarin deelnemers hulle bevind, kan lei tot frustrasies wat nie opgelos word nie en sodoende word behoeftes nie bevredig nie. Die navorser beveel aan dat die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling op hoogte moet wees van maatskaplike werkers se behoeftes aangaande rolkonflik en werksomstandighede, sodat die Departement moontlike oplossings of bydraes tot die problematiek kan lewer.

Uit die empiriese ondersoek blyk dit dat deelnemers onbevoeg voel in hulle werk met swanger tienerdogters. Dit kan lei tot 'n gevoel van minderwaardigheid by maatskaplike werkers indien sukses nie behaal word nie. Juis omdat tienerswangerskappe nie afneem in Suid-Afrika nie, bestaan die moontlikheid dat maatskaplike werkers konstant 'n gevoel van minderwaardigheid en skuldgevoelens ervaar, omdat hulle deels verantwoordelik voel vir die toename.

Aan die hand van bogenoemde gevolgtrekking is die navorser se aanbeveling dat maatskaplike werkers verantwoordelikheid moet neem om hulle minderwaardigheid- en skuldgevoelens deur middel van professionele hulp te verwerk. Dit is ook nodig dat maatskaplike werkers hulle aandag sal vestig op die kliënt waarmee hulle in konsultasie is of hulle administratiewe werk sal afhandel eerder as om te voel dat hulle aanspreeklik gehou word vir die toename in stede van afname in tienerswangerskappe.

4.4.6. Tema 6: 'n Behoefte aan samewerking tussen verskeie netwerke om tienerswangerskappe te voorkom en te hanteer

Omdat 'n multidissiplinêre span betrokke is by opvoeding oor tienerseksualiteit en begeleiding van swanger tienerdogters, voer maatskaplike werkers aan dat samewerking tussen die verskeie dissiplines soos die Departement van

Onderwys, die Departement van Gesondheid, die Departement van Justisie, die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling en ander infrastruktuurhulpbronne, daartoe kan bydrae tot die afneem van tienerswangerskappe. Deelnemers ervaar egter nie samewerking tussen netwerke wat betrokke is by tienerswangerskappe nie.

Die navorser stel die volgende aanbevelings vir die verskillende departemente voor:

- Die Departement van Onderwys het tans programme oor seksuele voorligting wat in skole aangebied word, maar deelnemers meen dit is nie so effektief nie. Programme oor basiese seksvoorligting kan reeds vanaf grondslagfase aan leerders verskaf word en dit jaar na jaar aanvul met addisionele inligting relevant tot die leerders se ouderdomme. Dit is belangrik dat dit 'n deurlopende voorligtingsproses word en nie slegs eenmalig aangebied word nie. Maatskaplike werkers kan gevra word om per geleentheid insette te lewer, eerder as onderwysers, aangesien hulle met tienerswangerskappe werk.
- Aangesien daar 'n groot aantal tienerdogters is wat deur die sisteem glip, of weens die infrastruktuur van Suid-Afrika nie toegang het tot gesondheidsdienste nie, kan daar moontlik in elke skoolsisteem, 'n onpartydige persoon sonder vooroordele aangestel word met wie die tienerdogters met vrymoedigheid kan gesels. Hierdie persoon kan dan ingeligte raad verskaf of tienerdogters verwys. Baie skole beskik reeds oor so 'n persoon, maar leerders maak nie gebruik van hierdie diens nie omdat hulle nie die persoon vertrou nie.
- Die Departement van Gesondheid kan sorg dat hulle hospitale se ginekologie afdeling en landswye klinieke beter ingerig word vir swanger tienerdogters. Al is tienerswangerskappe 'n sosiale kwessie en heers daar

vooroordele daaroor, het tienerdogters steeds die reg op effektiewe diens en goeie behandeling deur personeel. Goeie behandeling deur gesondheidspersoneel kan 'n positiewe impak hê op die negatiewe emosies en skuldgevoelens wat swanger tienerdogters reedes ervaar.

- Die Wet op Kindersorg, beide Wet 74 van 1983 (Suid-Afrika, 1983) en die Kinderwet, Wet 38 van 2005 (Suid-Afrika, 2005) wat handel oor kwessies soos tienerswangerskappe, aannemings, pleegsorg en swangerskapterminerings, asook die Wet op Statutêre verkragting, Wet 32 van 2007, (Suid-Afrika, 2007), skep verwarring onder maatskaplike werkers wat begeleiding aan swanger tienerdogters bied. Meer gereelde evaluasies en bepalinge van hoe maatskaplike werkers die wette ervaar kan deur die regering toegepas word. Daardeur kan bepaal word hoé gereeld opleiding en bespreking rondom wette benodig word. Dit kan ook relevant wees om kundiges op die gebied van wetgewing vir maatskaplike werkers beskikbaar te stel vir leiding ten opsigte van tienerswangerskappe.
- Kommunikasie vanaf die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling moet verbeter sodat maatskaplike werkers nie uitgesluit voel nie en op hoogte bly van die nuutste gebeure of verwickelings. Die personeel van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling moet ook onderling beter met mekaar kommunikeer sodat verwysings wat aangemeld word vinniger by maatskaplike werkers kan uitkom vir hulp.
- Oor die algemeen beveel die navorser aan dat beter kommunikasie ook tussen die verskeie Departemente moet plaasvind, juis omdat almal betrokke is by die welstand van swanger tienerdogters. Die idee van 'n probleemoplossingspan wat uit verteenwoordigers van alle departemente of afdelings bestaan wat betrokke is by swanger tienerdogters, sal ideaal wees vir goeie kommunikasie en beter diensverskaffing.

4.5 GELDIGHEID VAN DIE STUDIE

Volgens Maree en Pieterse (in Maree, 2007:147) word die geldigheid van die studie toegeskryf daaraan of inligting gemeet word wat veronderstel is om gemeet te word. 'n Goeie kwalitatiewe studie moet aan vier aspekte van geldigheid voldoen wat deur Guba en Lincoln (in De Vos, 2005b:345 & 346) voorgestel word en is 'n klassieke bydrae tot navorsingsmetodologie. Bogenoemde vier aspekte wat in De Vos (2005b:346) die aannames van die kwalitatiewe paradigma reflekteer, word vervolgens kortliks bespreek en van toepassing gemaak op die studie.

- **Geloofwaardigheid:** vereis dat die navorsingsonderwerp akkuraat geïdentifiseer en beskryf moet word en die grense soos die populasie en teoretiese raamwerk waarin die studie plaasvind, moet duidelik uitgestip word (De Vos, 2005b:346).

Tydens hierdie studie is die populasie binne die grens van die studie behou wat die Boland en Kaapse metropool behels. Die navorser het ook binne die paradigma van die teoretiese raamwerk, die Gestaltbenadering, haar navorsing uitgevoer. Data is ingesamel deur middel van individuele onderhoude asook 'n fokusgroepbespreking om geloofwaardigheid te verhoog.

- **Oordraagbaarheid:** meet tot watter mate die bevindings van die studie na ander kontekste of deelnemers oorgedra kan word (De Vos, 2005b:346). De Vos (2005b:346) is voorts ook van mening dat kwalitatiewe navorsing hierdie aspek van veralgemening problematies kan maak, maar dat dit oorkom kan word deur terug te verwys na die oorspronklike teoretiese raamwerk waar data-insameling en analisering deur konsepte en modelle gedoen word.

Gevolgtrekkings in die studie is slegs gemaak vanuit die empiriese ondersoek en data wat vanaf die deelnemers en literatuur verkry is. Die gevolgtrekkings is dus van toepassing op die deelnemers aan die studie wat in die Boland en Kaapse metropool werkzaam is en word nie veralgemeen tot die wyer samelewing nie.

- **Betroubaarheid:** vereis dat 'n studie moet kan bewys dat indien dit herhaal word met min of meer dieselfde deelnemers in dieselfde konteks, die bevindings ook herhalend sal wees (De Vos, 2005b:346). Nieuwenhuis (2007a:80) bespreek betroubaarheid van die studie in terme van data-insamelingsmetodes en staaf dat meervoudige metodes van data-insameling tot groter betroubaarheid lei.

Individuele onderhoude is gevoer tot 'n versadigingspunt van inligting verkry is. 'n Maand later kon 'n addisionele fokusgroepbespreking plaasvind vir dataverifikasie en is die inligting wat uit die nege individuele onderhoude verkry is, bevestig deur die fokusgroepbespreking wat volgens die navorser hierdie bevindings betroubaar maak. Die behoeftes van maatskaplike werkers wat begeleiding aan swanger tienerdogters verskaf, was 'n eenmalige ondersoek en herhaling is tans nie van belang nie.

- **Inskiklikheid:** kom voor wanneer ander navorsers dieselfde data analiseer en interpreteer en tot dieselfde gevolgtrekkings sou kom as wat die navorser tans in haar studie verkry het (De Vos, 2005b:346). Durrheim en Wassenaar (in Ferreira & Maree, 2007:297) verwys na die belangrikheid daarvan dat 'n leser verseker daarvan kan wees dat die data wat weergegee word, presies is soos wat die navorser dit voorstel.

Die navorser kon deurgaans objektief bly in die studie deurdat die behoeftes van die deelnemers aangehoor is in die empiriese ondersoek en gevolgtrekkings is slegs daarvolgens gemaak.

4.6 BEPERKINGS VAN DIE STUDIE

Tydens hierdie studie is daar gepoog om maatskaplike werkers wat begeleiding aan swanger tienerdogters bied, se behoeftes te bepaal. Die doelstelling is bereik deurdat die navorsingsvraag beantwoord is en gevolgtrekkings kon uit die empiriese ondersoek gemaak word. 'n Bewustheid rondom maatskaplike werkers se behoeftes kon deur lesers ervaar word. Soos in enige studie, is daar beperking wat na vore tree tydens die uitvoering van die studie en word vervolgens bespreek:

- Al die deelnemers in die studie, wat tyd kon afstaan, was meer as gewillig om deel te neem. Talle hospitale en organisasies is gekontak oor deelname, maar vanweë maatskaplike werkers se hoë werkslading was daar minder belangstelling gewees as wat die geval sou wees indien maatskaplike werkers oor meer tyd beskik het. Nege individuele onderhoude kon met maatskaplike werkers gevoer word. Dataverifikasie is deur middel van 'n fokusgroepbespreking uitgevoer wat deur vier addisionele deelnemers bestaan het.
- Maatskaplike werkers kon nie noodwendig hulle distansieer van hulle werk nie en daar moes ruimte gelaat word vir die beantwoording van telefoonoproepe en onderbrekings tussendeur die onderhoudvoering.
- Die studie is van beperkte omvang en kan dus nie tot die algemene populasie veralgemeen word nie. Die gevolgtrekkings wat in hierdie studie gemaak word, is slegs van toepassing op die maatskaplike werkers wat aan hierdie studie deelgeneem het en kan nie na die groter populasie van maatskaplike werkers veralgemeen word nie.

- Vanuit die biografiese tabel blyk dit dat daar nie 'n gelyke verteenwoordiging vanuit al die etniese groepe was nie en die navorser kon probeer het om 'n beter balans te handhaaf wat deelname betref.

Vervolgens word aanbevelings vir verdere navorsing deur professionele persone gemaak.

4.7 AANBEVELINGS VIR VERDERE NAVORSING

Studies beskik oor die potensiaal om verder bestudeer te word en moontlik te dien as 'n basis vir meer uitgebreide navorsing. Aanbevelings vir verdere navorsing oor maatskaplike werkers wat begeleiding aan swanger tienerdogters verskaf, word vervolgens bespreek.

Die studie is van beperkte omvang en laat dus nie ruimte om aanbevelings indiepte na te vors en te bespreek nie. Daar is ruimte om die aanbevelings in afdeling 4.4 as opvolgende navorsingstemas te bestudeer en te bepaal hoe relevant dit in die praktyk kan wees.

Daar is ruimte vir navorsing oor die dinamika en verhouding tussen maatskaplike werkers en swanger tienerdogters en wat tienerdogters tydens hulle besoek aan klinieke en kontak met maatskaplike werkers, beleef.

Daar is ook ruimte vir intervensienavorsing oor die implementering en evaluering van beter ouerskapsvaardighede en ondersteuning deur ouers of voogde aan swanger tienerdogters.

Verdere behoeftebepalings met ander netwerke kan ook uitgevoer word, om frustrasies te identifiseer om beter samewerking te verseker.

4.8 SAMEVATTING

Begeleiding aan swanger tienerdogters is 'n voortdurende ingewikkelde proses waaraan maatskaplike werkers ongelooflik baie energie wy, maar daar word nie noodwendig suksesvolle uitkomstes ervaar nie. Wanneer bevredigende uitkomstes nie ervaar word nie, bly dit onvoltooide behoeftes.

In hierdie studie is die behoeftes van maatskaplike werkers wat swanger tienerdogters begelei, geïdentifiseer, verken en beskryf. Maatskaplike werkers dra swaar aan verantwoordelikhede in die professie en voel dat die welstand van swanger tienerdogters grotendeels van hulle werk met die dogters afhang omdat niemand anders hierdie dogters ondersteun en bemagtig nie. Maatskaplike werkers ervaar 'n groot behoefte vir samewerking tussen ander sisteme en netwerke om hierdie dogters te begelei of voorkomend in te lig oor seksuele aktiwiteit, gevolge van seksuele aktiwiteit, verhoudings met ander belangrike persone en om beter kommunikasie tussen ouers en hulle tienerdogters te bewerkstellig.

Indien hierdie behoeftes nie bevredig word nie, sal maatskaplike werkers herhaaldelik met dieselfde problematiek gekonfronteer word. Hierdie probleme kan voorts lei tot 'n verhoging in werkstres, oorspoeling van emosies, frustrasies in hulle werksomstandighede, negatiewe kontak met kliënte, uitbranding en persoonlike gevolge vir maatskaplike werkers.

Soos reeds genoem, het hierdie studie daartoe gelei dat maatskaplike werkers wat begeleiding aan swanger tienerdogters gee, se behoeftes geïdentifiseer kon word. Daaruit kon aanbevelings gemaak word aan maatskaplike werkers en ander departemente wat 'n soortgelyke diens aan swanger tienerdogters lewer. Hierdie aanbevelings, asook voorstelle vir verdere navorsing, poog om maatskaplike werkers se behoeftes rondom die begeleiding van swanger tienerdogters in die toekoms te bevredig.

BRONNELYS

Aaro, L.E., Flisher, A.J., Kaaya, S., Onya, H., Fuglesang, M., Klepp, K. & Schaalma, H. 2006. Promoting sexual and reproductive health in early adolescence in South Africa and Tanzania: Development of a theory- and evidence based intervention programme. **Scandinavian Journal of Public Health**. 34:150-158.

Africa, E. K. 2006. **Die invloed van 'n intervensieprogram op omkeerbare gesondheidsrisikofaktore by 'n geselekteerde groep adolessente dogters**. D Phil-proefskrif. Stellenbosch: Universiteit Stellenbosch.

Allan, A. 2001. **The Law for Psychotherapists and Counsellors, (2nd Edition)**. South Africa: Inter-Ed Publishers

Babbie, E. 1989. **The Practice of Social Research, 5th Edition**. California: Wadsworth Publishing Company.

Benson, M.J. 2004. After the Adolescent Pregnancy: Parents, Teens and Families. **Child & Adolescent Social Work Journal**. 21(5):435-455.

Bestbier, A.M. 2005. **Die effek van musiek op die aggressiewe laerskoolkind vanuit 'n Gestaltspelterapeutiese raamwerk**. M-verhandeling. Suid-Afrika: Universiteit van Suid-Afrika.

Blom, R. 2006. **The Handbook of Gestalt Play Therapy. Practical Guidelines for Child Therapists**. London: Jessica Kingsley Publishers.

Botha, N.J. 2000. **Supervisie en Konsultasie in Maatskaplike werk**. Bloemfontein: Druforma.

Bradshaw, T., Mairs, H. & Richards, D. 2006. Developing mental health education for health volunteers in a township in South-Africa. **Primary Health Care Research and Development**. 7:95-105.

Bruwer, E. 2003. **Multikulturele aannemings: 'n Maatskaplike werk perspektief**. MA-verhandeling. Stellenbosch: Universiteit Stellenbosch.

Bruwer, E. 2008. **Persoonlike onderhoud**. 30 Januarie, 7 Februarie & 7 Mei, Paarl.

Buskens, I. & Jaffe, A. 2008: Demotivating infant feeding counselling encounters in Southern Africa: Do counsellors need more or different training? **AIDS Care**. 20(3):337-345.

Cain, L.P. 1979. Social worker's role in teenage abortions. **National Association of Social Workers, Inc.**

Clarkson, P. 2004. **Gestalt Counselling in Action, 3rd Education**. London: Sage Publications Ltd.

Clarkson, P. & Mackewn, J. 2006. **Key figures in Counselling and Psychotherapy: Fritz Perls**. London: Sage Publications Ltd.

Compton, B.R. & Galaway, B. 1989. **Social Work Processes**, 4de Uitgawe. California: Wadsworth Publishing Company.

Cook, R.J., Erdman, J.N. & Dickens, B.M. 2007. Ethical and legal issues in reproductive health: respecting adolescents' confidentiality and reproductive and sexual choices. **International Journal of Gynecology and Obstetrics**. 98:182-187.

Corsini, R & Wedding, D. 2005. **Current Psychotherapies, 7de Uitgawe.** California: Belmont.

Crocker, S. F. & Philippson, P. 2005. Phenomenology, Existentialism, and Eastern Thought in Gestalt Therapy. In: Woldt, A, L. & Toman, S. M. **Gestalt Therapy, History, Theory, and Practice.** California: Sage Publications, Inc.

Cunningham, P.W. & Boulton, B.E. 1996. Black teenage pregnancy in South Africa: Some considerations. **Adolescence.** 31(123):691-700.

Da Costa, P.C. & Donald, F. 2003. The experience of person-role conflict in doctors expected to terminate pregnancies in South African Public Sector. **South African Journal of Psychology.** 33(1):10-18.

De Lange, N. & Geldenhuys, J.L. 2001. A systematic approach to adolescents' experience of terminating their pregnancies. **Society in Transition.** 32(2):246-259.

Delius, P. & Glaser, C. 2002. Sexual Socialization in South Africa: a Historical Perspective. **African Studies.** 61(1):27-54.

Delphin, M.E. & Rowe, M. 2008: Continuing Education in Cultural Competence for Community Health Practitioners. **Professional Psychology: Research and Practice.** 39(2):182-191.

Delport, C.S.L. & Fouché, C.B. 2005a. The place of theory and the literature review in the qualitative approach to research. In: De Vos, A.S. (Red.); Strydom, H.; Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. **Research at Grass Roots, for the social sciences and human service professions.** 3de Uitgawe. Pretoria: Van Schaik.

Delpont, C.S.L. & Fouché, C.B. 2005b. The qualitative research report. In: De Vos, A.S.(Red.); Strydom, H.; Fouché, C.B. & Delpont, C.S.L. **Research at Grass Roots, for the social sciences and Human service professions**. 3de Uitgawe. Pretoria: Van Schaik.

De Visser, J. & Le Roux, T. 1996. The experience of teenage pregnancy in Knoppieslaagte. **South African Journal of Sociology**. 27(3):98-105.

De Vos, A.S. 2005a. Scientific theory and professional research. In: De Vos, A.S.(Red.), Strydom, H., Fouché, C.B. & Delpont, C.S.L. **Research at Grass Roots, for the social sciences and Human service professions**. 3de Uitgawe. Pretoria: Van Schaik.

De Vos, A.S. 2005b. Qualitative data analysis and interpretation. In: De Vos, A.S.(Red.), Strydom, H., Fouché, C.B. & Delpont, C.S.L. **Research at Grass Roots, for the social sciences and Human service professions**. 3de Uitgawe. Pretoria: Van Schaik.

De Vos, A.S., Schulze, S. & Patel, L. 2005. The Sciences and the professions. In: De Vos, A.S.(Red.), Strydom, H., Fouché, C.B. & Delpont, C.S.L. **Research at Grass Roots, for the social sciences and Human service professions**. 3de Uitgawe. Pretoria: Van Schaik.

De Wet, C. 2006. **Die behoeftes van adolessente dogters in 'n kinderhuis ten opsigte van geslagtelike opvoeding**. MDiac-verhandeling. Pretoria: Universiteit van Pretoria.

Drower, S.J. 1996. Social Work Values, Professional Unity, and the South African Context. **National Association of Social Workers, Inc.** 41(2):138-146.

Ehlers, V. J. 2003. Adolescent mothers' utilization of contraceptive services in South Africa. **International Council of nurses, *International Nursing Review***. 50(4):229-241.

Evangelisti, L. 2000. **Adolescent Pregnancy Resolution with Special Reference to Pre-Abortion Counselling**. MA-verhandeling. Stellenbosch: Universiteit Stellenbosch.

Faller, K.C. 2000. Individual Change in Children and Directive Social Work Practice. In: Allen-Meares, P & Garvin, C. **The Handbook of Social Work Direct Practice**. California: Sage Publications, Inc.

Ferreira, R. & Maree, K. 2007. Appendix. In: Maree, K. (Red). **First steps in Research**. Pretoria: Van Schaik.

Fouché, C.B. 2005. Writing the research proposal. In: De Vos, A.S.(Red.), Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. **Research at Grass Roots, for the social sciences and Human service professions**. 3de Uitgawe. Pretoria: Van Schaik.

Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. 2005. Introduction to the research process. In: De Vos, A.S.(Red.), Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. **Research at Grass Roots, for the social sciences and Human service professions**. 3de Uitgawe. Pretoria: Van Schaik.

Fouché, C.B. & De Vos, A.S. 2005. Problem formulation In: De Vos, A.S.(Red.), Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. **Research at Grass Roots, for the social sciences and Human service professions**. 3de Uitgawe. Pretoria: Van Schaik.

Fourie, H. 2008. **Persoonlike onderhoud**. 25 Maart. Paarl.

Francozo, M. & Cassorla, R. 2004. Rewards and Frustrations of being a Social Worker: A Qualitative Study. **Journal of Social Work Practice**. 18(2):211-221.

Gale K., Hills, S., Moulds, D. & Stacey, K. 1999. Breaking ground in inclusive conference practices with young people. **The International Journal of Children's Rights**. 7:259-275.

Geldenhuys, J.L. & De Lange, N. 2001. Swart Oos-Kaap adolessente se ervaring van swangerskapterminasie. **South African Journal of Education**. 21(2):92-98.

Germann, H. 1999. **After the act: Women's experience of Abortion in one South African Community**. MA-verhandeling. Stellenbosch: Universiteit Stellenbosch.

Gouws, Y. 2006. **Die bestuur van gesondheidskwessies by 'n welsynsorganisasie met spesifieke verwysing na die hantering van stres**. MA-verhandeling. Suid-Afrika: Universiteit van Suid-Afrika.

Gray, M. & Lombard, A. 2008. The post-1994 transformation of social work in South Africa. **International Journal of Social Welfare**. 17:132-145.

Greeff, M. 2005. Information collection: Interviewing. In: De Vos, A.S.(Red.), Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. **Research at Grass Roots, for the social sciences and Human service professions**. 3de Uitgawe. Pretoria: Van Schaik.

Jaskyte, K. 2005. The Impact of Organizational Socialization Tactics on Role Ambiguity and Role Conflict of Newly Hired Social Workers. **Administration in Social Work**. 29(4):69-87.

Jaskyte, K. & Lee, M. 2009. Organizational Commitment of Social Workers: An Exploratory Study. **Administration in Social Work**. 33:227-241.

Joyce, P. & Sills, C. 2003. **Skills in Gestalt Counselling & Psychotherapy**. London: Sage Publications Ltd.

Lategan, L.O.K. 1996. Aborsie: Teologies-etiese standpunte in perspektief. **Tydskrif vir Christelike Wetenskap**. 32(3-4):1-13.

Latner, J. 1986. **The Gestalt Therapy Book**. U.S.A: The Gestalt Journal Press, Inc.

Latner, J. 2000. The Theory of Gestalt Therapy. In: Nevis, E. C. **Gestalt Therapy; Perspectives and Applications**. Cambridge: GestaltPress.

Liebenberg, M. 2008. **Persoonlike onderhoud**. 4 Maart. Paarl.

Lloyd, L. King, R. & Chenoweth, L. 2002. Social Work, stress and burnout: A review. **Journal of Mental Health**. 11(3):255-265.

Logsdon, M.C. & Gennaro, S. 2005. Bioecological Model for Guiding Social Support Research and Interventions with Pregnant Adolescents. **Issues in Mental Health Nursing**. 26:327-339.

Louw, A., Louw, D. & Ferns, I. 2007. In Louw, D., Van Ede, D.M. & Louw, A. **Die Ontwikkeling van die kind en die adolessent**. Bloemfontein: Psychology Publications.

Mackewn, J. 2007: **Developing Gestalt Counselling**. London: Sage Publications, Ltd.

Macleod, C. 1999. Teenage pregnancy and its 'negative' consequences: review of South African research-Part 1. **South African Journal of Psychology**. 29(1):1-7.

Macleod, C. & Durrheim, K. 2002. Racializing teenage pregnancy: 'culture' and 'tradition' in the scientific literature. **Ethnic and Racial Studies**. 25(5):778-801.

Maree, K. & Pietersen, J. 2007. The qualitative research approach. In: Maree, K. (Red). **First steps in Research**. Pretoria: Van Schaik.

Marqued, L.H. 2006. **Die Voorkoms en Hantering van werkstres by Maatskaplike werkers**. MA-verhandeling. Suid-Afrika: Universiteit van Suid-Afrika.

Mclachlan, T. 2008. **Telefoniese onderhoud**. 28 Desember.

McPhatter, A.R. 1997. Cultural Competence in Child Welfare: What is it? How do we achieve it? What happens without it? **Child Welfare**. 76(1):255-278.

Melnick, J., Nevis, S. M. & Shub, N. 2005. Gestalt Therapy Methodology. In: Woldt, A. L. & Toman, S. M. **Gestalt Therapy, History, Theory, and Practice**. California: Sage Publications, Inc.

Meyer, J. 2005a. Early Adolescence. In: Wait, J., Meyer, J. & Loxton, H. 2005. **Menslike Ontwikkeling, 'n Psigososiale Perspektief**. Parow Oos: Ebony Books.

Meyer, J. 2005b. Late Adolescence. In: Wait, J., Meyer, J. & Loxton, H. 2005. **Menslike Ontwikkeling, 'n Psigososiale Perspektief**. Parow Oos: Ebony Books.

Meyer, W.F. & Van Ede, D.M. 2001. Ontwikkelingsteorieë. In: Louw, D.A., van Ede, D.M. & Louw. A.E. (ed). **Menslike ontwikkeling**. 3de Uitgawe. Kaapstad: Kagiso Tersiêr.

Mhlanga, D. 2009. South African Counsel for Social Services Professionals (SACSSP). **Telefoniese onderhoud**. 4 September.

Mojapelo-Batka, E.M. & Schoeman, J.B. 2003. Voluntary termination of pregnancy: Moral concerns and emotional experiences among black South African adolescents. **South African Journal of Psychology**. 33(3):144-153.

Morgan, A., Cullinane, J. & Pye, M. (2008): Continuing Professional Development: rhetoric and practice in the NHS. **Journal of Education and Work**. 21(3):233-248.

Mouton, J. 2002. **Understanding social research**. Pretoria: Van Schaik.

Neukrug, E. 2002. **Skills and techniques for human service professionals**. Pacific Grove: Brooks/Cole.

Neuman, W.L. 2003. **Social research methods: qualitative and quantitative approaches, 4th edition**. Boston: Allyn & Bacon.

Nieuwenhuis, J. 2007a. Qualitative research design and data gathering techniques. In Maree, K. (Red). **First steps in Research**. Pretoria: Van Schaik.

Nieuwenhuis, J. 2007b. Analysing Qualitative Data. In: Maree, K. (Red). **First steps in Research**. Pretoria: Van Schaik.

Nkosi, L.A. 2006. **Narratives of pregnant teenagers about reproductive health care services in a clinic in Gauteng province.** MA-verhandeling. Pretoria: Universiteit van Suid-Afrika.

Oaklander, V. 2006. **Hidden Treasure.** A map to the child's inner self. London: Karnac Books.

Olivier, M.A.J. & Bloem, S. 2004. Teachers speak their minds about abortion during adolescence. **South African Journal of Education.** 24(3):177-182.

Olivier, M.A.J., Myburgh, C.P.H. & Poggenpoel, M. 2000. Adolescent's views on termination of pregnancy. **South African Journal of Education.** 20(3):213-222.

Olukoya, A.A., Kaya, A., Ferguson, B.J. & AbouZahr, C. 2001. Special Communication from the World Health Organization. **International Federation of Gynecology and Obstetrics.** Ireland: Elsevier Ireland Ltd.

Parekh, A. & De la Rey, C. 1997. Intragroup accounts of teenage motherhood: A community based psychological perspective. **South African Journal of Psychology.** 27(4):223-230.

Perls, L.P. 1992. **Living at the Boundary.** U.S.A.: The Gestalt Journal Press, Inc.

Perls, F., Hefferline, R.F. & Goodman, P. 2006. **Gestalt Therapy: Excitement and Growth in the Human Personality.** London: Souvenir Press Ltd.

Poggenpoel, M. & Myburgh, C.P.H. 2002. The developmental implications of a termination of pregnancy on adolescents with reference to the girl and her partner. **Education.** 122(4):731-742.

Prochaska, J.O. & Norcross, J.C. 2003. **Systems of Psychotherapy: A Transtheoretical Analysis**. 5de Uitgawe. United States of America. Thomson Brooks/Cole.

Provinsiale Klinieke en Hospitale. 2008. Groote Schuur Hospitaal, Helderberg Hospitaal, Karl Bremer Hospitaal, Mowbray Hospitaal, Paarl Hospitaal, Stellenbosch Hospitaal, Tygerberg Hospitaal, Worcester Hospitaal. **Telefoniese onderhoude**. 17&18 Julie.

Rosen, R.H.; Benson, T. & Stack, J.M. 2001. Help or Hindrance: Parental Impact on Pregnant Teenagers' Resolution Decisions. **Family Relations**. 31:271-280.

Rothman, S. & Malan, H. 2003. Koherensiesin, Selfdoeltreffendheid, Lokus van Beheer en Uitbranding by Maatskaplike Werkers. **SA Journal of Industrial Psychology**. 29(4):43-51.

Sarri, R. & Phillips, A. 2004. Health and social services for pregnant and parenting high risk teens. **Children and Youth Services Review**. 26:537-560.

Saunders, I. 2007. **Die adolessent se belewenis van graagherhaling**. MDiac-verhandeling. Suid-Afrika: Universiteit van Suid-Afrika.

Schreve, I. 2007: **Riglyne vir Maatskaplike werkers om emosionele ondersteuning aan kinders in pleegsorg te bied**. MA-verhandeling. Suid-Afrika: Universiteit van Suid-Afrika.

Schurink, E.M. 1998. Designing qualitative research. In: De Vos (ed). **Research at Grass Roots. A primer for the caring professions**. Pretoria: J.L. van Schaik.

Simmons, C.S, Diaz, L., Jackson, V. & Takahashi, R. 2008. NASW Cultural Competence Indicators: A New Tool for the Social Work Profession. **Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work**. 17(1):4-20.

Smith, P. 2008. **Persoonlike onderhoud**. 6 November. Wellington.

Spector, P.E. 2001. **Industrial and Organizational Psychology: Research and Practice**. 2de Uitgawe. New York: John Wiley and Sons, Inc.

Spjeldnaes, I.O., Sam, D.L., Moland, K.M. & Pelzer, K. 2007. Continuity and change in reproductive attitudes of teenage women, their mothers, and maternal grandmothers in South Africa. **South African Journal of Psychology**. 37(4):856-877.

Strydom, H. 2005a. Ethic aspects of research in the social sciences and human service professions. In: De Vos, A.S., Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. **Research at Grass Roots, for the social sciences and Human service professions**. 3de Uitgawe. Pretoria: Van Schaik.

Strydom, H. 2005b. Sampling and sampling methods. In: De Vos, A.S., Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. **Research at Grass Roots, for the social sciences and Human service professions**. 3de Uitgawe. Pretoria: Van Schaik.

Strydom, H. 2005c. Information collection: Participant observation. In: De Vos, A.S., Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. **Research at Grass Roots, for the social sciences and Human service professions**. 3de Uitgawe. Pretoria: Van Schaik.

Suid-Afrika. 1996. **Keuse op Terminering van Swangerskapwet, no. 92 van 1996**. Pretoria: Staatsdrukker.

Suid-Afrika. 2005. **Kinderswet, no. 38 van 2005**. Pretoria: Staatsdrukker.

Suid-Afrika. 1993. **Konstitusie**, Wet 200 van 1993. Pretoria: Staatsdrukker.

Suid-Afrika. 1983. **Wet op Kindersorg, no. 74 van 1983**. Pretoria: Staatsdrukker.

Suid-Afrika. 1978. **Wet op Maatskaplike Werk, no. 110 van 1978**. Pretoria: Staatsdrukker.

Suid-Afrika. 2007. **Wet op Statutêre verkragting, no. 32 van 2007**. Pretoria: Staatsdrukker.

Swartz, L. 2002. **Culture and Mental Health, a South African view**. Cape Town: Oxford University Press, South Africa.

Sweetnam, G. 2008. **Persoonlike onderhoud**. 4 Maart & 7 Mei. Paarl.

Theron, C.G., 2003. **Aborsie en Adolessensie: Die Besluitnemingsproses**. MA-verhandeling. Stellenbosch: Universiteit Stellenbosch.

Thom, D.P., Louw, A.E., van Ede D.M. & Ferns, I. 2001. Adolessensie. In: Louw, D.A., van Ede, D.M. & Louw. A.E. (ed). **Menslike ontwikkeling**. 3de Uitgawe. Kaapstad: Kagiso Tersiêr.

Thomas, L.S., Jina, R., Tint, K.S. & Fonn, S. (2007). Making systems work: the hard part of improving maternal health services in South Africa. **Reproductive Health Matters**. 15(30):38-50.

Vaktaalkomitee vir Maatskaplike Werk. 1995. **Nuwe woordeboek vir Maatskaplike Werk.** Hersiene en Uitgebreide Uitgawe. Kaapstad: CTP Book Printers (Pty) Ltd.

Vonk, M.E. 2001. Cultural Competence for Transracial Adoptive Parents. **Social Work.** 46(3):246-255.

Waller, M.A., Brown, B. & Whittle, M.A. 1999. Mentoring as a Bridge to Positive Outcomes for Teen Mothers and Their Children. **Child and Adolescent Social Work Journal.** 16(6):467-480.

Yontef, G. M. & Fuhr, R. 2005. Gestalt Therapy Theory of Change. In: Woldt, A., L. & Toman, S. M. **Gestalt Therapy, History, Theory, and Practice.** California: Sage Publications, Inc.

Zeigarnik, B. 1997. On Finished and Unfinished Tasks. In: Ellis, W.D. **A Source Book of Gestalt Psychology.** U.S.A.: Gestalt Journal Press, Inc.

Zinker, J. 1977. **Creative Process in Gestalt Therapy.** U.S.A. Random House, Inc.

BYLAAG A: INLIGTINGSBRIEF AAN ORGANISASIE OF INSTANSIE

Mej. L. Santilli
Mdiac Speltherapie student
Aan Hugenate Kollege/UNISA
Kontaknommer: 082 342 4648
E-pos: lsantilli@mweb.co.za

Geagte deelnemer/organisasie/instansie

Ek, Linda Santilli, is 'n geregistreerde student aan Unisa en is tans besig met my MDiac graad in Speltherapie. Die navorsingstitel van my studie is soos volg: "Identifisering van maatskaplike werkers se behoeftes ten opsigte van die begeleidingsproses aan swanger tienerdogters" en is ek tans besig met navorsing vir my M-tesis in Speltherapie.

Hiermee bevestig ek dat ek my navorsing doen oor maatskaplike werkers wat swanger tienerdogters begelei. Ek wil deur my navorsing, groepe of individuele besprekings reël en 'n behoeftebepaling van maatskaplike werkers ten opsigte van hul frustrasies en behoeftes rondom hul begeleiding aan swanger tienerdogters, deur middel van onderhoude saamstel.

As u betrokke raak as deelnemer en u behoeftes met my as navorser deel, kan ek 'n behoeftebepaling saamstel en daarvolgens in 'n opvolgstudie aanbevelings of riglyne verskaf wat maatskaplike werkers kan ondersteun om meer effektiewe dienste aan swanger tienerdogters te lewer.

Inligting wat vanaf deelnemers verkry word sal met uiterse vertroulikheid hanteer en respekteer word en geen organisasie, instansie, werknemer of kliënt se persoonlike inligting sal verskaf word nie. Konfidensialiteit in die verskeie groepe sal ook met groot erns beklemtoon word. Ek poog om geen deelnemer te mislei of emosioneel te benadeel tydens die insameling van inligting nie. Bevindinge sal nie verdraai word nie en so akkuraat moontlik aan die publiek voorgestel word.

Dit sal waardeer word as u sou oorweeg om betrokke te raak by die navorsing. U kan die onderstaande ingeligte toestemmingsbrief onderteken en dit aan my terugbesorg of my kontak vir verdere reëlins, daarna sal 'n vasgestelde datum, tyd en plek met u onderhandel word ten einde die onderhoude met u te voer.

Baie dankie vir die geleentheid wat u my bied om my navorsing te kan doen.

Linda Santilli

Miss L. Santilli
Mdiac Play Therapy student
At Hugenote College/UNISA
Contact number: 082 342 4648
E-mail: lsantilli@mweb.co.za

Dear participant/organization/institution

I, Linda Santilli, am a registered student at UNISA and am, at present, busy with my MDiac degree in Play Therapy. The research title of my thesis is as follows: "Identification of the needs of social workers with regards to the process of their guidance and counselling to pregnant teenage girls". At present I am busy with the research for my M-thesis in Play Therapy.

I hereby declare that I am doing my research on social workers who give guidance to pregnant teenage girls. Through my research I would like to arrange focus group discussions or individual interviews. Through these discussions I would like to compile what the needs of social workers are regarding their frustrations and needs surrounding this guidance and counselling process of pregnant teenage girls.

Should you decide to participate and share your needs with me as researcher, I could compile your personal set of needs and according to that, in a subsequent study, I could provide you with recommendations and outlines that could assist social workers in providing a more effective service to pregnant teenage girls.

All participant information shall be treated with utmost confidentiality and respect and no organization, worker or client's personal information will be supplied to anyone. The seriousness of this confidentiality among the various groups will be emphasized. I shall attempt not to mislead any participant nor emotionally

influence or wrong them during the compilation of the information. Findings will not be distorted and will be presented to the public as accurately as possible.

I would appreciate it if you would consider participating in this research project. You may sign the consent form below and send it back to me, after which I will contact you to establish a suitable date, time and place to conduct an interview with you.

I would like to thank you for the opportunity you are affording me so that I am able to do my research.

Regards

Linda Santilli

BYLAAG B: INGELIGTE TOESTEMMINGSBRIEF

INGELIGTE TOESTEMMING (van Maatskaplike werker)

Ek, die ondergetekende gee hiermee toestemming dat ek aan die studie sal deelneem en dat:

1. ek die aard en doel van die studie verstaan
2. ek bewus is daarvan dat ek ander deelnemers in die groep, asook my eie kliënte en organisasie of instansie se persoonlike inligting en besonderhede konfidensieël sal hou
3. ek as deelnemer anoniem sal bly en net bekend sal wees aan die fokusgroep waarin onderhoude sal plaasvind
4. video-opnames van my in die groep gemaak mag word, maar slegs vir gebruik vir die navorser.
5. ek ondersteuning van my supervisor sal ontvang indien ek dit verlang

Maatskaplike Werker

Datum

Tel nommer:

E-pos:

Faks nommer:

Organisasie/Instansie:

INFORMED CONCENT
(from Social Worker)

I hereby give my consent that I will participate in this research study and that:

1. I understand the nature and goal of this study.
2. I am aware that confidentiality regarding private information on other participants, my clients and organization or institute where I am employed, will be respected by myself.
3. I, as participant, will be anonymous in this research study and only be known by the other participants in the group
4. video recordings of myself in the group may be recorded, but only for the use by the researcher.
5. I will seek support from my supervisor if I feel it needed

Social Worker

Date

Tel number:

E-mail:

Fax number:

Organization/Institution:

BYLAAG C: SEMI-GESTRUKTUREERDE ONDERHOUDSVRAE

- 1. Vertel my meer van u werk/betrokkenheid by swanger tienerdogters tydens die begeleidingsproses wat u aan hulle verskaf.**
- 2. Tot watter mate voel u dat tienerdogters 'n ingeligte keuse rondom hul swangerskapsproses neem en hoe word dit deur die begeleidingsproses beïnvloed (positief of negatief).**
- 3. Tydens die begeleidingsproses wat u aan swanger tienerdogters verskaf, hoe beleef u die ondersteuning wat hulle (van familie en personeel) ervaar rondom die keuses wat hulle in die gesig staar?**
- 4. Hoe is u ingesteldheid teenoor swanger tienerdogters en hoe beïnvloed dit die begeleidingsproses?**
- 5. Wat gebeur met hierdie dogters na hulle hul opsie uitgevoer het in terme van begeleiding en berading?**
- 6. Wat sou u sê is die leemtes in die sisteem/proses van begeleiding aan swanger tienerdogters.**
- 7. Is daar enige ander behoeftes waaraan u kan dink wat nie nou genoem is nie wat 'n impak het op u werk met swanger tienerdogters?**

SEMI-STRUCTURED INTERVIEW QUESTIONS

- 1. Tell me more about your responsibilities with pregnant teenage girls during the guidance you provide them with.**
- 2. To what extent do you feel that pregnant teenage girls make an informed decision about their pregnancies and how is it affected by the guidance you give them (positively or negatively).**
- 3. During counselling provided for pregnant teenage girls, how do you experience the support they receive from family and other personnel, in connection with the decision they have to face.**
- 4. What is your opinion on pregnant teenage girls and how does it influence the guidance process you give to these girls?**
- 5. What happens to these girls after they have chosen an option, in terms of guidance and counselling?**
- 6. What would you say are the disadvantages in the system when you guide pregnant teenage girls?**
- 7. Are there any other needs that you can think of that have not been mentioned and that will have an impact on your work with pregnant teenage girls?**

BYLAAG D: TRANSKRIBERING VAN 'N INDIVIDUELE ONDERHOUD

Onderhoud: Deelnemer 1

Mediese Instansie

Navorser: Vertel vir my meer van julle betrokkenheid by hierdie swanger tienerdogters, met spesifieke verwysing na die begeleidingsproses.

Deelnemer 1: My betrokkenheid by die hospitaal is waar ek met die aborsie pasiënte werk waar hulle dan nou kom en ons die voorberading doen en met hulle die prosedure van die berading deurgaan. So ons kry met baie tienerdogters te doen wat kom vir 'n aborsie. Die idee van die aborsie berading is dat ons nie vir hulle enigsins help om 'n besluit te neem nie, maar die meisies wat kom is soms baie onseker, hulle het nog met niemand gepraat nie en is te bang om vir hul ouers te sê.

Navorser: Saam met wie kom hulle meestal hier aan of kom hulle alleen?

Deelnemer 1: Wanneer die ouers of Ma wel by is, is dit belangrik om te kyk word die kind dalk nie forseer deur die ouers nie.

Navorser: Wat doen julle in sulke gevalle?

Deelnemer 1: Vir my wat nou al lank daarmee werk, kom daar 'n tyd wanneer jy nou al 'n paar maande daarmee werk, wat dit jou begin affekteer. Dit hang mos nou maar af wat jou eie oortuiging daarvan is ook. As ek sou glo dat aborsie 'n sonde is, kan ek mos nie leidend met hulle werk nie, maar jy sit met jou eie gevoelens. Nou voel ek weer nuut, want op 'n sekere tyd het ek baie lank aborsie berading gedoen en as jy hier na 6 maande toe gaan begin dit jou moeg maak. So jy sien soms sewe pasiënte of soms meer op 'n dag, elkeen met verskillende stories en jy moet daai persoon as 'n unieke kliënt sien. Jy kan nie vergelykings maak en sê dis net nog 'n nommer nie, maar dit begin jou regtig emosioneel uitput....want die redes wat hulle ook daar aanbring vir jou om te hoor vir rede vir aborsie, dan dink jy ook 'ag nee man'.

Navorser: Sou jy sê jy raak emosioneel afgestomp as die kinders elk net nog 'n nommer raak.

Deelnemer 1: dis waarom ons (ek en my kollega) dit goed gedink het om elke twee maande om te ruim voor jy by daai punt kom waar jy uitgeput word.

Navorser: tot watter mate voel julle dat hierdie dogters wel 'n ingeligte besluit neem wanneer hulle na julle toe kom en die begeleidingsproses deurwerk?

Deelnemer 1: ons probeer maar al die moontlike inligting vir hulle gee rondom die opsies, en wat is al die implikasies. Maar jy kry meisies wat verskriklik nog onseker is. So dit is altyd goed om te sê gaan terug en gaan gesels met jou ouers. Kyk wet sê as kind 12 jaar oud is en sy wil 'n aborsie doen, kan niemand haar weier nie, maar dis aanbeveel en mens moet dit sterk motiveer. Dis baie

sleg en van my kant af voel ek mens moet maar sterk motiveer. Ook al besluit sy om die baba te hou – wie gaan vir haar finansieël bystaan? Dit gaan nie noodwendig die kêrel wees nie.

Navorser: tot watter mate het hierdie tienerdogters vir julle insig?

Deelnemer 1: min

Navorser: Hoe voel julle daaroor persoonlik – oor die sukses wat julle beleef?

Deelnemer 1: soos ek sê daar kom 'n tyd of punt waar dit 'n mens ontsenu. Hulle kom van die begin hier aan en soek die terminering en hulle omstandighede sou net nie 'n kind kon toelaat nie. En soms word hulle nie ingelig oor die gevolge nie.

Navorser: so niemand gee enige vooraf berading daar nie of iets soortgelyks nie?

Deelnemer 1: Ek kom agter baie meisies kom by die kliniek en dan het hulle nog nie gedink aan 'n aborsie nie, dan is iemand daar wat die gedagte opbring waarom hulle nie eerder daarvoor gaan nie.

Navorser: wie is die iemand?

Deelnemer 1: personeel, miskien soms 'n dokter of suster sal die opsie noem dan het die pasiënt nie aanvanklik daaraan gedink nie.

Navorser: wat is julle gevoelens of gedagtes daaroor?

Deelnemer 1: as professionele mens sal 'n dokter 'n meisie van 12 of 13 aanraai om die aborsie opsie te neem soms, omdat haar liggaam ensovoorts nie goed is om 'n baba te kry nie. Ek het in die verlede gevoel waarom sê hulle dit vir die mense, maar ek voel en verstaan dit nou beter. Dit was my persoonlike gevoelens.

Navorser: vertel vir my hoe voel julle oor die wetgewing?

Deelnemer 1: Baie keer gee die ouers nie om nie en hulle weet hulle kinders slaap saam met 'n ouer seun. Hulle maak hom welkom in hulle huis ensovoorts en dan is daar nie 'n saak nie. Vir my persoonlik het jy baie konflik in jouself en jou opinie van die wet en aborsie. In die eerste trimester gebruik baie mense dit as 'n voorbehoedmiddel en more kom ons net weer en dan soek ons weer 'n aborsie. Die wet sê net jy kan hulle nie weier nie. Hulle kan so veel keer kom as wat hulle wil

Navorser: hoe voel julle oor julle sukses wanneer dit gebeur dat hulle terugkom en terugkom.

Deelnemer 1: dit het nog nie so baie met ons gebeur nie, maar daar is al die wat kom vir 'n derde keer en mens voel nogal "wow" (verslae). Maar wat by die kliniek gebeur is dat die personeel nie vriendelik is met ons jong mense wat kom vir voorbehoeding nie. Jy word sleg hanteer en skuldig laat voel en wie gaan dan weer teruggaan. Ons kan nie ons tienerswangerskappe beheer nie, want ons 'education department' ek weet nie of hulle te veel werk het en of die idee nie reg oorgedra word nie en ons klinieke is nie vriendelik nie.

Navorser: en dit is saam met wie in 'n groter sisteem heeltyd werk?

Deelnemer 1: Ja, 'n meisie wat seksueel aktief is en nie vir hul ouers sê nie en op die pil gaan kan dit nie verewig by die ouerhuis wegsteek nie. En ook omdat daar kommunikasie leemte tussen ons moeders en die dogters is, kan die ouers nie die kinders aanraai vir voorbehoeding nie.

Navorser: tydens die begeleidingsproses wat julle aan die dogters verskaf, hoe beleef julle die ondersteuning wat hulle van ander ontvang?

Deelnemer 1: by ons daghospitaal in die teater, daai personeel was so toe die goed nuut begin het was hulle kwaad en is die meisies in pyn, dan voel hulle ongeduldig met die dogters. Maar hulle het nou begin leer om te besef dat dit is 'n mens wat daar lê en is meer sensitief. Een dag van die week is daar ook iemand van ons hulpentrum wat na die lediging van die baar, die ondersteuning daar bied. Hulle help ook met berading op 'n ander dag. Die ginekoloog het gevoel daar moet iemand wees wat kan help vir ondersteuning. Ons kan dit nie doen nie, want ons het te veel werk. Op 'n Dinsdag sal hulle tot 14 meisies doen soms en daar is nie eers 14 werksure om almal te gaan ondersteun nie.

Navorser: voel dit dat vir jou soos 'n afgehandelde proses of voltooidheid?

Deelnemer 1: Ons hulpentrum se beraders probeer wel die meisies opvolg. Hulle bel hulle en het telefoniese oproepe, hulle het baie meer tyd want ons werk het 'n weier veld en daar is fisies net nie tyd nie.

Navorser: hoe voel die onvoltooidheid vir julle?

Deelnemer 1: Jy weet nie wat van hulle word nie, want hulle kom ook nie terug nie. So die ondersteuning is gewoonlik net eenmalig. Dit is vir my baie sleg, want ek kan nie dink dat hulle nie daardeur geaffekteer word nie.

Navorser: Hoe is die dogters se ingesteldheid teenoor julle?

Deelnemer 1: ek dink die tienermeisies het nodig dat iemand maklik op hulle vlak kan kom en miskien is ons soos 'n voorbeeld vir hulle. Hulle gesels maklik met ons.

Navorser: hoe is julle ingesteldheid teenoor swanger tienerdogters en hoe beïnvloed dit die begeleidingsproses?

Deelnemer 1: my frustrasies is wanneer ek daai klomp lêers sien, maar as die kliënt daar instap sit jy dit op die agtergrond en maak nie saak wat haar 'attitude' is nie, ons kan nie veroordeel wees nie en jy probeer jou bes met elkeen van hulle.

Navorser: is julle passievol oor wat julle doen op die oomblik?

Deelnemer 1: mens raak bietjie afgestomp

Navorser: hoe hou julle dan uit?

Deelnemer 1: vat 'n 'brake' en jy moet 'n goeie ondersteuningsnetwerk hê. Ons is 'n groot groep wat so elke twee maand bymekaar kom en ontlaai. Kollegas help ook mekaar. Ginekologie het ook laasjaar iets gereël met almal wat direk betrokke is by aborsies en ons het 'n spreker gehad wat met ons kom gesels het en ons kon ontlaai. Daar was lank terug 'n vrou wat weeklikse

sessies gehad het. Ons sou daarvan gehou het om dit weer te hê. Die ding is ons het nie 'n ordentlike supervisor wat ons veld verstaan nie hier by ons instansie nie.

Navorser: hoe voel jy daaroor?

Deelnemer 1: 'crap', ek haat dit.

Navorser: wat maak dat julle nie 'n supervisor het nie?

Deelnemer 1: by 'n ander instansie het die mediese superintendent iemand ingekoop om supervisie te kom gee, maar hier gaan dit nie gebeur nie, want begroting-begroting. En dit is nie 'nice' nie, voel half gevaarlik en jy is aan jou eie genade oorgelaat. Ons word geevalueer deur jou en die persoon het nie 'n 'clue' wat in jou departement aangaan nie.

Navorser: watter effek het jou werk met swanger tienerdogters op jou privaatlewe?

Deelnemer 1: ek bly op die oomblik alleen so as ek saans by die huis kom is ek so moeg ek kan nie eers aan enigiets anders dink nie. Ek slaap verskriklik baie, maar sommige naweke sal ek by vriende en familie kuier, maar ek sny af. Daar is min gevalle wat aan my raak, ek vat dit nie huis toe nie.

Navorser: wat sou jy sê is die leemtes wat jy ervaar in die begeleidingsproses met die swanger tienerdogters?

Deelnemer 1: die hoeveelheid maatskaplike werkers is te min en jy kan nie 'n effektiewe diens lewer as jy nou met een meisie werk en weet jy het nog 9 buitekant jou deur. Na regte moet die ander hospitaal wat deel is van die een hul eie maatskaplike werker hê, maar dit werk nie vir ons so nie en as een van ons op verlof gaan, moet die ander een nog albei hospitale doen. Dit kan nie so werk nie, dit is menslik onmoontlik. Ons mannekrag is te min. Dit sal ook 'nice' wees as ons 'set-up' kon verander dat die meisies nie so blootgestel word nie. Die beleid is dat die berading deur ons gedoen moet word, maar die opset by die hospitaal is nie lekker nie. Die meisies het so 'n angstigheid oor wie hulle gaan sien ensovoorts. Ek voel ook elkeen moet met sy ouer kom, want die besluit op sy eie.... Daar moet versoek word dat hulle nie sonder hul ouers kom nie, want hulle is nie volwasse genoeg nie. By die opvolg is daar ook leemtes, en hierdie dogters het opvolg nodig.

Navorser: is daar enige ander behoeftes waaraan jy kan dink rondom jou werk met swanger tienerdogters?

Deelnemer 1: die departemente van gesondheid, onderwys ensovoorts moet bymekaar kom waar die susters skole toe gegaan het en die kinders 'inform' het. Onderwysers kan nie die werk heeltemal reg doen nie en is dalk te partydig of so. Iets by departement onderwys maak dat gesondheid nie meer net kan ingaan nie. Die tieners besef nie wat 'n aborsie regtig is nie en wil net ontslae wees wat die probleem. Onderwys kan nie vir hulle die realiteit daarvan skep soos wat departement gesondheid en maatskaplike ontwikkeling sou kon nie.

Navorser: Enigiets nog? Dankie vir jul moeite en tyd.